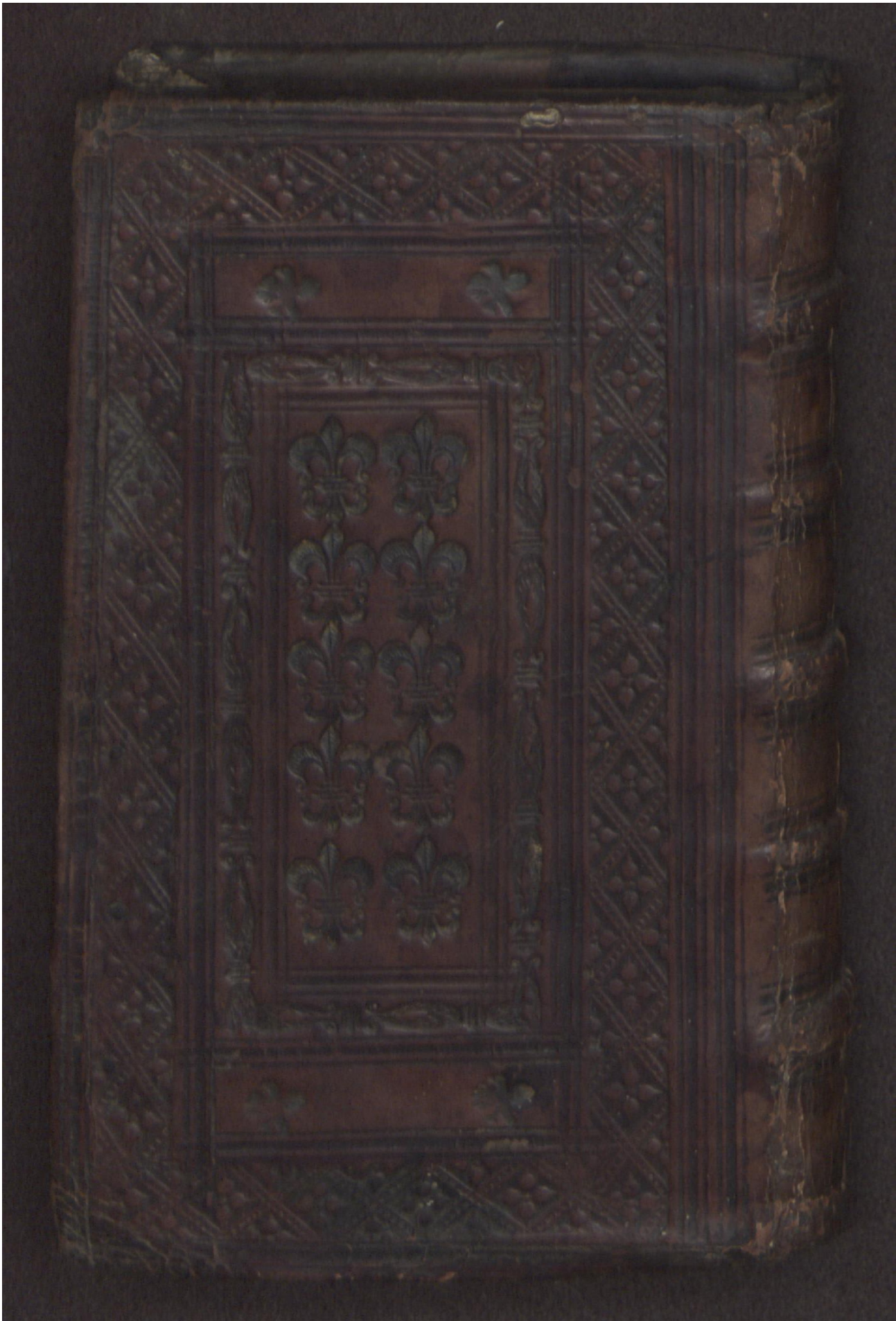

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 806 8° copy 2

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 806 8° copy 2

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 806 8° copy 2

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 806 8° copy 2

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 806 8° copy 2

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 806 8° copy 2

1, - 261.

DA BOK

LN 806

ex. 2

Johannes Arvink

1522

119

5524

119

~~4048~~

1925 1987

L. 22. N. 82.

COM
IN V
OVE EP
PETRI AP
IN VN
SC

NICOLAO

WITE
EXCVDEB
CI
ANNO
*Petrus m
confes*

L. 22 N. 82.

COMMENTARII

IN VTRAM
QVE EPISTOLAM

PETRI APOSTOLI, ET
IN VNAM IVDÆ,
SCRIPTI

A

NICOLAO HEMMINGIO.

*Affens
Hindsgaule
Antibiblothek*

WITEBERGÆ

EXCVDEBAT IOHANNES
CRATO.

ANNO M, D, LXVI.

*Janus Michaelis Finckius Schilhorst
confess. Et N. Danicus.*

NOE
GENER
ET VIRT
ro, Biononi An
num famella, I
in Hafniensi &
Rofthil

Gratiam & pa
num noi

NICOLA

quibus salu
Pietatē & I
sterium ver
ys, qui del

NOBILITATE
GENERIS, SAPIENTIA

ET VIRTUTE PRAESTANTI VI-
ro, Biornoni Andreae de antiqua & nobili Biorno-
num familia, Domino de Stenholt, Regio praesidi
in Hafniensi & vicinis prouincijs, atq; dioeceseos
Roschildensis administratori pru-
dentissimo,

Gratiam & pacem à Deo patre per domi-
num nostrum Iesum Christum
precatur

NICOLAUS HEMMINGIVS.

OX DEI DEVT.
12. Caue tibi ne de-
relinquas Leuitã
omnibus diebus tu-
is super terram tu-
am, vt omnibus,
quibus salus curæ est commendat
Pietatẽ & Liberalitatem erga mini-
sterium verbi: Ita minatur pœnam
ijs, qui vel ministerium verbi impiè

A 2 con=

EPISTOLA

contemnunt, vel ministros Euangely sacrilegè spoliant. Nam cum Ecclesia Dei in hoc mundo colligitur, propagatur, & conseruatur voce docentium Euangelium, & docentes opus habent victu & defensione, vult Deus nos gratos esse erga ministerium Euangely, & liberales esse erga eos, quorum ministerio educimur è regno Satanae, & aggregamur Ecclesiae Dei, hoc est, regno Christi, quod est gratia, à quo transitur in regnum Dei gloriosum, quod est beatæ & nunquam finienda immortalitatis, felicitatis & gloriae. Cum itaq; hæc tanta bona nobis contingunt per ministerium verbi, seriò Deus nobis mandat, vt ipsos ministros Euangely omni officiorum genere prosequamur. Syracides

cides
morem
rum
eudæ
paç.
minim
id est, in
magnif
Hoc est
Sacer
manda
vult con
& bon
rumq;
adest,
Vbi p
quog
enim

DEDICATORIA.

cides vtrumq; coniungit, videlicet timorem Dei, & honorem ministrorum Dei, ita enim ait: ἐν ὅλη ψυχῇ εὐλαβῆ τὸν κύριον καὶ τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν θαύμαζε. Hoc est, toto animo time Dominum, & sacerdotes eius admirare, id est, in precio & honore habeas & magnificias. Et paulò infra: φοβῆ τὸν κύριον καὶ δόξασον τὸν ἱερέα, καὶ δὸς τῷ μερίδα αὐτῶν, καθὼς ἐντέταλται ᾧ. Hoc est, Time Dominum & honora Sacerdotem, & da partem ipsi, sicut mandatum est tibi. Vtrumq; ergo uult coniungi Sapiens, timorem Dei & honorem sacerdotum ministrorumq; Dei. Vbi ergo prius verè adest, abesse non potest posterius. Vbi posterius desideratur, prius quoq; abesse significatur. Quomodo enim fieri potest, vt eius mandata

A 3 con

EPISTOLA

cōtemnas, quem diligis? Si ergo verè
 timemus Dominū, aliter euenire ne-
 quit, q̄ vt honoremus ministros ipsi-
 us. Hic aut̄ honor in eo consistit, vt
 ministris Verbi tribuamus omnia, cū
 quæ ad necessitatem, tum quæ ad di-
 gnitatem eorū pertinere videbuntur.
 Atq; hic est ille duplex honor, quem
 Paulus vult tribui laborantibus in
 verbo & doctrina. Sed fortè hic ali-
 quis obijciat, me non rectè accommo-
 dare ministris noui testamenti, quod
 Sapiens videtur de Leuitis et sacer-
 dotib. veteris testamenti intelligere.
 Nam magnū apparet discrimē inter
 illos & hos. Fateor equidē magnum
 discrimē esse, si spectemus dispēsatio-
 nis modum, verū si finem vtrorūq;
 consideremus, in eo planè vtriq; con-
 ueniunt. Nam & Leuitarū fuit col-
 ligere,

ligere
 deflan
 stamen
 rum
 quod
 caciū
 vtrorū
 minist
 stamen
 honore
 datur
 omne
 Paulu
 Leuita
 stamen
 nescitis
 strant,
 assis
 accipi
 noui

DEDICATORIA.

ligere, propagare & conseruare Ecclesiam Dei, & ministris noui Testamenti, vt Oeconomis mysteriorum Dei, idem officium incumbit, quod sanè & præstant multò efficacius. Cùm igitur par ratio sit vtrorumq̃, hoc est, Leuitarum & ministrorum Euangelij in nouo testamento, rectè mandatum Dei, de honore tribuendo Leuitis, accommodatur ad ministros Euangelij. Sed omnem scrupulum tollit Apostolus Paulus 1. Corinth. 9. cum exemplum Leuitarum ad ministros noui Testamenti accommodat, dicens: An nescitis quòd hi, qui sacra administrant, ex sacro edunt? qui altari assistunt, vnà cum altari partem accipiunt? Prætereo plurima dicta noui Testamenti, quæ idem planè

A 4 astru-

EPISTOLA

astruunt: *Qui vos (ait Dominus) recipit, me recipit, & qui me recipit, recipit eum qui misit me &c. Dignus est operarius mercede sua. Et Paulus, Qui benè præsent, duplici honore digni sunt, & maximè hi qui laborant in verbo & doctrina. Huc ferè totum 9. caput prioris Epistolæ ad Corinthios pertinet. Sed quid multa? natura, ratio, leges humanæ & diuinæ commendant omnibus iusticiam, cuius quædam non minima pars est gratitudo, quæ erga optimè meritos iure maxima esse debet. Iam autem cum constat diuina humanis, cælestia terrenis, diuturna momentaneis, æterna caducis, verè & perfectè bona imperfectè bonis & perituris præferenda esse, quis dubitat ministros Euangely optimè mereri*
 de

de
 stis,
 nobis
 de mi
 bis li
 angel
 rem s
 uerent
 ut sepe
 sit sine
 non est
 alien
 verbi
 verum
 ant, G
 tum vo
 cent st
 insou
 palati
 quicq

DEDICATORIA.

de nobis, per quas illa diuina, cœlestia, æterna & verè perfectè bona nobis communicantur? Non proinde mirum est, & seriò mandari nobis liberalitatem erga ministros Euangely, & Spiritum sanctum honorem sacerdotum cum timore & reuerentia ipsius Dei coniungere, ita vt separari alter ab altero non possit sine vtriusq; interitu. Atq; hinc non est difficile iudicare quàm sint alieni à familia Dei, qui ministros verbi non solum reuerentia debita, verumetiam necessario victu spoli-
ant. Glorientur de potentia quantum volunt, iactent diuitias, prædicent stemmata, numerent maiorum insignia, superbiant de magnificis palatijs, inscribant hæredes: tamen quicumq; ministros Euangely non

A 5 ea,

EPISTOLA

ea, qua decet beneuolentia, & beneficentia prosequuntur, priuant se amplissimo ornamento vitæ, quod in timore Dei situm est. Valdè enim fallitur potens, qui existimat, se sua potentia ornari. Valdè fallitur diues, qui putat se suis opibus decorari. Fallitur & pauper, qui se sua tenuitate obscurari arbitratur. Nam vt nec potentia nec diuitiæ veram gloriam adferunt: Ita nec paupertas quenquam coram Deo obscurat. Sed solus timor Dei est, qui & diuiti & pauperi verum vitæ ornamentum adfert, quod sanè nullus vel Satanae dolus, vel humana inuidia auferre poterit. Diues epulo non parum sibi videbatur ob suas diuitias & splendorem gloriosus, qui tamen obscurissimus coram Deo fuit. Contra

tra
obsc
gelis
tissim
diuen
quod
quo p
Cum
fert, v
mus in
piè pr
name
maleu
gely, p
ciunt i
tum.
Se
ras? p
factu
vir,

DEDICATORIA.

trà verò pauper Lazarus, epulonè
obscurissimus habitus, Deo & an-
gelis eius summè gloriosus & orna-
tissimus est visus. Quenam huius
diuersi iudicij causa alia fuit, quàm
quòd diues ille caruerit timore Dei,
quo pauper Lazarus erat ornatus?
Cum igitur adeò multum nostra res
fert, vt timore Dei ornati prodea-
mus in conspectum Dei, profectò
piè prudentis est cauere, ne isto or-
namento se spoliet auaricia sua &
malevolentia erga ministros Euans-
gely, quod sanè, proh dolor, multi fa-
ciunt in suum certissimum interi-
tum.

Sed cur inquires, ista mihi nar-
ras? profectò hoc haudquaquã à me
factum putes, quod in te, clarissime
vir, quicquam desiderem, sed potius
vt

EPISTOLA

Ut proposita necessitate, te in cursu feliciter suscepto contra multa impedimenta detineam. Nam multis pijs gratissimum est tuum officium erga ministros Euangely, qui sibi gratulantur, quòd tam pium & clementem nacti sint patronum. Postquam enim administratio diœceseos Seelandicæ, quantum quidem ad externam iurisdictionem Ecclesiasticæ politicæ attinet, tibi commissæ est, ea moderatione, ea mansuetudine usus es, quam homini pio & prudenti dignam iudicant omnes. Siquidem in iudicando prudentem semper *ἐπιείκεια* adhibes flectendo leges ad causas, non causas ad leges. Quid dicam de summa humanitate tua in pios Euangely præcones? quid de candore, quo nos in hac Academia docen-

docen
ficienti
laftico
beres,
sanctij
& nob
ria, Cee
ligione
& educa
ut aliqu
commu
Cum. n
& doct
tis decla
rarum a
clesiæ pa
ingens t
tur.
quid di
meo lo

DEDICATORIA.

docentes complecteris? quid de munificencia erga multos pauperes scholasticos? Quo de pietate, qua tuos liberos, quos tibi peperit, & pignora sanctissimi coniugij reliquit optima & nobilissima fœmina, piæ memoriæ, Cecilia *Wlffstandt* in vera religione & sancta disciplina institui & educari curas? idq̄ in eum finem, ut aliquando sint futuri ornamento communi patriæ & Ecclesiæ Dei. Cum. n. liberis tuis Magistrum piũ & doctum alis magnis sumtibus, satis declaras quo sis erga studia literarum animo, sine quibus muri Ecclesiæ paulatim collabuntur, et mox ingens totius ædificij ruina comitatur. Sed ut ad priuata veniam, quid dicam de beneficencia tua filio meo Iohanni Hemmingio præstita?

Hunc

EPISTOLA

Hunc enim abiturum Vitebergam
studiorum gratia, amplissimo munere
ornaſti. Pro quo ſummo beneficio
tibi maximas debeo gratias, & pro-
mitto perpetuò omnem animi grati-
tudinem.

Hæc testimonia tuorum benefi-
ciorum clarè teſtantur, quo ſis erga
Eccleſiam Dei atq; eius miniſtros a-
nimo. Oro autem Deum, vt ipſe te in
hoc pio propoſito conſeruet ad finem
uſq; huius caducæ vitæ, poſt cuius
exitum propoſita eſt corona iſ, qui
malis exemplis ſe à recto curſu ab-
duci non permittunt. Nam nihil ma-
gis pietati nocet quàm *συνήθεια κακῶν*,
qui nec Deum timent, nec miniſtros
Eccleſiæ honorant: Imò ipſam Eccle-
ſiam, tanquam viliffimorum homi-
num colluuiem contemnunt, quod ſa-
nè fa-

nè faci
Jacob vi
cum tam
Iſraël, E
Eccleſiæ
magnific
tur quide
rea quod
in conſpē
et Iſraël a
victrix,
da, quod
ſit. Eſſi
in hoc mun
bitur tam
impj omni
tue ignom
Porro
ſtimoniū
clariffime

DEDICATORIA.

nè facit illorum spontanea cæcitas.
Iacob vident, Israël non agnoscunt,
cum tamen idem, qui est Iacob, sit &
Israël, Hoc est, externam speciem
Ecclesiæ vident, & non considerant
magnificam eius gloriam, nomina-
tur quidem Ecclesia Iacob, propte-
rea quòd vilis & contempta apparet
in conspectu hominum, Sed eadem
et Israël à Domino vocatur, eò quòd
victrix, quòd formosa, quòd splendi-
da, quòd gloriosa in conspectu Dei
sit. Etsi autem hæc Ecclesiæ gloria
in hoc mundo sub cruce latet, reuela-
bitur tamen suo tempore, quando
impj omnes adiudicabuntur perpe-
tuae ignominie.

Porro quoniam cupio extare te-
stimonium animi mei erga te, vir
clarissime, sub tuo nomine placuit in
lucem

EPIST: DEDICAT:

lucem edere commentarios in vtram-
que Epistolam Petri, & in vnam
Iudæ Apostoli, quorum lectionem
spero tibi haud ingratham futuram.
Hos vt accipias taquam $\mu\eta\eta\mu\acute{o}\sigma\omega\omega\nu$
perpetuum meæ erga te reuerentiæ
& gratitudinis, etiam atq; etiam ro-
go. Deus te quàm diutissimè incolu-
mem cum carissimis liberis in sui no-
minis gloriam, in familiæ tuæ pium
ornamentum, in Ecclesiæ Dei ædifi-
cationem, & in patriæ communis de-
cus conseruet, Amen. Vale ex Mu-
sæo nostro. Hafniæ primo
Novembris, Anno
1566.

ARGV=

AR

IN E

cundum, qu
tum, quis li
ctationis or

Auton
Apostoloru
vnuquam du
ius Epistolæ
Hic est enim
fratre ad Do
re factus est
colorum ed
quam ipse L
no genere su
rectiorem l
ab ipso Do

9

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM PRIM OREM PETRI.

QUATVOR ILLA,
quæ in initio enarratio-
nis sacrorum scriptorum
examinare soleo, hîc quo-
que repetamus, sunt au-
tem hæc. Primum, quis
sit scriptionis autor. Se-
cundum, quæ fuerit scribendi occasio. Ter-
tium, quis sit status. Quartum, quis sit tra-
ctationis ordo seu methodus.

DE PRIMO.

Autorem huius Epistolæ D. Petrum
Apostolorum Coriphæum fuisse, nemo
vnquam dubitavit. Vnde quanta sit hu-
ius Epistolæ autoritas, facilè est iudicare.
Hic est enim ille discipulus, qui ab Andrea
fratre ad Dominum adductus, ex piscato-
re factus est Apostolus. In mysterijs regni
cælorum edoctus est voce filij Dei, ante-
quam ipse Dominus mortem pro huma-
no genere subiit. Deinde mox post resur-
rectionem Domini quadraginta diebus
ab ipso Domino institutus est, qui illi cu-
ram

EPIST. I.

ram sui gregis demandauit, ter dicendo :
 Petre amas me, pasce oues meas, significans
 neminem aptum esse ad pascendum gre-
 gem Christi, nisi qui amore Christi sincero
 ducatur, adeò vt omnia postponat obedi-
 entiaẽ erga Christum, quem diligit. Præte-
 rea ipso die Pentecostes, accepto visibiliter
 S. sancto, plenius edoctus est, quo die vna
 concione tria millia hominum ad fidem
 Domini conuertit. Atq; ita completa est
 promissio Domini dicentis : Spiritus san-
 ctus arguet mundum de peccato, de iusti-
 cia, & de iudicio. Hoc est, Spiritus sanctus
 quinquagesimo die post meam resurrecti-
 onem clarè & efficaciter conuincet pecca-
 tum esse, quod mundus non putat esse pec-
 catum: clarè & efficaciter conuincet esse iu-
 sticiam, quam mundus non putat esse iu-
 sticiam : clarè & efficaciter conuincet esse
 iudicium, quod mundus non putat esse
 iudicium. Mundus, hoc est, Pharisei &
 scribæ, cum maxima populi parte, non pu-
 tat esse peccatum me Iesum Mariæ filium
 contemnere, & in me non credere, vt in
 vnicum saluatorem, sed Spiritus sanctus,
 veniens super vos in die Pentecostes, con-
 uincet mundum sui erroris, adeo vt pluri-
 mi agnoscant se peccasse, quod me Iesum
 Mariæ

Mariæ fil-
 tius in me
 derint. N
 abitur n
 entiam L
 Dei, mor-
 tus, & res-
 manur iust
 cuius impu
 meo confit
 vincet mun
 quando te
 morte resu
 omnium, s
 non putat
 riam mea
 sanctus co
 erroris, & i
 caciter pro
 stor & defi
 ta promissi
 mulieris cor
 tem hac De
 quinquage
 ctionem, v
 petua lex e
 prædicent
 quod Ch

D. P E T R I.

Mariæ filium cruci affixerint, & non potius in me, vt in vnicum saluatorem, crediderint. Mundus non putat iusticiam esse abitum meum ad patrem, hoc est, obedientiam Legis in me, qua satisficit iusticiæ Dei, mortem crucis, qua expiatur reatus, & resurrectionem vitæ, qua consummatur iusticia credentium, esse iusticiam, cuius imputatione credentes coram Patre meo consistunt, sed Spiritus sanctus conuincet mundum huius perniciosi erroris, quando testabitur me Iesum verè victa morte resurrexisse in iusticiam & salutem omnium, qui me fide receperint. Mundus non putat iudicium vindictæ esse, victoriam meam super Diabolo, sed Spiritus sanctus conuincet mundum etiam huius erroris, & in die Pentecostes apertè & efficaciter probabit, quod ego Iesus sim victor & destructor operum Diaboli, iuxta promissionem Adamo factam: Semen mulieris conteret caput Serpentis. Etsi autem hæc Domini prædictio completa est quinquagesimo die post Domini resurrectionem, vt iam declaratum est: Tamen perpetua lex esse debet ministris Euangelij, vt prædicent fidem in Christum, doceant quòd Christi obedientia sit nostra iusticia,

B 2 osten-

EPIST. I.

ostendant quòd CHRISTVS sit victor Diaboli. Hoc cum faciunt, ipse Spiritus sanctus efficaciter adest, & in multis verbum prædicatum obsignat. Hæc obiter adijcere volui, quia Petrus, de quo nobis hîc sermo est, præcipuum instrumentum fuit, quo Spiritus sanctus conuicit mundum sui erroris die Pentecostes, vt patet ex secundo Actorum Apostolicorum capite. Porro, cum de vocatione gentium quæstio agitaretur, signo diuino edoctus est Petrus, quòd promissio Euangelij ad gentes quoq; pertineret. Quare diuinitus admonitus, & vocatus à Cornelio, eum prius donatum Spiritu sancto baptizat, aperte testificans nullam personarum acceptionem apud Deum esse. Hic est ille discipulus, cui Dominus dixit: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Hic est ille, quem Paulus columnam Ecclesiæ agnoscit. Hic deniq; est, quem Ecclesia perpetuo consensu summum Apostolorum appellat. Proinde quicquid in huius viri scriptis legimus, ita accipiendum est, ac si Spiritum filij Dei, cuius Apostolus est, sonantem sua verba audiemus, iuxta illud: Qui vos audit, me audit.

DE

Scribe
res multæ
stolus, no
doctrinar
gentes fu
an Petrus,
dem docer
per ritus
uerentur.
scribit & t
qua stant, i
nam, in qu
de ipsis ho
nio rectè
perieuerat
nem exhor
consilium,
fuisse prop
bis, ita eri
Hæc scri
testificat
esse in qu
Iesu Christ
eti estis vo
aliorum.

D. P E T R I.
D E S E C V N D O.

Scribendi occasio Petro hæc fuit. Gen-
tes multæ, quas in epigrapha recitat Apo-
stolus, non Petri, sed aliorum ministerio
doctrinam Euangelij receperant. Inter has
gentes fuerunt, qui dubitare cœperunt,
an Petrus, quem ipsi non audiuisent, ea-
dem doceret, præsertim cum passim pro-
pter ritus Mosaicos ingentia certamina mo-
uerentur. His itaq; dubitantibus, Petrus
scribit & testatur veram esse gratiam in
qua stant, id est, veram esse Christi doctri-
nam, in qua fuerunt edocti. Scribit proin-
de ipsis hoc consilio, vt & eos suo testimo-
nio rectè institutos esse confirmet, & ad
perseuerantiam in spe & pietate vsq; ad fi-
nem exhortaretur. Hanc occasionem, hoc
consilium, hunc finem & scopum Petro
fuisse propositum, apparet ex ipsius ver-
bis, ita enim in fine huius Epistolæ ait:
**Hæc scripsi, adhortans uos &
testificans ueram gratiam Dei
esse, in qua statis.** Hoc est, verum
Iesu Christi Euangelium esse, in quo edo-
cti estis voce & scriptis Pauli Apostoli &
aliorum,

B 3 DE

EPIST. I.
DE TERTIO.

Tota hæc Epistola parænetica est, & ad duo capita reuocari potest. Quorum vnum hortatur gentes, ad quas scribit, vt persistant in gratia, quæ ipsis per prædicationem Euangelij collata est. Alterum suadet, vt in hac gratia dignè ambulent ad finem vsq; huius caducæ uitæ.

DE QVARTO.

Ordo tractationis, quemadmodum in suasijs argumentis fieri consuevit, est arbitrarius. Neq; enim ita vnâ aliquam parænesin tractat & absoluit, quin rursus data aliqua occasione ad eandem redeat. Quare etsi artificialis & Didacticus ordo hic non est quærendus: firmum tamen & necessarium fundamentum iacit, ex quo paræneses omnes, quas tractat, optimè extruuntur. Ponit autem omnis piæ actionis fundamentum regenerationem seu semen illud diuinum, quo in novos homines renascimur. Hoc fundamento posito, varias exhortationes inde manantes extruit, quas, vt dixi, ita tractat, vt subinde ad easdem redeat. Verùm vt eas propius considerare possimus, ipsas discernamus

per

per obiect
prias clari
sunt, in qu
diate deb
ad fidem,
onem seu
inuocatio
mores cui
vel hortat
tur ab impu
dam sunt, q
homines, &
tur ad præ
officium,
minorum
& iuueni
Christianis
quæ ad æri
das pertinet
ad patientia
succumbant
quia Ecclesi
perpetuo in
Christianos
uersario rel
ræneses or
possunt, v
huius Epi
sit eius lec

D. P E T R I.

per obiecta, & singulas veluti ad suas proprias classes referamus. Quædam igitur sunt, in quibus ad officia, quæ Deo immediatè debentur, inuitat, ut cum hortatur ad fidem, spem firmam, timorem, subiectionem seu veram coram Deo humilitatem, inuocationem &c. Quædam sunt, quæ ad mores cuiusq; priuatos pertinent. Vt cum vel hortatur ad sanctitatem, vel dehortatur ab impuritate & prophanitate. Quædam sunt, quæ pertinent ad officia inter homines, & sunt variæ. Aliàs enim hortatur ad præstandum magistratui debitum officium. Aliàs analogum officium dominorum & seruorum inter se: Seniorum & iuuenum requirit. Aliàs communia Christianis officia inculcat. Quædam sunt, quæ ad ærumnas præsentis vitæ perferendas pertinent, vt cum hortatur Apostolus ad patientiam sub cruce, & monet vt non succumbant tentationibus. Postremò, quia Ecclesia habet hostem Diabolum, qui perpetuò in insidijs est, hortatur Petrus Christianos ad vigilantiam, vt tanto aduersario resistere possint. Ad has classes paræneses omnes huius Epistolæ reuocari possunt, vnde facilè est videre, quanta sit huius Epistolæ vtilitas, & quàm necessaria sit eius lectio.

B 4 SVM-

EPIST. I.
SVMMA CAPITIS
PRIMI.

Electi & fidem Christi amplexi seu re-
geniti, præcinctis lumbis, specq̃ gratiæ
firma concepta, veræ sanctitati studeant,
ut qui ex semine immortalis, per sermonem
viuentis Dei & manentis in æternum, sint
regeniti.

ORDO ET PARTES CA-
PITIS PRIMI.

Huius primi capituli tres sunt partes.
Prima est, ipsa epigrapha cum saluta-
tione. Secunda, exordium eucharisticum,
in quo causam salutis explicans, de fide
Christi firmam doctrinam & apostolicam
tradit. Tertia, exhortatio ad sanctificatio-
nem vitæ, constans propositione & confir-
matione, petita ex ipsis fontibus, quemad-
modum fufius in ipsa enarratione declara-
bimus.

EXEGESIS CAPITIS
PRIMI, CVM OBSERVA-
tione doctrinarum.

Petrus Apostolus Iesu Christi
sti,

D. P E T R I.

sti, aduenis dispersis per Pontum, Gallaciam, Cappadociam, Asiam, & Bithyniam, electis iuxta præcognitionem Dei patris, in sanctificationem Spiritus, in obedientiam & aspersio- nem sanguinis Iesu Christi.

Hæc epigrapha diligenter est obseruanda. Continet enim magnam copiam rerum spiritualium, ac summam doctrinæ Ecclesiæ mirabili compendio complectitur. Quare eam in suas quasdam particulas retexam, & quid doctrinæ ex singulis hauriendum sit, ostendam. Primum igitur, cum Autor huius Epistolæ Petrus nominetur & dicatur Apostolus Iesu Christi, has quatuor conclusiones colligamus. Pri-^v mam, quòd Petrus ab ipso Christo sit missus legatus. Secundam, quòd Petrus affe-^{rr} rat doctrinam Christi, hoc est, Euangelium, iuxta mandatum: Ite in mundum vniuersum, & prædicate Euangelium omni creaturæ. Tertiam, quòd nihil erroris sit ⁱⁱⁱⁱ admixtum doctrinæ Petri. Quartam, ⁱⁱⁱⁱ quòd ipsi Petro, tanquam voci diuinæ,

B 5 cre-

EPIST. I.

credendum sit. Est enim Apostolus orator à Deo missus, vt ore negocium agat, quòd in mandatis habet. Cum igitur dicit Petrus: Ego sum Apostolus Iesu Christi. Perinde est ac si diceret: Ego habeo à Iesu Christo mandatum, vt ipsius nomine vobis Euangelium de gratuita salute annunciem. Hic proinde admoneamur, quanta cum reuerentia & attentione legenda sit nobis hæc diui Petri Epistola, in qua nobis Petrus nomine filij Dei loquitur, ac Euangelium salutis annunciat. Sed quibus nam scribit Petrus? Aduenis. Hac voce significat Apostolus, se gentibus & non Iudæis scribere. Nam illi, qui ex gentibus conuertebantur ad religionem Iudæorum, aduenæ & προσήλυτοι dicebantur. Hic monemur Euangelium non tantum ad Iudæos, sed etiam ad gentes pertinere. Vnde hæc cogitanda sunt. Primum, quòd Euangelij annunciatio sit gratuita. Secundum, quòd nullis præcedentibus meritis aut præparantibus operibus ad Euangelium recipiendum reddamur condigni. Tertium, quòd Euangelium sit vniuersalis doctrina, vt quæ omnibus hominibus promiscuè in Christo salutem offerat. Quartum, quòd ad Euangelij perfectionem

nem no
tum, qu
bus ind
Enumer
nes, Po
Asiam
nes cum
vno no
ad orient
di regio
padocia,
mare Asia
gionibus
doctrinar
Quid hi
regiones
gratitud
dem flore
lij doctrin
personaba
ingratitud
gelium C
ctinam E
crudeliss
iectæ sur
test diu
Timeant
grati, n

D. P E T R I.

nem non requirantur ritus Mosaici. Quintum, quòd gratos nos esse oporteat, quibus indignis tanta conferantur beneficia. Enumerat autem hìc Petrus quinque regiones, Pontum, Gallaciam, Cappadociam, Asiam & Bithyniam. Hæ quinque regiones cum quibusdam alijs à Geographis vno nomine Antiochia dicuntur, & sunt ad orientalem plagam sitæ. Pontus ampla est regio & maritima. Proxima huic Cappadocia, à tergo Galatia est, à fronte ad mare Asia & Bithynia. Paulus in his regionibus Euangelij semina iecerat, cuius doctrinam Petrus testatur esse veram. Quid hinc doctrinæ petendum est? Hæ regiones meritò nos ad timorem Dei & gratitudinem excitabunt, quæ olim quidem florebant, quando illic sana Euangelij doctrina in omnibus vrbibus & pagis personabat. Nunc verò propter ipsorum ingratitude aduersus Deum & Euangelium Christi, non solum amiserunt doctrinam Euangelij, verum etiam Turcæ crudelissimo Christiani nominis hosti subiectæ sunt. Adeò Deus non ferre potest diuturnum sui Euangelij contemptum. Timeamus igitur DEVM, & simus grati, ne & nobis aliquando contingat, quod

EPIST. I.

quod illis securis & ingratis contigit.

Sequitur, quòd Aduenæ, quibus scribit Apostolus, dicantur electi secundum præcognitionem Dei patris, in sanctificationem spiritus, quibus sanè verbis duo significantur. Vnum, quòd qui per Euangelium vocantur, sint electi in sanctificationem spiritus, id est, vt spiritu sint sancti & noui homines, effecti secundum imaginem Dei. Alterum, quòd vocatio ista non temerè fiat, nec pendeat ex hominum arbitrio, sed iam olim à Deo ordinata & præcognita sit. Quod ideo addit Apostolus, ne quis hanc doctrinam Apostolicam, veluti recens natam aspernetur. Tametsi enim iam recens erant Apostoli missi in vniuersum orbem, vt docerent Euangelium: tamen hoc longè antea, videlicet ante fundamenta mundi iacta, constitutum erat, quod statuto diuinitus tempore reuelandum fuit, iuxta illud Galat: 4. Quando venit plenitudo temporis, emisit Deus filium suum, natum ex muliere, factum sub lege, vt eos qui sub lege erant, redimeret. Sed de hac temporis circumstantia plura mox dicentur.

DE ELECTIONE.

Porro

Po
placet p
hulas E
tur. Est i
dicitur,
stitution
rum & c
sum &
sum rec
æternam,
ipso, vtrq
dicent in
extracta e
Ephes: ses
rum Pri
causa ele
mento,
Quinta, d
dam eligit
His circur
electionis
adiuamur

Prim
quòd ele
tionem se

D. P E T R I.

Porro de electione huc pauca adijcere placet propter Stoicos, qui Parcarum tabulas Ecclesiæ Christi obtrudere moliuntur. Est itaq; Electio, quæ & Prædestinatio dicitur, ordinatio Dei, qua ipse ante constitutionem mundi, secundum beneplacitum & consilium voluntatis suæ, per Christum & in Christo elegit omnes in Christum redemptorem credituros ad vitam æternam, ut sint sancti & inculpati coram ipso, utq; laudem gloriæ, gratiæ eius prædicent in omni æternitate. Hæc definitio extructa ex primo capite Epistolæ Pauli ad Ephes; sex circumstantiis absolvitur. Quarum Prima est, de tempore. Secunda, de causa electionis. Tertia, de modo & fundamento. Quarta, de conditione & euentu. Quinta, de vita æterna, ad quam possidendam eligimur. Sexta, de finibus electionis. His circumstantiis explicatis, mysterium electionis conspicietur, quare de illis pauca adijciamus.

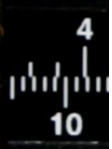
*modus p. desu
nationis no
t. alig. d. x. xi
tantus q. ipi
quis.
f. h. & inf. u.
mentis appli
canda p. s. u.
nonis.*

P R I M A.

Prima circumstantia est temporis, quod electio hæc decreta sit ante constitutionem seu creationem mundi, ex quo concludi-

ontigit.
quibus scri-
secundum
n sanctifica-
verbis duo
ui per Evan-
in sanctifica-
tu sine sancti
dum imagi-
atio ista non
omnium ar-
inara & præ-
Apostolus,
stolicam, ve-
ur. Tameñ
ostoli missi in
rent Evange-
videlicet an-
constitutum
mpore reue-
t. 4. Quando
nifit Deus fi-
factum sub
t, redimeret.
stantia plura

N E.
Porro

EPIST. I.

cluditur, quod sit certa & immota. Nam cum Deus præuideret lapsum hominis ante mundi conditionem, ordinauit & remedium, & decreuit ex lapsu reuocare omnes, qui remedium offerendum & gratuitum erant recepturi. Hinc Paulus Electionis verbum, quod est Euangelium, concludit non esse recens natum tempore Apostolorum, sed longè antea decretum, suo tempore mundo reuelandum. Atq; ideo idem Paulus Euangelium definit esse reuelationem mysterij, quod à temporibus æternis tacitum fuit, quod nunc tandem manifestum factum est, & per scripturas Propheticas ex mandato Dei in obedientiam fidei apud omnes gentes declaratum, Roman. 16. Ex hac circumstantia fides nostra confirmetur de immoto decreto Dei, quo statuit ante conditum mundum saluare credentes. Deinde etiam animetur & armetur aduersus omnes hostes Euangelij, qui Euangelium tanquam fabulosam doctrinam temporibus Apostolorum natam calumniantur.

SECUNDA.

Secunda circumstantia est, de causa electionis, quam Paulus scribens Ephesijs

Εὐδοκίᾳ

Εὐδοκίᾳ
stinus a
luntatem
terna mi
terit, ha
nis fulci
seu mife
nus apu
modum
contremu
non rece
uebitur, d
Plal: 145.
tardus ac
nus Do
eius sup
namus
sophistica
hæc quati
dum: Man
Euangelij
salem: & o
lem. Hæc
cerificab
luntate
vult salu
mus on
strophæ

D. P E T R I.

εὐδοκίαν voluntatis Dei nominat. Augu-
 stinus autem misericordissimam Dei vo-
 luntatem. De hac voluntate Dei & pa-
 terna misericordia, vbi certò nobis consti-
 terit, habet fides firmissimum suæ electio-
 nis fulcimentum, De hac misericordia Dei
 seu misericordissima uoluntate ipse Domi-
 nus apud Esaiam 54. cap. loquitur in hunc
 modum: Montes mouebuntur, & colles
 contremiscent, misericordia autem mea
 non recedet à te, nec fœdus pacis meę mo-
 uebitur, dicit miserator tuus Dominus. Et
 Psal: 145. Miserator & misericors Dominus,
 tardus ad iram & multum misericors. Bo-
 nus Dominus vniuersis, & miserationes
 eius super omnia opera eius. Verum ne si-
 namus hanc Dei voluntatem nobis vlla
 sophistica obscurari, intueatur fides nostra
 hæc quatuor: Missionem filij Dei in mun-
 dum: Mandatum vniuersale, vt audiamus
 Euangelium: promissionem gratiæ vniuer-
 salem: & obsignationem fœderis vniuersa-
 lem. Hæc enim quatuor rectè cogitata ita
 certificabunt conscientias nostras de vo-
 luntate Dei, qua ex mera sua misericordia
 vult saluos nos facere, vt facilè contemna-
 mus omnium Diabolorum & hominum
 strophas & versutias argutiarum.

P R I

EPIST. I.

PRIMUM itaq; intueamur missionem Filij, quę sanè locupletissimum est paternæ voluntatis in Deo erga omnes homines testimonium, iuxta hæc dicta Ioan. 3. Sic Deus dilexit MUNDUM, quòd Filium suum vnigenitum dederit, vt omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Roman: 5. Commendat Deus caritatem suam erga nos, quòd cum adhuc essemus PECCATORES, Christus pro nobis mortuus est. Matth: 11. Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Et Paulus 1. Timoth: 2. Fidelis sermo & omni approbatione dignus, quòd Christus Iesus venit in hunc mundum, peccatores saluos facere. Et Ioan: in prima Epistola: Christus apparuit, vt destruat opera Diaboli. Et ad Tit: 2. Apparuit gratia Dei salutaris omnibus hominibus. Luc: 9. Filius hominis non venit animas perdere, sed saluare. Matth: 18. Venit filius hominis seruare quod perierat. Iam autem non pauci aliqui perierunt de genere humano, sed totum genus humanum. Quemadmodum igitur in Adamo omnes lapsi sumus: Ita cum Adamo omnibus datur promissio Seminis, contrituri caput Serpentis. Hæc testimonia de missione
ne Fi-

ne Filij
nem amb
miserit Fi
selectos d
feruet. Qu
non respo
dicetur.

SEC

Dei vnue
car de volu
tendente se
potest, vt r
luntate pu
Quare cur
audiant,
audiant,
ant. Præ
fidem. Vi
saluentur.
Patris, ama
terram cum
vniuersum,
mi creatur
tus fuerit, s
uersalis or
cunt mand
vt extendi
mi cond

D. P E T R I.

ne Filij firmiter teneamus, quæ citra omnem ambiguitatem testantur, quòd Deus miserit Filium, non vt paucos quosdam selectos de genere humano, sed vt omnes seruet. Quare autem euentus in hominibus non respondeat huic Dei voluntati, postea dicitur.

SECUNDO intueamur mandatum Dei vniuersale, quod similiter nos certificat de voluntate & misericordia Dei, extendente se ad OMNES, fieri enim non potest, vt mandatum Dei cum ipsius voluntate pugnet, cum Deus sit iustissimus. Quare cum iubet, vt omnes suum Filium audiant, vult profectò, vt omnes ipsum audiant, vult vt ex auditu fidem concipiant. Prædicatio enim Euangelij requirit fidem. Vult deniq; vt omnes credentes saluentur. Deinde Filius, qui est imago Patris, amandat discipulos suos in omnem terram cum hoc mandato: Ite in mundum vniuersum, & proclamate Euangelium omni creaturæ, Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Hic particula vniuersalis omnis, & vox creaturæ, conuincunt mandatum filij Dei ita vniuersale esse, vt extendat se ad omnes homines absq; omni conditione nationum, personarum

C aut

EPIST. I.

aut quarumuis qualitatam. Cum igitur hoc mandatum clarè testetur, Deum reuera omnium hominum salutem velle, Quis est, qui se vlla sophistica huic mandato audet opponere? Quid dicemus de hac liberalissima inuitatione filij Dei Matth. 11. Venite ad me OMNES, qui laboratis & onerati estis, ego reficiam vos. Hic vtrunq; hoc est, mandatum & promissio voluntatem Dei paternam esse testantur, quòd velit reuera omnes venire ad Christum vocantem, vt omnes in eo salutem consequantur. Firmissimè itaq; & sine omni hæsitacione fides nostra statuatur, hoc mandatum Dei æternum & vniuersale, infalibile voluntatis ipsius testimonium esse erga omnes homines, & procul absit à Christiano pectore cogitare, Deum externo ministerio omnibus offerre salutem, sed intus tamen aliam voluntatem inclusam habere. Hoc enim planè esset Deo iustissimo contradictorias voluntates tribuere. Quod quam sit absurdum, quis non videt?

TERTIO, intueamur promissionem gratiæ vniuersalem, quam cum voluntate Dei congruere necesse est. Hæc est, dicit Dominus, voluntas Patris mei qui misit me,

me, v
in cum
Sic non
qui in c
istis, i.
mines
tatis v
erga ve
nes ad p
Prophet
lis: Reu
ma, & p
eorum.
impieta
iudiciv
viuific
se ab c
peratus
item, C
ab omni
ent vob
à vobis
bus pra
nouum
morte
timini
est vni
cipiens

D. P E T R I.

me, vt omnis, qui videt Filium & credit
in eum, habeat vitam æternam. Matth. 18.
Sic non est voluntas ante Patrem meum,
qui in cœlis est, vt pereat vnus de pusillis
istis. 1. Timoth. 2. Deus vult omnes ho-
mines saluos fieri, & ad agnitionem veri-
tatis venire. 1. Pet. 3. Deus longanimis est
erga vos, non volens vllos perire, sed om-
nes ad pœnitentiam recipere. Huc multa
Prophetarum dicta pertinent, vt Ezechie-
lis: Reuertatur vnusquisq; à via sua pessima,
& propitius ero iniquitati & peccato
eorum. Item, Cum auerterit se impius ab
impietate sua quam operatus est, & fecerit
iudicium & iusticiam, ipse animam suam
viuificabit. Considerans enim & auertens
se ab omnibus iniquitatibus suis, quas o-
peratus est, vita viuet & non morietur.
Item, Conuertimini & agite pœnitentiam
ab omnibus iniquitatibus vestris, & non
erit vobis in ruinam iniquitas. Proijcite
à vobis omnes iniquitates vestras, in qui-
bus præuaricati estis, & facite vobis cor
nouum & spiritum nouum. Item, Nolo
mortem peccatoris, dicit Dominus, reuer-
timini & viuite. Hæc gratiæ promissio, vt
est vniuersalis: ita & gratuita sola fide ac-
cipienda, Vtrumq; docet Apostolus ad
C 2 Rom. 9

Cum igitur
Deum reue-
n velle, Quis
mandato au-
is de hac libe-
Marth. u. Ve-
poratis & one-
Hic vtrunq;
issio volunta-
tur, quod ve-
Christum vo-
alutem conse-
& sine omni
uat, hoc man-
niuersale, infal-
stimonium esse
procul abfit à
Deum exter-
re salutem, sed
tem inclusam
Deo iustissim-
tates tribuere,
quis non vi-
promissionem
cum voluntate
Hæc est, dicit
mei qui misit
me,

EPIST. I.

Rom. 9. 10. & 11. vbi sumam disputationis de voluntate Dei & gratiæ promissione in hunc modum colligit. Non est distinctio Iudæi & Græci. Idem enim Dominus omnium, diues in omnes, qui inuocant ipsum. Quisquis enim inuocauerit nomen Domini, saluabitur. Ex hisce dictis fides nostra firmissimam consolationem concipiat aduersus eos, qui tribuunt Deo *προσωποληψίαν*, & statuat procul omni dubio de voluntate Domini sentiendum esse, ex hac vniuersali gratiæ promissione, quæ omnibus sophismatis opponatur.

QUARTO, intueamur obfignationem fœderis vniuersalem, qua nihil dulcius cogitari potest. Quis quæso satis demirari poterit bonitatem & *ειλεωθροπίαμ* Dei, qui non solum promiscuè omnibus salutem promittit, verum etiam eandem mandat omnibus obfignari? Nam dum iubet omnes gentes baptizari, vult profectò, quod iubet, & verissimè omnibus suam gratiam obfignat. Qui enim fieri posset vt, cum sit iustissimus Deus, omnes inuitaret ad Baptismum dulcissimum sui fœderis testimonium, nisi omnibus gentibus salutem, quam obfignat baptismo, impartiri

tiri vel
stra ten
conuert
tanquar
immort
moniur
signata
tiner fac
Domini
nat, & te
guinis no
nos ipsi h
non viol
monstra
de volu
causa n
neamus
pendæ, e
sericordit
millioner
onem, &
uertamus
caro nost
erganos

Me

D. P E T R I.

tiri vellet? Quotiescunq; igitur fides nostra tentationibus de electione fatigatur, conuertamus cor nostrum ad Baptismum, tanquam firmissimum salutis fulcrum, & immotum voluntatis Dei erga nos testimonium, ne nostra culpa promissa & ob signata salute excidamus. Huc etiam pertinet sacratissimæ Cœnæ institutio, in qua Dominus eandem gratiam nobis obligat, & testatur se precio suæ carnis & sanguinis nos à morte æterna liberasse, modo nos ipsi hanc dulcissimam *συνδω* perfidè non violauerimus. Cum itaq; ex his demonstrationibus euidenter nobis constat de voluntate Dei paterna erga omnes, quæ causa nostræ electionis est, firmissimam tenemus fiduciam salutis promissæ obtinendæ, & ad hæc quatuor testimonia misericordissimæ voluntatis Dei, videlicet missionem Filij, mandatum Dei, promissionem, & ob signationem gratiæ nos conuertamus, quoties vel Satan vel propria caro nostram fidem de misericordia Dei erga nos labefactare ceperit.

T E R T I A.

Modum & fundamentum electionis
C 3 nostræ

EPIST. I.

nostræ tenere oportet. Est autem is modus vnicus & uerissimus, quem Diuus Paulus Ephesijs scribens nobis commonstrat. Elegit nos, inquit, in Christo ante constitutionem mundi. Item, Prædestinauit nos in adoptionem per Christum. Item, Gratos nos fecit in dilecto, in quo habemus redemptionem per sanguinem eius. Hæc dicta Spiritus sancti & similia multa testantur, quòd Deus nos elegerit non exarando fatales libros cum Zenonis familia, sed statuendo iuxta consilium voluntatis suæ modum salutis consequendæ per Christum & in Christo. Fides proinde nostra non vagetur extra hunc modum & hoc fundamentum electionis nostris, non quærat in parcarum tabulis certitudinem salutis suæ, sed acquiescat in filio Dei, in quo solo salutis nostræ certitudo fundatur.

QVART A.

Conditionis & euentus in definitione meminimus, quorum explicatio permultum faciet ad claram huius mysterij noticiam. Conditio itaq; requiritur, iuxta uocem Euangelij, pœnitentiæ seu conuersionis, seu fidei, cuius loco propria eius adiun
cta seu

cta seu
rio, sancti
Nam ubi
dicia, qu
membra
Christo
censendi
fidem u
catur, Ha
minus m
mundum
gelium o
baptizatu
incredul
mandat
nem fid
pissime
ubi de el
cemus, in
tur iustic
iusticiam,
rò sectan
cia non p
sed ex op
fus fueri
dideris
citarit e
creditur

D. P E T R I.

ſta ſeu notæ ponuntur, vt ſunt regeneratio, ſanctificatio, patientia, inuocatio, &c. Nam vbi hæc ſunt, certiffima ſunt fidei inditia, qua cum inferimur Chriſto, & eius membra efficimur, electi dicimur, quia in Chriſto ſumus, extra quem nemo electus cenſendus eſt, & in quo quiſquis fuerit per fidem vt membrum Chriſti, electus iudicatur. Hanc fidei conditionem adiecit Dominus mandato Marci vltimo: Euntes in mundum vniuerſum, proclamate Euangelium omni creaturæ, Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluabitur. At qui fuerit incredulus, condemnabitur. Hoc Chriſti mandatum & promiſſio requirit conditionem fidei, quam conditionem Paulus ſæpiſſimè nobis commendat. Vt ad Rom. 9. vbi de electione diſputat. Quid igitur dicemus, inquit, Gentes, quæ non ſectabantur iuſticiam, apprehenderunt iuſticiam, iuſticiam, inquam, quæ eſt ex fide. Iſraël verò ſectans legem iuſticiæ, ad legem iuſticiæ non peruenit. Quare? quia non ex fide, ſed ex operibus legis. Et in 10. Si confeſus fueris ore tuo Dominum Ieſum, & credideris in corde tuo, quod Deus illum excitavit ex mortuis, ſaluaberis. Corde enim creditur ad iuſticiam, Ore autem fit con-

C 4 feſſio

EPIST. I.

fessio ad salutem. Dicit enim scriptura:
 Omnis qui credit in ipsum non pudefiet,
 non enim est distinctio Iudæi & Græci.
 Nam idem Dominus omnium, diues in
 omnes inuocantes ipsum. Quisquis enim
 inuocauerit nomen Domini, saluabitur.
 Ad Coloss. 1. Si modo in fide permaneat
 fundati & firmi, & non transmoueamini à
 spe Euangelij, quod audiuiſtis. Ad Ebræ-
 os. 3. Participes facti sumus Christi, si mo-
 do incoatam fiduciam vsq; ad finem fir-
 mam retineamus. 1. Tim. 2. Mulier saluabi-
 tur, si permanserit in fide. 2. Corinth. 5. Si
 tamen vestiti & non nudi reperiamur. Huc
 plurimæ conciones Domini pertinent.
 Veni vocare peccatores ad pœnitentiam,
 Ioan. 3. Quemadmodum exaltauit Moses
 serpentem in deserto: Sic exaltari oportet
 Filium hominis, vt omnis, qui credit in
 eum, non pereat, sed habeat vitam æter-
 nam. Sic enim dilexit Deus mundum, vt
 Filium suum vnigenitum daret, vt omnis,
 qui credit in eum non pereat, sed habeat
 vitam æternam. Iohan. 3. Si manseritis in
 me, & verba mea in vobis manserint. Hæc
 conditio etiam in Prophetis sæpissimè in-
 culcatur. Si, inquit Ieremias, pœnitentiam
 egerit gens illa à malo, quod locutus sum
 aduer-

aduersus
 super mal
 Si fecerit t
 dant vo
 super bon
 ei. Quod
 fit, appare
 am egerit
 illud Pauli
 gelizem. I
 in seruitute
 prædicauer
 monia hæc
 cent, quod
 vt quæ re
 hoc est, et
 in Iesum C
 catio & no
 quo fit, vt h
 fidei, nunc
 dientia, ne
 gnetur. Ne
 Legis cond
 fibilis est, Jo
 la non offe
 impletae le
 cia & salu
 fit, ad Chr

D. P E T R I.

aduersus eam, agam & ego pœnitentiam
super malo, quod cogitauî vt facerem ei.
Si fecerit malum in oculis meis, vt non au-
diant vocem meam, pœnitentiam agam
super bono, quod locutus sum vt facerem
ei. Quod hæc conditio omnino necessaria
fit, apparet apud Lucam: Nisi pœnitenti-
am egeritis, omnes simul peribitis. Huc &
illud Pauli pertinet, Væ mihi si non Euan-
gelizem. Item, castigo corpus meum, &
in seruitutem redigo, ne fortè cùm alijs
prædicauero, ipse reprobus efficiar. Testi-
monia hæc à nobis posita, clarissimè do-
cent, quod electio nostri sit conditionata,
vt quæ requirit conditionem pœnitentiæ,
hoc est, conuersionis ad Deum per fidem
in Iesum Christum, cum qua fide & inuo-
catio & noua obedientia est coniuncta, ex
quo fit, vt hæc conditio conuersionis nunc
fidei, nunc inuocationis, nunc nouæ obe-
dientiæ, nunc sanctificationis nomine si-
gnetur. Nam hæc natura coniuncta sunt,
Legis conditio, quæ nostra culpa impos-
sibilis est, longè diuersa ab hac est. Nam il-
la non offert salutem, nisi cum conditione
impletæ legis, quæ impletio causa sit iusti-
ciæ & salutis. Hæc causa, cum in nobis non
fit, ad Christum mittit nos Euangelium,

C 5 quod

EPIST. I.

quod prædicat pœnitentibus remissionem peccatorum in nomine Christi, qui est finis & consumatio legis in iusticiam omni credenti. Ex his, quæ hætenus de conditione dicta sunt, facile est intelligere, quid de euentu sentiendum sit, propter quem multi quidem dicuntur vocati, pauci uerò electi. Nam quantum ad euentum attinet, soli electi dicuntur, qui fidem ex auditu uerbi concipiunt, seu qui Christum, quem prædicat Euangelium, fide recipiunt, ut eius iam membra censeantur, in quo solo rata est electio. Quod autem multi, proh dolor, audito Euangelio non credunt, & propterea damnati & non electi dicuntur, causa in ipsis quærenda est, & non in Deo, qui iubet ut omnes Filium audiant. Huc quoque facit iustissima querela Domini: Quoties congregare volui filios tuos, quemadmodum congregat pullos suos gallina, & noluisti, Ecce relinquetur domus uestra deserta. Hic tria clare exprimuntur. Primum, quod Christus reuera voluerit salutem Ierusalem, id quod voce & lacrymis testatur. Secundum, quod Ierusalem oblatam salutem suapte malitia repudiarit. Tertium, quod comminetur Dominus damnationis pœnam

contu-

contuma
 tu, & non
 & mittent
 nit Ierusa
 poterit ve
 te vocatio
 multi sap
 multi pote
 enim rebus
 nobilitate
 nauferent ad
 pereant. H
 repetita apu
 sunt vocati
 admodum
 multi ope
 quas mult
 ber in regn
 qui vocati
 qui inuitati
 vestem nupt
 Christi, qui
 bantur. Est
 Multi sunt
 ad salutem
 Sed pauci
 stanti veste
 nitentes, &

D. P E T R I.

contumaci populo. Huius euentus respectu, & non consilio Dei creantis hominem & mittentis Filium in mundum, dici potuit Ierusalem non electa. Hoc confirmari poterit verbis Apostoli, qui ita ait: Vide te vocationem vestram fratres, quod non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles. Hisce enim rebus, sapientia carnis, potentia & nobilitate veluti inescantur multi, vt nauseant ad Euangelium, ac ita sua culpa pereant. Huc & illa Domini querela bis repetita apud Matthæum pertinet: Multi sunt vocati, pauci verò electi. Nam quemadmodum res se habet in vinea, in quam multi operarij vocantur, & in nuptijs, ad quas multi inuitantur: Ita se etiam res habet in regno Christi. Vt enim eñciuntur, qui vocati murmurant, & excluduntur qui inuitati venire recusant, vel admissi vestem nuptialem non habent: Ita è regno Christi, qui se, vt decet, non gerunt, exturbantur. Est igitur sensus querelæ Domini: Multi sunt vocati, id est, multi inuitantur ad salutem per prædicationem Euangelij, Sed pauci sunt electi, id est, sinceri & gestanti vestem nuptialem, hoc est, verè pœnitentes, & seriam emendationem meditantur.

4
10

EPIST. I.

tantes sanctimonia vitæ. Quoties igitur in scripturis legimus de paucitate electorum, non respiciamus ad consilium creatoris & redemptoris, volentis ex sua misericordissima voluntate omnes homines saluos fieri, sed ad euentum, quo homines contumaces iustissimè abijciuntur, vt sui furoris æternas pœnas luant. Fides proinde nostra non sinat se istis dictis, quæ ad euentum referenda sunt, abduci ab vniuersali gratiæ promissione, sed potius intueatur modum & conditionem æternæ electionis, & paternæ voluntatis Dei erga omnes.

QVINTA.

Circumstãtia quinta est de eo, ad quod eligimur, hoc est, de vita æterna & beata. Quemadmodum enim primus homo conditus erat, vt ipse cum sua posteritate beatus in Paradiso viueret, seruata conditione obedientiæ erga mandatum, quod Dominus ei dederat, videlicet, ne de fructu certæ cuiusdam arboris gustaret: Ita in secundo Adamo Iesu Christo, per quem à commerita damnatione redempti sumus, promissionem habemus cœlestis Paradyfi adeundæ. Sed, vt dictum est, cum condi-
tione

tionem pœ
Paradisu
tare perpet
minum, q
arum nos
mo primo
ti sumus,
uenimur. S
mo obtine
ipsum grati
ta æterna. N
uimur, & e
iam nouam
Huius nou
æternæ vit
ta æterna,
deliciarum
ditates in d
abundantiæ
cat plenitud
rerum expect
bonorum et
Domini, vt
quiescendur
nant iucur
summæ del
contempla
Pallio vesti

D. P E T R I.

tione pœnitentiæ seu fidei. Hæc cœlestis
Paradisus fruitio æterna Dei est, in socie-
tate perpetua castorum angelorum & ho-
minum, qui in inuocatione filij Dei ex hac
ærumnosa vita migrant. Nam vt in Ada-
mo primo miserias sempiternas commeri-
ti sumus, in eo enim & rei & immundi in-
uenimur; Sic in Christo Iesu secundo Ada-
mo obtinebimus non nostris meritis, sed
ipsius gratia sempiternas voluptates in vi-
ta æterna. Nam & per illum à reatu absol-
uimur, & eius Spiritu sanctificamur, vt
iam nouam vitam meditari incipiamus.
Huius nouæ vitæ meditatio incoatio est
æternæ vitæ, ad quam eligimur, in qua vi-
ta æterna, iuxta Psalm. 16. erit abundantia
deliciarum vultus Domini, & erunt iucun-
ditates in dextera eius in æternum. Cum
abundantiæ deliciarum meminit, signifi-
cat plenitudinem & saturitatem omnium
rerum expetendarum, & statum omnium
bonorum copia perfectissimum. Vultus
Domini, vt summum bonum, in quo ac-
quiescendum est, proponitur, vnde ma-
nant iucunditates in dextera Dei, id est,
summæ deliciæ & spirituales voluptate ex
contemplatione maiestatis diuinæ, qua vt
Pallio vestiti, gloriosi apparebimus in o-
mni

4
10

EPIST. I.

in omni æternitate. Horum bonorum, quæ nulla mens in hac vita capere potest, per exiguum quendam gustum sentiunt pñ in hac vita, hoc est, qui verè credunt & aguntur spiritu Dei. Hinc fides nostra accendatur, ac meditatione horum bonorum, quæ promittuntur perseuerantibus vsq; ad finem, crescat, vt inuicta se opponat obiectionis omnibus Satanæ & carnis, statuaturque hanc vocem filij Dei præferendam esse omnibus argutis Diabolorum & hominum. Qui credit in Filium, habet vitam æternam. Quisquis enim credit, Christum habet in se habitantem, qui est solus via vitæ æternæ.

S E X T A.

Sexta circumstantia vltima est, de finibus Electionis, qui sunt duo. Quorum primus est, vt simus sancti & irreprehensibiles coram Deo, ita enim Paulus loquitur, Ephesijs scribens. Alter est, vt laudetur gloria ipsius à nobis, cum in hac vitam in omni æternitate. Quantum autem ad priorem finem attinet, qui est, vt sancti simus & irreprehensibiles coram Deo, rectè tempora distinguenda sunt. Est enim

tem-

tempus in
perfectione
fuitis Chr
entæ, qua
mundi, &
hostiæ pla
& tempus
sancti erit
prehenibi
tia Dei lu
rissimi, C
Dei, atq; a
pore integ
conseruab

Qu
attinet, c
sciendum
confisar i
Dei, in cor
tota vita n
inuitentur
post resur
gelis Dei
mus. At
simè O H
& animis
nitare,

D. P E T R I.

tempus incoationis, quo sancti sumus, non perfectione virtutis, sed imputatione sanctitatis Christi, & incoatione nouæ obedientiæ, qua segregamus nos à prophanitate mundi, & applicamus nos Deo, vt simus hostiæ placentes per Iesum Christum. Est & tempus consumationis, quando actu sancti erimus, & perfectione virtutis irreprehensibiles. Mens enim perfectissima noticia Dei lucebit. Affectus omnes erunt purissimi. Cor ardebit perfecta dilectione Dei, atq; adeo totus homo anima & corpore integerrimus erit, in qua integritate conseruabimur in omni æternitate.

Quantum autem ad alterum finem attinet, qui est, vt laudetur gloria ipsius, sciendum est, quòd in hac vita iste finis consistat in puritate mentis, in agnitione Dei, in confessione, in cruce, atq; adeo in tota vita nostra, vt multi nostro exemplo inuidentur ad glorificandum Deum. At post resurrectionem cum castissimis Angelis Dei perpetuas laudes Dei personabimus. Atq; ita recepta imagine Dei, plenissimè CHRISTO Domino corporibus & animis conformes erimus in omni æternitate.

Hæc

EPIST. I.

Hæc sunt, quæ hoc tempore de Electione ascribere placuit. Quæ omnia eò pertinent, vt excitent in nobis timorem Dei & perseuerantiam in fide. Nam qui perseuerauerit vsq; ad finem, saluus erit. Nemo proinde Deo imputet suum interitum, sed potius cum Daniele confiteatur: Tibi Domine iusticia, nobis autem confusio faciei. Caueat igitur vnusquisq; ne peccandi petulantia & consuetudine mereatur abiici cum Pharaone, Iuda & similibus. Iustè enim, vt ait Fulgentius, deseritur à Deo, qui Deum deserit. Relinquat proinde, vt idem ait, impius viam suam qua peccat. Relinquat iniquus cogitationem suam, qua de peccatorum remissione desperat, & secundum Prophetæ dictum conuertatur ad Dominum, quia multus est ad ignoscendum. In hoc multo nihil deest, in quo est omnipotens misericordia, & omnipotentia misericors.

In obedientiam & asperersionem sanguinis Iesu Christi.

Hæc verba duplicem sensum recipiunt. Primum eius pro ꝓ ponitur, & ꝓ pro dicitur, vt in hunc modum reddi sensus possit: per inobedientiam & asperersionem sanguinis

guinis I
Iuris nostri
vt obedi
causa est:
est. Nam
dentibus
sione san
mus sancti
read nitum
& accomm
Hebr. 9. An
pha omnes
est prænoti
tia Christi
nis Christi
æternam.
causa, Fide
fert Euange
tus sanctus,
ta, Baptismi
sensus, quem
hic est, vt pa
cipue expri
qua Deo iat
sio sanguin
nis peccati
Verum pr
conuenire

D. P E T R I.

guinis Iesu Christi. Atq; ita ad causas salutis nostrę referenda sunt hæc verba. Nam vt obedientia Christi, materialis salutis causa est: Ita aspersio sanguinis formalis est. Nam vt obedientia Christi nobis credentibus in iusticiam imputatur: Ita aspersione sanguinis consecramur Deo, vt simus sancti. Videtur autem Petrus respicere ad ritum legis, qui describitur Exod. 24. & accommodatur ἀντιτύπω Christo ad Hebr. 9. Atq; ita habemus in hac epigrapha omnes causas salutis nostrę. Efficiens est prænotio & electio. Materia, obedientia Christi, Formalis causa, aspersio sanguinis Christi, Finalis, sanctificatio ad vitam æternam. His iam seruit instrumentalis causa, Fides, quę salutem accipit, quam offert Euangelium, in quo efficax est Spiritus sanctus, & quam obsignant sacramenta, Baptismus & Coena Domini. Alter sensus, quem hæc verba recipere possunt, hic est, vt partes sanctificationis nostrę præcipuę exprimantur, quę sunt, obedientia, qua Deo iam regeniti obedimus: & aspersio sanguinis Christi, id est, fides remissionis peccatorum per sanguinem Christi. Verum prior sensus præsentī loco magis conuenire videtur.

D Gratia

4
10

EPIST. I.

Gratia uobis & pax multiplicetur.

Saluatio & fausta precatio est, continens summam beneficiorum Euangelij. Gratia, cum fauorem Dei gratuitum, tum dona, quæ Deus nobis fauens largitur, significat. Pax, hoc loco, omnem posteritatem notat. Hanc interpretationem pacis hoc loco requirit additum uerbum, multiplicetur. Aliàs pax & gratia, distinguuntur ut causa & effectus, ut gratia sit fauor Dei gratuitus, Pax uerò recõciliatio nostri cum Deo, fauoris effectus. Porro cum optat Apostolus Christianis gratiam & pacem, tria haud obscure subindicat. Primum, quòd natura neq; in gratia Dei simus, neq; cum eo pacem habeamus. Nam iuxta Apostolicam doctrinam, filij iræ sumus, & non pacis. Secundum, quòd Deus sit omnis gratiæ & pacis autor. Votum enim Apostoli dirigitur ad Deum, à quo petit gratiam & pacem dari hominibus. Tertium, quòd hæc bona, gratia & pax, exemplo Petri petenda sint à Deo pñs votis, & nobis & alijs optanda.

Benedictus Deus, & pater
Do=

Dom
secund
cordia
uiuam
Christ
tem in
tamina
conferu
uirtute
dem ad
est pat
Ve
mam Eu
opimo o
geli est, qu
lus omnib
principalis
coelestis in
& elegit &
cto comp
etiam dici
resurrecti
tum opus
cer obedi

D. P E T R I.

Domini nostri Iesu Christi, qui,
secundum multam suam miseri-
cordiam, regenuit nos in spem
uiuam, per resurrectionem Iesu
Christi ex mortuis, in hæredita-
tem incorruptibilem, & incon-
taminatam, et immarcessibilem,
conseruatam in coelis nobis, qui
uirtute Dei custodimur per fi-
dem ad salutem, quæ præparata
est patefieri tempore extremo.

Vt hoc exordium eucharisticum sum-
mam Euangelij proponit: Ita salutis causas
optimo ordine enumerat. Summa Euan-
gelij est, quòd Christi merito contingat sa-
lus omnibus in ipsum credentibus. Causa
principalis salutis est, misericordia Patris
cœlestis immensa, qua Deus præcognoscit
& elegit & saluat. Hæc enim nos in dile-
cto complectitur, quam ob rem εὐδοκία
etiam dicitur ad Ephes. i. Materia salutis est
resurrectio Christi, qua Synecdochicòs to-
tum opus redemptionis intelligitur, videli-
cet obedientia legis & crucis. Resurrectio-

D 2 nis

*Sola misericordia
tua saluum
me fac*

*Materia sal-
utis est
resurrectio Christi*

EPIST. I.

*Yoh. in
Y. in*

*via q. p. q. m.
di oblationem
plurimam*

nis autem præcipuè meminit, cum quia in ea potentia Christi clarius conspicitur, tum quia vitæ æternæ infallibile est testimonium & causa. Via autem seu ratio consequendi oblatam in Euangelio salutem, exprimitur cum ait: Qui regenuit nos in spem viuam. Hic actio Dei consideranda est in hominis noua natiuitate, qua videlicet formatur nouus homo seu noua creatura ad imaginem Dei. Deus enim regignit hominem per prædicationem Euangelij, in qua Spiritus sanctus efficax est, & operatur fidem, cum qua coniuncta est regeneratio, quæ est sanctificatio nostri, in alijs maior, in alijs minor, pro fidei mensura. Qui ergo credit, nouus homo est natus, idq; ex Deo per renouationem Spiritus sancti. Huius nouæ natiuitatis finem addit, cum inquit: In spem viuam, cuius spei obiectum est hæreditas, quæ nec perire potest, vt mundi diuitiæ, nec contaminari abusu, nec marcescere antiquitate, vt pote quæ in cœlis seruetur, vbi nulla corruptio, nullus abusus, nulla deniq; defectio inuenitur. Verùm quia omnibus hæc tanta hæreditas non obtingit, discernit inter huius hæreditatis veros hæredes, & alios, qui ab hac hæreditate excluduntur. Ve-

ros

ros hæ
Dei per
tem pate
quantur.
quo & h
quo seru
hoc loco
dine disti
sola tanta
fidetur. H
effectus, qu
ones huius
& illud m
vani sine
mine ac b
uunt see
tiam imp
bo virtut
tuitas nou
fidem hab
uas actione
re dicitur,
Dei nasci,
noua vit

Qu
paulu

D. P E T R I.

ros hæredes ponunciat eos, qui virtute Dei per fidem custodiuntur, donec salutem patefaciendam in extremo die consequantur. Est proinde fides instrumentum, quo & hæc hæreditas apprehenditur, & quo seruatur & possidetur. Obseruentur hoc loco salutis nostræ causæ optimo ordine distinctæ, & admoneamur fidei, qua sola tanta hæreditas apprehenditur & possidetur. Hanc qui habet, nouus homo est effectus, qui vt Christi vita viuít: Ita actiões huius nouæ vitæ edere debet. Hinc & illud manifestum redditur, quod planè vani sint & mendaces, qui Christi se nomine ac fide iactant, sed interim vitam viuunt sceleratam, subinde contra conscientiam impingentes. Nam cum fides ex verbo virtute Dei generatur, & ex fide fit natiuitas noua. Qui fieri potest, vt is veram fidem habere dicatur, qui nouæ vitæ nouas actiões nullas ostendit? Etsi enim verè dicitur, Sola nos fide iustificari, & filios Dei nasci, noui tamen facti homines, vt nouæ vitæ actiões edamus oportet.

Qua in re exultatis tristitia paululum, nunc (si opus est) per

D 3 uarias

*Hæredes
vii*

*fides in
Anm. in q*

EPIST. I.

uarias tentationes affecti.

Quis vsus sit spei in æumnis huius vitæ, quibus tentamur, exponit. Vult enim nos conferre præsentis æumnas cum futuro gaudio, & inde animum nostrum confirmare & erigere, quoties tentationum procellis agitamur. Hic quidem sunt variæ tentationes, illic vero plena salus. Hic ad breue admodum tempus cruciamur, illic perpetuo viuemus: modo vsq; ad finem in fide perstiterimus, non fracti calamitatibus huius vitæ. Hic locus de cruce plenissimè tractatur ad Rom. 8. Et pluribus argumentis firmissimis munitur. Parenthesis, (si opus est) vtilem doctrinam continet, videlicet, quòd nemo sibi ipsi crucem accersere debeat, sed eam ferat patienter, quæ diuinitus ei imposita fuerit.

Vt exploratio fidei uestræ multo preciosior auro, quod perit, & tamen per ignem probatur, inueniatur in laudem & honorem, & gloriam in reuelatione Iesu Christi.

Exul-

E
tix affe
tur, affli
ploratur
afflictio
admodu
magno
bit: Sic
bus per
laudem,
videlicet
iudicatur
pla huius
cententur
rationes
pro exp
Q
ligitis,
natis, e
tatis g
rioso.
Eff
Christi,
delis en
salutis S

D. P E T R I.

Exultationis sub cruce, id est, patientiæ affectum exprimit. Fides auro confertur, afflictio igni. Vt enim aurum igne exploratur purum'ne sit an non: ita fides afflictionib. probatior redditur. Et quemadmodum aurum, si purum inueniatur, in magno precio habetur, etsi tandem peribit: Sic fides, quæ immota sub tentationibus perstiterit, cedit suis possessoribus in laudem, in honorem & gloriam, quando videlicet filius Dei in secundo aduentu suo iudicaturus est viuos & mortuos. Exempla huiusmodi fidei ad Hebr: 11, multa recensentur, quæ faciunt ad huius loci declarationem. Atticismus est exploratio fidei pro explorata fide.

Quem cum non uideritis, diligitis, quem cum nunc non certatis, ei tamen credentes, exultatis gaudio ineffabili & glorioso.

Effecta viux fidei recitat, dilectionem Christi, & gaudium spiritus ineffabile. Fidelis enim homo, cum Christum autorem salutis & fontem omnium bonorum cogi-

D 4 tat,

EPIST. I.

tat, ad ipsum diligendum accenditur, & cum perpendit è quantis malis sit liberatus, & ad quantam gloriam olim per illum euehendus sit, ineffabili gaudio & glorioso perfunditur. Cæterum, vt dilectionis huius comes est obedientia erga Christum, iuxta illud: Qui me diligit, verba mea seruabit: Ita gaudij huius ineffabilis fructus est inuicta animi fortitudo, & gloriosus in cruce triumphus, quem suo tempore sequetur immortalitatis gloria. Obseruetur hoc loco, quæ germanæ & veræ fidei natura sit. Non est enim (vt hypocritæ existimant) ociosa, sed verè actiuosa est, vt quæ edat fructus iusticiæ dulcissimos, internos & externos.

Reportantes finem fidei uestræ, salutem animarum.

Qualis tandem futurus exitus fidei exponit. Vt enim hîc Christum autorem salutis apprehendit fides: ita exitus seu finis erit salus animarum. Hîc locus apertè duos errores Papisticos refellit. Vnum, quo asseritur, quòd fides sit tantum initium salutis perficiendæ operibus. Alterum, quo statuitur esse ignis purgatorius, quo Christianorum animæ purgentur à morte,

morte, q
recte à Pe
animarum

De

& seru

de gra

nati sum

cuiusmo

significa

ritus Ch

uentura

nes, &

as, qui

non lib

strabant

ciata sum

dicant u

Spiritum

lo, in e

prospic

Occu

onem eo

D. P E T R I.

morte, quod si verum esset, nequaquam rectè à Petro diceretur, quòd finis fidei sit animarum salus.

De qua salute exquisiuerunt & scrutati sunt Prophetæ, qui de gratia uobis præstita uaticinati sunt, scrutantes in quem aut cuiusmodi temporis articulum significaret, qui in ipsis erat spiritus Christi, prius significans uenturas in Christum afflictiones, & quæ secutæ erant glorias, quibus reuelatum est, quod non sibiipsis, sed nobis administrabant, hæc quæ nunc annuntiata sunt uobis, per eos qui prædicant uobis Euangelium, per Spiritum sanctum missum è cælo, in quæ desiderant Angeli prospicere.

Occupatio est, qua anteuertit obiectionem eorum, qui doctrinam Euangelij

D 5 tan-

EPIST. I.

tanquam nuper natam aspernabantur, quam longè antea à Prophetis propositam fuisse testatur. Verùm quia in hac pericopa plures sunt doctrinæ, eam in suas partes retexam. Primum ergo cum dicit, Prophetas exquisiuisse & scrutatos fuisse de salute, quæ per Euangelium annunciat, significat doctrinam Euangelij non novam esse, aut nuper natam, sed iam inde usq; ab initio mundi fuisse propositam à sanctis Dei Prophetis. Est enim summus consensus Mosis, Prophetarum & Apostolorum, qui omnes sint interpretes primæ promissionis de Semine mulieris, contrituro caput Serpentis. Secundò, ne quis miretur cur isto tempore potius, quàm alio, placuerit Deo Filium mittere, dicit à Prophetis articulum temporis & inquisitum & demonstratum fuisse. Nam & Iacob Patriarcha signum aduentus Domini, ablatum sceptrum de Iuda, proposuit, & Daniel annum peragendaæ victimæ & adducendaæ æternæ iusticiæ indicavit. Tertio, vt fides Prophetis adhibeatur, affirmat eos non proprio motu locutos, sed per Spiritum Christi, qui in ipsis erat, edoctos, quemadmodum fufius explicat Apostolus noster in primo posterioris Epistolæ.

lx. Qua
rum de
ros esse p
untu, de
sione Spi
tione Eu
rum per
die Pent
ando per
trema exo
piunt intr
nam curic
mysterijs r
geli adhu
riorum
nec cum
amur. S
ne, quæ n
folorum
nas nunc
duo collig
testamento
Huc perti
mini scrip
tur. Alte
vel scrip
runt hunc
in Papam

D. P E T R I.

læ. Quarto, summam doctrinæ Prophetarum de Christo colligit, cum eos vaticinatos esse pronunciat de eius in carnem aduentu, de passione & glorificatione, de missione Spiritus sancti è cœlo, de confirmatione Euangelij, de instructione Apostolorum per Spiritum sanctum, missum è cœlo die Pentecostes, & de Euangelio annunciando per vniuersum orbem. Quinto, extrema exordij particula, in quæ Angeli cupiunt introspicere, eò pertinet, vt humanam curiositatem in examinandis diuinis mysterijs refrenet & corrigat. Nam si Angeli adhuc non intelligunt istorum mysteriorum rationem, sed eam expectant, donec cum illis & nos in æterna vita erudiamur. Simus & nos contenti ea cognitione, quæ nobis voce Prophetarum & Apostolorum patefacta est. Præter has doctrinas nunc propositas ex verbis Apostoli duo colligamus: Primum, quæ in nouo testamento legimus, ex veteri stabiliri. Huc pertinet præceptum Domini: Scrutamini scripturas, illæ enim de me testificantur. Alterum, cordatè contemnere eos, qui vel scripturam aspernantur, vel illi præferunt humanas doctrinas, quemadmodum in Papatu fieri videmus.

Qua-

EPIST. I.

Quapropter succincti lumbis mentis uestræ, sobrii, perfectè sperate in eam, quæ ad uos defertur, gratiam, in reuelatione Iesu Christi.

Ex eo quòd gratiam Christi, quæ offertur per Euangelium, iam longo exordio prædicauerat, infert propositionem suasiuam, qua hortatur gentes, ut perfectè, id est, sincere & sine fuce sperent in eam gratiam, quæ offertur illis per reuelationem Iesu Christi, id est, per prædicationem, qua patet ipsis Iesus Christus. Verùm, quia hanc spem impedit caro, vult ut succinctis lumbis mentis, & sobrii iter ingrediantur, ut ad salutem propositam perueniant. Metaphora lumborum sumta est ex vetustissimis orientalium moribus, qui, cum prælongis vterentur vestibus, non poterant nisi succinctè iter facere. Hac metaphora usus est Christus, cum inquit: Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ accensæ. Ut autem lumborum cinctura impedimentis quibusuis animi & corporis opponitur, & currendi alacritatem, donec ad metam peruenerimus, nobis commendat:
Ita

Ita arde
opponit
moment
via. Est
ta dicitur
meis ver
quos luc
do, verbi
quod Pet
hoc Chri
Math. 4.
metaphor
bras, mun
nes abijci
hoc mur
tix iter
primis ha
fonte sapi
hauit. H
dum semp
quietamq
quam in c
potest, p
carnis & n

Ta
Prim
officio,

D. P E T R I.

Ita ardentes lucernę ignorantię & tenebris opponuntur, & certam directionem sequi monent, ne quis currendo à recta aberret via. Est autem lucerna verbum Dei, iuxta dictum Dauidicum: Lucerna pedibus meis verbum tuum, Et ad Philip: 2. Inter quos lucete tanquam luminaria in mundo, verbum vitę prætendentes. Porro quod Petrus addit, *νήφοντες*, id est, sobrii, hoc Christus vigilandi verbo expressit Matth. 14. Marc. 13. & Luc. 12. Sed diuersa metaphora. Vult vterq; carnis illecebras, mundi curas, falsas & vanas opiniones abijci, quibus homines ebrii & sopiti in hoc mundo non sunt idonei ad hoc gratię iter ingrediendum. Obseruetur imprimis hæc Apostoli exhortatio, quam ex fonte sapientię, hoc est, ex ore magistri sui hausit. Hac monemur, vt ad migrandum semper simus parati, nullamq; fixam quietamq; stationem alibi quæramus, quàm in cœlo, quod sanè nequaquam fieri potest, priusquam omnia impedimenta carnis & mundi sublata fuerint.

Tanquam filij obedientię.

Prima ratio propositionis à debito officio. Cum vos iam sitis filij Dei effecti
per

EPIST. I.

per gratiam, par est vt vos geratis, vt filios obediētes decet. Monebit igitur nos adoptionis gratia, vt sanctitati & puritati vitæ studeamus. Qui autem hoc non facit, contumax est, & adoptionis gratia excidit. Vtrunq; igitur nos inuitet ad studium innocentiae, adoptionis dignitas, & contumaciae poena.

Non conformantes uos pristinis in ignorantia uestra cupiditatibus.

Secunda ratio à vitæ statu sumitur. Cum olim in ignorantia viueretis, cupiditatum malarum serui fuistis, at hic status vester, in quo ex ignorantiae tenebris exiistis, aliam vitam & alios mores postulat.

Sed ut is, qui uocauit uos, sanctus est, ipsi quoq; sancti in omni conuersione reddamini.

Tertia ratio est à vocantis Dei conditione. Is qui vocauit vos in suam familiam, videlicet Deus, sanctus est. Igitur & vos sanctos esse oporteat.

Pro

Pr
Christo
Testi
nem mur
um in Le
petitur,
bus loca
tur.
Et,
eum, qu
narum
que or
uestri
Qu
coelestis
eius vestr
necessarium
quod De
non perfor
quirat diff
tio signif
non mor
anthele
ctus seu
seu causae

D. P E T R I.

Propterea scriptum est, sancti estote, quia ego sanctus sum.

Testimonio scripturæ tertiam rationem munit. Habetur autem hoc testimonium in Leuitico, ubi ter hoc præceptum repetitur, nempe II. 19. 20. capitibus, in quibus locis sanctitas pollutioni opponitur.

Et, si patrem cognominatis eum, qui citra respectum personarum iudicat, secundum cuiusque opus, in timore incolatus uestri tempus transigite.

Quarta ratio à necessario sumta. Si cœlestis patris filij vultis nuncupari, vt eius vestigijs in sanctitate vera insistatis necessarium est. Rationem ex eo confirmat, quod Deus sit ἀπροσωπολήπης, vt qui non personarum qualitatem, sed rerum exquirat differentiam. Habet ergo hæc ratio significationem abdicationis, si patri non morem gerant filij. Hic obseruetur antithesis, qua opus personæ, & respectus seu qualitas personæ veritati operis seu causæ opponuntur. Secundum opus seu

4
10

EPIST. I.

seu causam iudicatis, qui regulam legis in iudicando sequitur, nulla habita personæ ratione. Secundum personam seu respectum personæ iudicat, qui regulam legis in iudicando negligit, & personæ tantum rationem habet propter fauorem vel odium.

Porro, quia hoc loco, & similibus abutuntur Papistæ, ut evertant totius scripturæ consensum de gratuita iustificatione, & salute, breuiter hoc loco solutionem sophismatis Papistarum ascribam. Cum ergo obijciunt: Deus iudicat quemque secundum opus, aut reddit unicuique iuxta opera sua, omnium primum huiusmodi sententias generales secundum normam iusticiæ Dei (qua contumaces decreuit rejicere, & credentes omnes in gratiam recipere) applicemus duobus generibus hominum, impijs quidem legaliter, pijs vero Euangelicè, quando impijs reddet Dominus secundum opera eorum, non est dubium quin redditurus sit ipsis infernum & damnationem. At cum de conuersis quaeritur, plura spectanda sunt. Primum, quod vita æterna non sit seruorum stipendium, sed filiorum hæreditas. Rom. 6. Donum Dei vita æterna in Christo Iesu domino nostro

nostro. I
inter pa
stem. Nam
qui sunt i
obedienti
ter coelest
gratuitam
reddituru
rum ne hic
sunt specta
legis sit sul
enim est cor
sio Iesu. S
placeat pr
putaram
tur iustici
na, quod
dente, & p
si requirit
mittit merc
pter dignit
pra beneuc
sit operibu
quod oper
cente prop
dei, ut effe
sæ sunt in
suis redde

D. P E T R I.

nostro. Deinde, analogia consideranda est inter patrem terrenum, & patrem cœlestem. Nam sicut pater terrenus suis liberis, qui sunt naturæ lege hæredes, promittit obedientibus hæreditatem : Ita Deus pater cœlestis suis etiam filijs hæreditatem gratuitam promittit, quam tamen dicit se redditurum secundum opera illorum. Verùm ne hîc erretur, quatuor circumstantiæ sunt spectandæ. Prima, quòd pijs rigor legis sit sublatus per Christum. Nulla enim est condemnatio ijs, qui sunt in Christo Iesu. Secunda, quòd persona credens placeat propter iusticiam Christi sibi imputatam (credenti enim Christi imputatur iusticia) & sit hæres vitæ æternæ. Tertia, quòd Deus non solum à persona credente, & placente propter iusticiam Christi requirit obedientiam, verum etiam promittit mercedem, idq; non ex debito propter dignitatem operis, sed ex gratia propter benevolentiam paternam, qua promittit operibus remunerationem. Quarta, quòd opera, sic facta ex fide à persona placente propter Christum, sint testimonia fidei, vt effectus proprii certissima suæ causæ sunt indicia. Atq; ideo dicitur, Deus suis reddere mercedem secundum opera,
E quia

EPIST. I.

quia vera indicia sunt timoris Dei & fidei,
& vt testetur tota creatura de iusticia Dei
in iudicando.

Cum sciatis, quod non ca-
ducis argento aut auro redempti
sitis, ex uana uestra conuersatio-
ne, à patribus accepta, sed preci-
oso sanguine Christi, inconta-
minati agni, præordinati qui-
dem ante mudi constitutionem,
manifestati uerò in extremis
temporibus propter uos, qui ex-
citauit Christum à mortuis, ut fi-
des uestra & spes sit in Deum.

Quinta ratio à iure gentium sumta.
Serui debent obedire non ei, cuius olim
fuerant serui, sed ei, qui iam eos precio eme-
rat. Christiani non amplius debent esse
serui mundi, sed Christi, qui eos suo preci-
oso redemit sanguine. Igitur Christiani,
renunciato mundi imperio, Christo do-
mino obedientiam debent. Hæc argumen-
ti summa est. Quod, quia præcipuum est,
copio-

copiose a
ficatur, id
uersationis
rum legib
quo Chri
autem hic
chiel cap.
trum vet
eorum ne
polluamur
te. Deinde
maculati C
perpetuo d
tanei auri
auro & a
rant illis,
par est,
rent, qui
Præterea, i
fi, & exhib
videtur in
qui Christu
runt, in eur
runt, legitu
stus exhib
citarum et
Patre, deb
des & spe

D. P E T R I.

copiosè ab Apostolo exponitur, & ampli-
ficatur, idq; primum per collationem con-
uersationis veteris (qua sub patrum suo-
rum legibus vixerunt) & noui status, in
quo Christo nomina dederunt. Loquitur
autem hîc de îjs patribus, de quibus Eze-
chiel cap. 20. vbi inquit : In præceptis pa-
trum vestrorum ne ambuletis, & iudicia
eorum ne custodiatis, & idolis eorum ne
polluamini, sed in præceptis meis ambula-
te. Deinde per collationem præcij agni im-
maculati Christi, quod inæstimabile est, &
perpetuò durat, & præcij caduci & momen-
tanei auri & argenti. Si ergo illi serui, qui
auro & argento emuntur, iure obtempe-
rant illis, à quibus emti sunt, multò magis
par est, vt Christiani Christo obtempe-
rent, qui eos proprio redemit sanguine.
Præterea, per collationem promissi Chri-
sti, & exhibitî, in qua collatione hæc mihi
videtur inclusa esse ratio. Sancti patres,
qui Christum olim promissum expecta-
runt, in eum crediderunt, eiq; obtempera-
runt. Igitur vos quoq; quibus iam Chri-
stus exhibitus est, & qui scitis ipsum ex-
citatam ex mortuis, & donatum gloria à
Patre, debetis ipsi obedientiam, modo fi-
des & spes vestra in Deum sit. Atq; ita

E 2 multæ

EPIST. I.

multæ particulares rationes sæpe in vno principali argumento latitant, quæ explicatæ & illustrent & amplificent principale argumentum.

Postquam animas uestras purgastis obedientia ueritatis per spiritum, caritate fraterna absq; simulatione, ex puro corde alij alios diligite impensè.

Transit ad aliam parænesin. Postquam enim portatus est ad spem gratiæ, oblatæ per Euangelium firmam, ad cincturam lorum mentis, ad sobrietatem animorum & affectuum (Quæ omnia vno sanctificationis nomine continentur) iam ad proximos descendit, hortaturq; vt nos inuicem fraterna complectamur caritate, quæ vt ex puro corde procedere debet : Ita aberit ab omni hypocrisi. Similis sententia habetur **i.** **Timoth. i.** vbi ita inquit Apostolus : Finis præceptionis est dilectio ex corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. Verùm quia Petrus nouit in nostra corrupta natura, priusquam noui facti fuerimus homines, nihil esse puri, nihilq; sinceri, ante hanc

te hanc
tatem ca
terna dil
purificast
per spirit
ternæ di
quam su
autem h
Spiritus
quod est
ha Petrus
nim ait D
etis prop
sum vob
mum co
sermoni
ideo Cl
git: Mane
palmes n
ita nec vo
go & orig
verum eti
tus Chris
quid sit
næ actio
crisi & n
quantur
oculis h

I.
ones sæpe in vno
atitant, quæ expli-
plificanc principale
nimas uestras
entia ueritatis
ritate fraterna
, ex puro corde
impense.
arenelin. Postquam
spem graiæ, oblatæ
armam, ad cincturam
sobrietatem animorum
omnia vno sanctifica-
ventur) lam ad proxi-
turq; vt nos inuicem
ur caritate, quæ vt et
debet: Ita aberit ab
illis sententia habetur
quit Apostolus: Fi-
dilectio ex corde pu-
na, & fide non ficta
ouit in nostra corru-
i noui facti fuerimus
i, nihilq; sinceri, an-
te hanc

D. P E T R I.

te hanc exhortationem ad fraternam cari-
tatem causas enumerat, ex quibus hæc fra-
terna dilectio manat. Postquam inquit,
purificastis animas obedientia veritatis
per spiritum. Hæc verba duas causas fra-
ternæ dilectionis continent, quæ nequa-
quam sunt in prophanis hominibus. Sunt
autem hæ causæ, obedientia veritatis, &
Spiritus sanctus, qui in verbo veritatis,
quod est Euangelium, est efficax. Hæc ver-
ba Petrus ex pectore magistri sui suxit: Ita
enim ait Dominus Ioan. 15. Et vos mundi
estis propter sermonem, quem loquutus
sum vobis. Hæc ergo mundicies, tum de-
mum contingit, quando audito & credito
sermone veritatis, Christo inserimur. Atq;
ideo Christus in eadem concione subiun-
git: Manete in me, & ego in vobis. Sicut
palmes non potest ferre fructum à seipso:
Ita nec vos, nisi in me manseritis. Fons er-
go & origo, non solum mutuæ dilectionis,
verum etiam omnis operis boni, est spiri-
tus Christi, quo aguntur fideles. Quic-
quid fit sine hoc spiritu, qui est omnis bo-
næ actionis fundamentum & causa, hypo-
crisi & mentis impuritate inquinatum est,
quantumuis præclarum & sanctum coram
oculis hominum appareat.

E 3 Rena-

EPIST. I.

Renati non ex semine mortali, sed ex immortali, per sermonem uiuentis Dei et manentis in æternum.

Ex virtute renascentiæ mutuum caritatis affectum elicit. Oportet renatum naturam feminis referre, vnde renatus est. Nos non sumus renati ex mortali semine carnis, vnde fuit prior nostra natiuitas, sed ex semine immortali, videlicet sermone uiuentis & manentis Dei in æternum. Igitur iam non naturam mortalis feminis, sed immortalis referre debemus. Proinde caritas iam pura in renatis esse debet sine hypocrisis, quæ primæ natiuitatis nostræ & mortalis feminis viciū est.

Nam omnis caro ut gramen est, & omnis gloria hominis ut flos graminis. Exaruit gramen, & flos eius decidit, at uerbum Domini manet in æternum. Hoc autem est uerbum illud, quod est euangelizatum uobis.

Men-

Me
mortalis
illustrius
mortale
gnificatu
quid ind
rat ad e
mortate
bum Eu
dientia ig
per præd
iusticiæ, c
num, mo
excideret
bo dubi
mortale
esse, qu
lam argu
tinetur, u
& pulcrum
est, ex car
ra, & qu
scitur, m
perpetuu
præferet
caritas
quæ h
flos est,

D. P E T R I.

Mentionem seminis mortalis & immortalis fecit: nunc per amplificationem illustrius discrimen vtriusq; facit. Semen mortale seu corruptibile carnis nomine significatum, instar graminis est, & quicquid inde pullulat, instar floris est, qui durat ad exiguum tempus. At semen immortalitate, seu incorruptibile, quod est verbum Euangelij, manet in æternum. Obedientia igitur, quæ præstatur à conuersis per prædicationem Euangelij, fructus est iusticiæ, qui & placet Deo & durat in æternum, modò ne culpa nostra gratia rursus excideremus. Porrò ne gentes de illo verbo dubitent, quod definit esse semen immortale, addit Petrus illud ipsum verbum esse, quod ipsis antea sit euangelizatum. Iam argumentum, quod in his verbis continetur, uideamus. Quicquid gloriosum, & pulcrum nascitur ex semine mortali, id est, ex carne, tantùm ad breue tempus durat, & quicquid ex semine immortalis nascitur, nunquam marcescit, sed durat in perpetuum. Igitur, cum diuturniora bona præferenda sunt minus diuturnis, debet caritas (qua nos mutuo complectemur) quæ huius immortalis seminis quidam flos est, perpetua esse & constans.

E 4 CA-

EPIST. I.
CAPVT SE-
CVNDVM.

SVMMA CAPITIS
SECVNDI.

VT renunciata omni iniuria proximo-
rum, & carnalibus concupiscentijs
abiectis, adoptione dignè & decenter in
subiectione & patientia viuant Christiani,
hortatur Apostolus.

ORDO ET PARTES CA-
PITIS SECVNDI.

PLures sunt huius capituli partes, quæ o-
mnes inter se connexæ sunt, & perti-
nent ad eundem scopum. Primo loco in-
fert ex fine primi capituli dehortationem ab
iniuria proximorum, & exhortationem ad
innocentiam vitæ. Vnde occasionem na-
ctus, dilabitur in descriptionem Christi ex
Isaia Propheta, ostendens prædictam fuisse
defectionem populi Iudaici à Christo, &
assumptionem gentium in gratiam. Id quod
testimonio Osee Prophetæ confirmat. Ter-
tio lo-

tio lo
enim c
cupisce
in glori
inuitat,
addit,
hortat
perent
Thelin

EXE
CAP

P
liria,
nibus
obtre
do ger
& dolo
illud
Infi
pitis ha
rioribu
mortal
recens

D. P E T R I.

tio loco redit ad exhortationem. Hortatur enim conuersos, vt abiectis carnalibus concupiscentijs, decenter inter gentes viuant in gloriam Dei. Quartò, ad subiectionem inuitat, quo & alia quædam pietatis officia addit. Quintò, seruos compellat, eosq; hortatur, vt suis dominis patienter obtemperent. Vnde sexto loco, ab hypothefi ad Thesin ascendens, de patientia præcipit.

EXEGESIS SECVNDI
CAPITIS, CVM OBSERVA-
tione doctrinarum.

Proinde deposita omni malitia, & omni dolo, & simulationibus, & inuidentijs, et omnibus obtreccionibus, tanquam modo geniti infantes lac rationale & dolo uacuum appetite, ut per illud adolefcatis.

Infert Apostolus ex fine proximi capituli hanc parænesin, quæ hoc modo superioribus accommodabitur. Vos ex immortali semine, videlicet verbo Dei, iam recens nati estis, Ergo lac appetite conueni-

E 5 ens

EPIST. I.

ens isti nouę geniturę, hoc est, talem vitam
 uiuite, qualem requirit hæc noua natiui-
 tas. Atq; ita lactis nomine significatur con-
 sentanea simplici infantię uiuendi ratio.
 Hęc esse sensum Apostoli manifestè ex an-
 tithesi apparet. Nam lac, etsi aliàs pro ipso
 verbo Dei sumitur, hoc tamen loco vicij
 quę enumerat, vt infantia vetustati natu-
 rę, opponitur. Cum autem hoc lac ratio-
 nale & vacuum dolo vocat, requirit in vi-
 ta Christiana prudentiam & simplicita-
 tem, iuxta præceptum Domini: Estote pru-
 dentes sicut serpentes, & simplices sicut co-
 lumbę. Vult quidem nos simplices & pu-
 ros esse, sed non malicia, & non sensibus, &
 vult nos lacte nutriri, sed recta intelligen-
 tia condito, vt sit temperata simplicitate
 prudentia. Cum vitia, quibus lac rationa-
 le & expers doli opponitur, enumerat, non
 quidem omnia recenset, sed quędam tan-
 tum exempli gratia, quorum posteriora à
 prioribus nascuntur, vt sunt, malitia, (hoc
 est, nocendi cupiditas, quę dilectionis fon-
 ti aduersatur) dolus, qui à malicia oritur,
 est, cum alicui fallacia tenditur. Simulatio
 à malo dolo orta est, cum aliud foris appa-
 ret, quàm in animo latet. Inuidia simu-
 lationis comes est, cum quis alieno com-
 modo

modo
 proles
 gustu
 disting
 tur alie
 & addi
 plicat
 mam,
 quid ap
 quando
 delictu
 non mer
 mulo, s
 ponder
 niunt, c
 mines
 cesse est

 Siq
 nignus

 Cur
 tate dor
 præstan
 confide
 nos. A
 strum
 & ira I

D. P E T R I.

modo cruciatur. Obrectatio inuidentiæ proles est, quæ alienæ famæ insidiatur. Augustinus inter maliciam & inuidiam ita distinguit. Malicia, inquit, malo delectatur alieno. Inuidia bono cruciatur alieno, & addit, dolus duplicat cor: adulatio duplicat linguam: detractio vulnerat famam. Porrò hic locus Petri clarè docet, quid apportemus nobiscum ad Christum, quando per Euangelium renascimur, videlicet tunicam maculatam, & onus graue non meritorum congrui & condigni cumulo, sed peccatorum nos prementium pondere. Hoc onus, qui ad Christum veniunt, deponere debent, quia cum noui homines facti sunt, novos mores induant necesse est.

Siquidem gustastis, quàm benignus sit Dominus.

Cum seruorum alacritas sæpe benignitate dominorum excitari soleat, rationem præstandæ obedientiæ petit Apostolus ex consideratione benignitatis Domini erga nos. Ac si dicat: Cum vos, qui ob vestrum peccatum aliquando maledictioni & iræ Dei subiecti eratis, iam tandem ex gratia

EPIST. I.

gratia Dei reconciliati estis, precioso sanguine Iesu Christi Domini vestri, utique par est, ut tam benigno Domino obsequentes sitis. Quid enim turpius est, quam bene meritis gratiam non rependere? Gustandi verbo usus est Petrus propter metaphoram lactis, & simul alludit ad Psalm: 34. in quo David instituit exhortationem ad gustandam bonitatem Dei hisce verbis: Gustate & videte quam bonus sit Iehoua. Beatus vir, qui sperat in eo: nisi quod Petrus secutus septuaginta interpretes pro thob Ebraico, $\chi\eta\sigma\acute{o}\varsigma$ posuit. Est autem $\chi\eta\sigma\acute{o}\varsigma$, qui se alijs utendum prebet, seu qui alijs est commodus, & suam bonitatem alijs communicat. Hoc modo & Paulus hac voce ad Titum scribens usus est, ubi inquit: Quando $\chi\eta\sigma\acute{o}\tau\eta\varsigma$ & $\epsilon\iota\lambda\alpha\upsilon\theta\epsilon\rho\upsilon\pi\acute{\iota}\alpha$ Dei apparuit. Hanc $\chi\eta\sigma\acute{o}\tau\eta\tau\alpha$ interpretatur, quod Deus ex mera gratia nos per laucrum regenerationis saluos fecerit.

Ad quem accedentes, lapidem uiuum (ab hominibus quidem reprobato, apud Deum uero electo & precioso) & ipsi ueluti uiui lapides ædificemini

min
tium
spirit
per le

A
tis ad fi
dunt lap
& lapid
spiritual
guntur,
fias. E
proxim
proph
gumen
teris ty
templi fi
Ecclesie
enim in i
extructu
fuerunt
Christi,
singuli
offeren
omnia
tate sep

D. P E T R I .

mini domus spiritualis, sacerdotium sanctum, ad offerendum spirituales hostias, acceptas Deo per Iesum Christum.

Alia est propositionis ratio, à destinatis ad finem sumta. Qui ad Christum accedunt lapidem viuum, simul virtute ipsius, & lapides viui efficiuntur, vnde domus spiritualis construitur, & in sacerdotes vnguntur, ad offerendum Deo spirituales hostias. Proinde par est, vt deposita omni proximi iniuria, omniq; impuritate & prophanitate, piè sancteq; viuant. Hæc argumenti summa est, cuius antecedens veteris typi expositio est. Nam ad veteris templi structuram respicit, quod templum Ecclesiæ Christi typus quidam fuit. Vt enim in illo fuit fundamentum, fuit superextructum ex multis lapidibus ædificium, fuerunt sacerdotes & hostiæ: Ita in Ecclesia Christi, Christus ipse fundamentum est, singuli fideles viui lapides, & sacerdotes offerentes spirituales hostias. Sed vt illic omnia mortua & carnalia (si signa à veritate separas) Ita hic viua & spiritualia omnia

4
10

EPIST. I.

omnia virtute eius, qui sua potentia diuina
resurrexit à mortuis.

Vt autem hoc argumentum plenius
intelligatur, illud in suas partes, quæ parti-
culares quasdam rationes continent, rete-
xam. Primo igitur loco affirmat Aposto-
los, quòd omnes accedentes ad Christum
(accedunt autem qui credunt) cum eo v-
nam domum spiritualem constituent, seu
vnum templum efficiant, id est, vnam san-
ctam & Catholicam Ecclesiam, adeo vt
sancti patres omnes, qui ante Christi
aduentum vixerunt, & nos qui hodie cre-
dimus, vnum simus templum Dei. Ve-
rùm hoc interim est obseruandum, quòd
non solum omnes pñ, qui fuerunt, & sunt,
et qui olim accessuri sunt, unum templum,
vnamq; spiritualem domum constituent,
verum etiam particulares cœtus piorum,
atq; adeo singuli credentes templa Dei re-
ctè dicantur, Sed ad illud vniuersale tem-
plum et Catholicum pertinentes, tanquam
eius membra quædam seu viui lapides.
Hoc confirmatur 1. Corinth:6. An nescitis,
quòd corpus vestrum templum sit Spiri-
tus sancti, qui in vobis est, quem habetis à
Deo? 1. Corint:3. Templum Dei sanctum,
quod estis vos. Quisquis tēplū Dei viola-
uerit,

uerit,
iulmo
tes vna
sumus,
nos esse
sanctissi
tate pro
cultore
bus idola
nem ad
li secund
templi D
nabæ con
mente S
in Flore
inquit,
ruptibi
plum ue
idololatr
quod face
Sed atten
riole adif
remission
nomen C
ti, eò qu
us habi
in nobis
tionis ip
mandata

D. P E T R I.

uerit, disperdet illum Deus. Hinc ergo huiusmodi fumatur exhortatio. Nos credentes vnà cum Christo vnum templum Dei sumus. Igitur non solum puros & sanctos nos esse decet (Quid enim indignius quam sanctissimum Dei templum vlla impuritate prophanare?) verum etiam vnus Dei cultores nos esse oportet, abiectis veteribus idolis, quæ coluimus ante conuersionem ad Christum. Huc pertinet illud Pauli secundæ Corinth: 6. Quæ est consensio templi Dei cum idolis? Huc dictum Barnabæ comitis Pauli, quod citatur à Clemente Stromathéon secundo, pagina 161. in Florentinis exemplaribus. Antequam, inquit, crederemus Deo, domicilium corruptibile & fragile cordis nostri erat templum uerè manu factum, quia erat plenum idololatria, & erat Dæmonum, propterea quòd faceremus quæ erant Deo contraria. Sed attendite, vt templum Domini gloriose ædificetur. Quomodo? Accipiendo remissionem peccatorum, & sperando in nomen Christi, fiamus noui & denuo creati, eò quod in domicilio nostro verè Deus habitat. Quomodo? Quando habitat in nobis sermo Filij ipsius, uocatio promissionis ipsius, sapientia iustificationum, & mandata doctrinæ. Deinde

EPIST. I.

Deinde, cum Christum pronunciat viuum lapidem, cui adiuncti per fidem etiam viui efficimur lapides, eius nimirum virtute, indicat, quod hæc vita Christi nunc in nobis efficax esse debeat ad piè sanctèq; viuendum. Quod autem in parentheli inclusi, occupatio est. Occurrit enim Apostolus scandalo crucis & defectionis Iudæorum à Christo, huic scandalo mederi conatur, concedens quidem Christum reprobatum esse ab hominibus, sed interim eundem electum, hoc est, eximium & preciosum apud Deum. Hic Christus dicitur lapis electus, non respectu reproborum, sed comprobatione reliquorum lapidum eiusdem ædificij, quibus multis modis excellentior est. Verùm cum Christus dicit apud Matthæum: Multi sunt vocati, pauci vero electi. Electi dicuntur comparatione ad illos, qui verbum quidem audiunt, sed non vitam dignam Euangelio viuunt. Carent enim viua fiducia in Deum, indulgent suis cupiditatibus, & viuunt sine pœnitentia. Præterea cum non solùm domum spiritualem Christianos appellat Apostolus, verum etiam sanctum sacerdotium, hoc est, sacerdotes sanctos, vt qui sanctitate induti, hostias Deo offerre debe-

debeat
viuent
cerdotes
runt pur
ri, multo
sanctific
taminta
pijs, qu
Ad offe
Dicitur a
bedientia
præstant,
de Paulu
Euangel
Non er
vis qua
tis, a ca
obedien
citur, sig
de ad Ebr
dicitur ho
rum ne q
dientiam
dis cont
adeo De
isti obie
stianoru
nis aut c

D. P E T R I,

debeant, addit illis acriores, ad piè sancteq;
viuendum stimulos. Nam Aaronici sacer-
dotes ab immundicia se meritò serua-
runt puros in templo perituro ministratu-
ri, multò magis par est, ut Christiani, qui
sanctificati sunt sanguine Christi, se incon-
taminatos custodiant. Addit & stimulum
pñs, quod subiungit Apostolus de hostijs:
Ad offerendum, inquit, spirituales hostias.
Dicitur autem spiritualis hostia omnis o-
bedientia, quam Christiani ex spiritu fidei
præstant, siue sit interna siue externa. Vn-
de Paulus suum laborem in prædicando
Euangelio cultum spiritualem appellat.
Non ergo spiritualis hostia dicitur ab ope-
ris qualitate, sed ex qualitate animi operan-
tis, à causa efficiente, & finali. Cum autem
obedientia nostra, quæ ex fide fit, hostia di-
citur, significatur quòd grata sit Deo. Vn-
de ad Ebræos beneficentia erga proximum
dicitur hostia, qua delectatur Deus. Ve-
rùm ne quis obijceret, istam nostram obe-
dientiam vt imperfectam: ita multis mo-
dis contaminatam esse, ideoq; non esse
adeo Deo acceptam, Apostolus occurrit
isti obiectioni, pronuncians hostias Chri-
stianorum acceptas esse, non suæ perfectio-
nis aut dignitatis respectu, sed per & pro-

F pter

EPIST. I.

propter Iesum Christum, cuius cum iusticia ornati prodimus in templum Dei sanctum, non apparemus vt peccatores, sed placemus, vt dilecti filij in dilecto.

Propterea etiam continet scriptura: Ecce pono in Sion lapidem angularem, electum, preciosum, & qui crediderit in illo, non pudefiet.

Quia Christum lapidem preciosum appellauit Apostolus, id sibi probandum duxit scripturae testimonio, petito ex 28. capite Isaiae, in quo testimonio non tam verba Prophetæ, quam sensum spectat. Nam nec septuaginta interpretes imitatur, nec Ebraicas voces ad verbum reddit, sed solo sensu in genere contentus est, & probat Christum lapidem electum & preciosum esse, adeo vt qui in ipsum crediderit, non pudefiat, id est, non suffundatur pudore frustratus sua spe. Hæc summa sententiæ est. Verum quia Isaiae verba continent pulcerrimam Christi & Ecclesiæ descriptionem, ea ascribam & breuiter declarabo.

Ecce,

D. P E T R I .

Ecce, inquit, ego ponam in Si-
on lapidem, lapidem probatio-
nis, angulum preciosum, funda-
mentum fundatum, qui credit
non festinabit. Hic primum Chri-
stus dicitur lapis probationis, cum, quia
ad illum totum ædificium probandum est,
tum etiam quia præ alijs probatus est, seu
vt Petrus loquitur, electus. Deinde dici-
tur angulus, quia totam ædificij molem
sustinet. Ad hæc fundamentum solidum
appellatur, quo solo ædificij pondus niti-
tur. Sic ergo lapis est, vt totum angulum
occupet. Sic est angulus, vt tota domus
per illum contineatur. Sic est fundamen-
tum, vt tota domus sit in eo fundata. Tota
igitur Ecclesia & singula eius membra solo
Christo nituntur & fulciuntur. Porro
quod addit, **QVI CREDIT NON
FESTINABIT**, modum ostendit, quo
hic lapis hominibus fit salutaris. Fides
enim est instrumentum, quo homines, vt
viui lapides, accommodantur fundamen-
to Christo. Quod autem subiungit, **NON
FESTINABIT**, significat, quod creden-
tes non debeant ad alia remedia confuge-

F 2 re,

EPIST. I.

re, quàm ad solum Christum. Nam qui alia salutis remedia quærit, gratia Christi excidit, et extra fundamentum est. Solus, n. Christus credentibus plena salus est. Hinc apparet Petrū apostolum fideliter sensum Prophetæ reddidisse, tamen si verba non expressit. Septuaginta interpretes sic habent, ἰδοὺ ἐγὼ ἐμβαλῶ εἰς τὰ θεμέλια σιῶν, λίθον ἡλυπελῆ, ἐκλεκτὸν, ἀκρογωνιαῖον, ἔντιμον, εἰς τὰ θεμέλια αὐτῶν, καὶ ὁ πισεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ μὴ κατακλιθῆ, hoc est, Ecce ego mittam in fundamenta Sion lapidem preciosum, electum, summum angularem, honoratum, in fundamenta eorum, Et qui credit in illum, nequaquam pudebit. Ex hoc Isaïæ testimonio discamus in solo Christo salutem nostram fundatam esse, cuius salutis fiunt participes omnes, qui Christo fide coniunguntur, in hoc mirando Ecclesiæ ædificio.

Vobis igitur honor est, qui creditis, incredulis uerò lapis, quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli, & lapis offendiculi, & petra scandali his, qui impingunt in

sermo-

sermo
etiam
Dise
hominu
stus, Alte
tale est)
honor, ic
abstratur
est exiatis
minum cul
stoli, Nunc
mus. Cur
cū est, cui
efficacia,
euāgelii
reprobat
est lapis o
in ipsum i
qui ration
Christum
tuitam ex
go non na
pis offend
esse, decl
qui imp
verbo p
credunt,

D. P E T R I.

sermonem, nec credunt, ad quod
etiam positi fuerant.

Discernit Apostolus inter duo genera
hominum, quorum vni salutaris est Chri-
stus, Alteri (quod tamen Christo acciden-
tale est) exitialis. Vt enim credentibus est
honor, id est, preciosus (ponitur enim hinc
abstractum pro concreto:) Ita incredulis
est exitialis, non quidem sua natura, sed ho-
minum culpa. Hęc summa sententię est Apo-
stoli. Nunc verba apostoli propius aspiciamus.
Cur Christus lapis dicatur, supra di-
ctū est, cuius pro cōditione hominū, variat
efficacia. Vt. n. credentib. & amplectentib.
euāgeliū, est lapis preciosus, & salutaris: Ita
reprobantib. ipsū, & spernentib. euāgeliū,
est lapis offendiculi, & petra scandali. Nam
in ipsum impingunt & offendunt omnes,
qui rationis & carnis iudicium sectantes
Christum repudiant, qui ipsis salutem gra-
tuitam ex mera sua bonitate obtulit. Fit er-
go non natura sua, sed hominum vicio la-
pis offendiculi, & petra scandali. Hoc ita
esse, declarant sequentia verba. Hic, inquit,
qui impingunt in sermonem, id est, qui
verbo prædicato fidem non adhibent, nec
credunt, ad quod etiam positi fuerant, hoc

F 3 est,

EPIST. I.

est, Etsi illis (loquitur enim hîc de incredulis Iudæis) destinata erat salutis promissio, tamen non crediderunt. Hanc interpretationem verborum Petri & peristalis loci, & verba requirunt. Quidam nouus interpres ita reddidit: Immorigeri, ad quod etiam conditi erant, & interpretatur quòd ideo conditi fuerint, vt essent immorigeri, hoc est, quòd creati fuerint ab optimo Deo ad certam damnationem. Verùm præter id, quòd ἐτέθεισαν vertit conditi sunt, contra vocis græcanicę naturam, vim facit huic loco. Nam suprâ dixit Apostolus, hunc lapidem Christum fuisse ab ædificantibus reprobatum, quod nequam verum fuisset, nisi hic lapis his oblatus antea. Deinde verbum Dei & promissionem factam populo Iudaico malè peruertit. Nam verbum Dei, & promissio testatur Iudaicum populum cum conditione fuisse electum. Ita enim Moses Exod. 19. ait: Si audiendo audiueritis vocem meam, & custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis, quia mea est vniuersa terra. Quis non videt conditionem hîc adiectam esse? Proinde audientes vocem Dei, & credentes Euangelio, quod proponitur vniuerso orbi,

iuxta

iuxta
Ite in
Euang
sunt D
dierint,
bi sunt
hac ser
decim
manos,
pus isto
pollent,
Epistolæ
10, eiusd
in ipsum
stinctio
minus
cant ip
cauerit
V
regale
popul
tutes a
nebris
lem f
A
enim in

D. P E T R I.

iuxta hoc vniuersale Christi mandatum :
Ite in mundum vniuersum, & prædicate
Euangelium OMNI CREATURÆ,
sunt Dei peculium. Qui vero non au-
dierint, nec crediderint Euangelio, repro-
bi sunt, & sua culpa damnati. Qui cum
hac sententia putant pugnare nouum,
decimum & vndecimum capita ad Ro-
manos, prorsus non attendunt, quis sit sco-
pus istorum capitum, quem tamen scire
possent, cum ex fine tertij capituli eiusdem
Epistolæ, tum ex propositione collecta in
10. eiusdem, videlicet : Omnis qui credit
in ipsum, non pudebit. Non est enim di-
stinctio Iudæi & Græci. Idem enim Do-
minus omnium, diues in omnes, qui inuo-
cant ipsum. Omnis enim quisquis inuo-
cauerit nomen Domini, saluus erit.

Vos autem genus electum,
regale sacerdotium, gens sancta,
populus in acquisitionem, ut uir-
tutes annuncietis illius, qui ex te-
nebris uos uocauit, in admirabi-
lem suam lucem.

Antithesis est proximæ sententiæ. Ut
enim incredulos impingere dixit in sermo-

F 4 nem;

EPIST. I.

nem : Ita hîc eorum, qui credunt, honorem definit & excellentiam monstrat. Quia autem alludit Petrus ad verba, quæ mox sequuntur, ea quæ heri de conditione adduxi ex 19. capite Exod. Nemini dubium esse potest quin hoc dictum Petri, **Vos estis ei genus electum &c.** ex conditione fidei pendeat. Ideo. n. dicuntur genus electum, quia credunt. Ut autem hoc clarius euadat, ascribam Mosis verba: **Si audiendo audiueritis uocem meam, & custodieritis pactum meum, eritis mihi peculium de cunctis populis, quia mea est uniuersa terra** (Sequitur interpretatio peculij) **Et uos eritis mihi regnum sacerdotale, gens sancta.** Quis non videt cõditionem fidei huc pertinere? quæ fides omnis obedientiæ veræ initium est. Nunc verba Apostoli diligentius perpendamus. Primum dicit, fideles esse genus electum, id est, eximium præ omnibus alijs hominum generibus. Quod enim Mosis peculium, seu thesaurum præ alijs facultatibus carum appellauit, hoc Petrus

Petr
nomi
thesau
Ebraic
cioli se
λαοε π
Paulu
cat cre
lum pe
haberu
alijs dila
electus
ctus, ne
eandem
citur l
eximi
tes ele
bus in
precio c
quidam
dentes c
ali, que
filij Di
Hac es
sanctes
ram fe
dentes
um, h

D. P E T R I.

Petrus genus electum nominat. Vt sint synonima, genus electum & peculium, seu thesaurus præ alijs facultatibus charus. Ebraicè ad verbum populus thesauri preciosi seu peculi, Septuaginta reddiderunt λαὸς περιόσιος, id est, populus peculiaris. Paulus ad Titum imitatus septuaginta, vocat credentes λαὸν περιόσιον, id est, populum peculiarem, qui loco thesauri preciosi habetur. Est enim περιόσιος thesaurus præ alijs dilectus. Hinc apparet, quo respectu electus dicatur in sacris literis. Nam electus, περιόσιος, & peculium seu thesaurus eandem rem notat. Vt enim Christus dicitur lapis electus, quia præ alijs lapidibus eximius est in ædificio Ecclesiæ: Ita credentes electi, quia præ alijs omnibus hominibus in mundo eximij sunt, & in magno precio coram Deo, tanquam singularis quidam thesaurus. Neque mirum est credentes dici Electos, cum sint filij Dei, & alijs, quorum respectu dicuntur electi, sunt filij Diaboli, id est, reprobj & damnati. Hæc eximia laus meritò Christianis ad piè sancteque transigendam in hoc mundo vitam stimulum addere deberet. Deinde credentes à Petro dicuntur Regale sacerdotium, hoc est, Reges, qui etiam in templo

F 5 Dei

4
10

EPIST. I.

Dei sacerdotio funguntur. Quanta autem sit hæc dignitas, diligenter considerandum est. Nam hæc dignitas meritò nos, qui Christiani dici & esse volumus, excitare deberet, vt induti puris vestibus, id est, vera sanctitate & innocentia, seruiremus Deo in suo sancto templo, omnib. diebus vitæ nostræ. Possunt autem hæc verba de Regali sacerdotio dupliciter exponi, videlicet simpliciter, & respectu hominum incredulorum. Simpliciter, quidem hoc modo: Credentes sunt Reges & Sacerdotes, seu vt Moses loquitur, Regnum sacerdotium, id est, Regnum, quod ex sacerdotibus, rebus sacris, & diuinis Deo dicatis constat. Et prudenter obseruandum est, quomodo vtrunq; vocabulum alterum restringat. Christiani quidem sunt Reges, sed sacri non prophani. Sunt enim in Christo victores mundi & satanæ. Sunt sacerdotes, sed Regij, non vulgares, aut Typici, quales fuerunt Aaronici sacerdotes. Hæc eminentia, hic honor, hæc ineffabilis gloria moneat Christianos, vt opera edant Regibus sanctis & sacerdotibus Regijs digna. Deinde, Christiani dicuntur Regij sacerdotes hominum incredulorum respectu. Quemadmodum enim apud omnes populos,

pulos
res pr
mibus
dicati
rant Cl
homin
tos occ
tes, sac
plo, L
sancta,
coribus.
lata, vt
cuntur
est, vt P
propter
ret ad
Huc ac
gnitatis
tutes ei
bilem lu
lige gno
ctiorem
nedicti
Hanc
nuncte
est, H
Apost
ration

D. P E T R I.

pulos, reges & sacerdotes sunt honoratio-
res præ alijs : Sic etiam fideles sunt præ o-
mnibus populis honoratiores, vt qui Deo
dicati sint. Cum ergo ita sit, meritò debe-
rent Christiani abstinere à prophanorum
hominum operibus, & in ijs operibus to-
tos occupari, quæ decent Regales sacerdo-
tes, sacra administrantes in sancto Dei tem-
plo. Dicuntur præterea Christiani gens
sancta, id est, segregata ab alijs prophanis
cœtibus, & dicata Deo, eiq; in hostiam ob-
lata, vt ipsum in vera sanctitate colat. Di-
cuntur & populus in acquisitionem, hoc
est, vt Paulus loquitur, peculiaris. Qua-
propter hæc dignitas meritò nos moue-
ret ad studium obedientiæ erga Deum.
Huc addit Petrus finem huius eximiæ di-
gnitatis, nimirum, vt pñ annuncient vir-
tutes eius, qui se à tenebris in admira-
bilem lucem vocauit. Per tenebras intel-
lige ignorantiam, & eius pœnam maledi-
ctionem. Per lumen noticiam Dei, & be-
nedictionem, ex qua consolatio nascitur.
Hanc lucem propterea admirandam pro-
nunciat, quia extra rationis captum posita
est. Hac periphrasi Christi ideo vsus est
Apostolus, vt excitemur magis eius cogi-
tatione, ad ambulandum dignè tanta lu-
ce. Huc

4
10

EPIST. I.

ce. Huc pertinet & illud Pauli: Eratis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino, tanquam filij lucis ambulate.

Qui quondam eratis non populus, nūc estis populus Dei, qui quondam non consecuti misericordiam, nunc estis misericordiam consecuti.

Gentes ad fidem conuersas populum peculiarem Dei dixit. Nunc, vt maius pondus huic asseuerationi accedat, eam Prophetico confirmat testimonio. Cum enim Hoseas Propheta abiectiōem populi Iudaici, propter suam contumaciam, proposito mulieris fornicariæ & liberorum fornicationum paradigmate, prædixisset, addit vaticinium de vocatione gentium, quo & Paulus Rom. 9. vsus est.

Dilecti, obsecro uos, tanquã aduenas & peregrinos, ut abstinatis à carnalibus cupiditatibus, quæ militant aduersus animam, conuersationem uestram
inter

inter g
ut in q
tanqua
peribus
cent D
Post
ta sit Eccl
quo sit loc
nursus aggr
firmis
autem res
propositio
dine ratio
Propositi
carnalibus
te inter ge
membrum,
desideris,
bus. Quar
Christianor
lium cupid
stiani sunt
vt qui co
lud Pauli
in celo et
ni munda

D. P E T R I.

inter gentes habentes honestam,
ut in quo loquuntur aduersus uos
tanquam maleficos, ex bonis o-
peribus spectantes uos glorifi-
cent Deum in die uisitationis.

Postquam ostendit Apostolus, quan-
ta sit Ecclesie gloria, quanta dignitas, & in
quo sit loco apud Deum, exhortationem
rursus aggreditur, quam suo more uestit
firmissimis quibusdam rationibus. Quod
autem res fiat dilucidior, exhortationis
propositionem nudam proponam, & or-
dine rationes quibus uestitur, subiungam.
Propositio bimebris est: Abstinetes à
carnalibus desiderijs: Et honestam habe-
te inter gentes conuersationem. Prius
membrum, quod est, Abstinetes à carnalib.
desiderijs, confirmatur duabus rationi-
bus. Quarum Prior sumitur à conditione
Christianorum, Posterior ab effectu carna-
lium cupiditatum. Conditiō hęc est, Chri-
stiani sunt aduenę & peregrini in mundo,
ut qui cœlum habeant patriam, iuxta il-
lud Pauli ad Philip. 3. πολίτευμα nostrum
in cœlo est. Quare non decet, ut Christia-
ni mundanis sordibus se inuoluant, & car-
ni se

EPIST. I.

ni se subiiciant, præsertim cum nemo debeat alienæ Reipublicæ negocijs se immiscere, idq; maximè, si pugnant cum suæ Reipublicæ institutis. Effectus est, quòd carnales cupiditates militent aduersus animam, hoc est, aduersus spiritum. Nam animam hîc vocat Petrus, quatenus Spiritu Dei reformata est ad imaginem Dei.

Posterius membrum propositionis, quod est: Honestam habete inter gentes conuersationem, similiter duabus vestitur rationibus. Quarum Prior sumitur ab utili, Vt, inquit, vestris bonis operibus obturetis ora eorum, qui vos pro maleficis habent. Posterior etiã ab utili sumta est. Vt illi, inquit, vestris bonis operibus moti, aliquando resipiscant, & vnà vobiscum Deum glorificent, idq; in die visitationis eorum, hoc est, cum per Euangelij prædicationem ad fidem conuertuntur. Hæc ergo nos, qui Christiano nomine gaudemus, moneant, vt ita purgatis animis inter homines viuamus, ne malè propter nos audiat Euangelium Christi. Qui enim malè & flagitiosè viuunt, triplici peccato inuoluuntur. Primum, legem Dei contumaciter violant. Deinde, exemplo nocent.

cent. T
famæ i
regnum
Su
humai
minur
perem
quam h
tur, in u
ficio
agentiv
De
descend
nefiam
hac contri
Eftore sub
qui hoc n
lædit. Ve
plici ratio
Propter
fuo præc
tum offi
vt hono
quia Re
superior

D. P E T R I.

cent. Tertio, doctrinæ Euangelij notam infamiæ inurunt, vt interim taceam, quòd regnum Satanæ dilatent & augeant.

Subiecti igitur estote omni humanæ creaturæ, propter Dominum, siue Regi tanquam supereminenti, siue præsidibus tanquam his, qui per ipsum mittuntur, in uindictam quidem malefactorum, in laudem uerò rectè agentium.

De generali exhortatione in specialem descendit. Generalis fuit hæc. Habere honestam conuersationem inter gentes. In hac continetur, vt hypothesis in sua thesi: Estote subiecti superioribus uestris. Nam, qui hoc non facit, honestatem publicam lædit. Vestit autem hanc hypothesis in triplici ratione. Prima notatur hoc dicto, Propter Dominum, uidelicet, qui vt hoc suo præcepto efflagitat: Ita sibi quoq; gratum officium esse lege ostendit, qua iubet vt honoremus superiores. Secunda est, quia Reges & præsidēs sunt constituti in superiori loco, vt in inferiores imperium habe-

EPIST. I.

habeant. Tertia à fine magistratus civilis, qui hîc duplex statuitur. Vnus quidem, quòd sint vindicens scelerum. Alter vero, quòd sint honestatis & virtutis defensores, vt qui præmium virtuti tribuant, dum bonos armis & legibus defendunt.

Quia aliàs sæpè de magistratu dictum est, hîc solūmodo vnā sententiam Xenophontis de affectu Magistratus erga subditos ascribam. Xenophontis verba hæc sunt in Hierone. Νόμιζε τὴν μὲν πατρίδα, ὄικον: τοὺς δὲ πολίτας, ἑταίρους: τοὺς τε φίλους, περὶ σεαυτῶν: τοὺς δὲ παῖδας, ὅτι πᾶσι τὴν σὴν ψυχὴν. καὶ τὰς πάντας περὶ νικᾶν εὐφροῶν. Hoc est, Patriam quidem existima domum, ciues socios, amicos filios tuos, filios verò tanquam propriam animam, atq; hos omnes beneficentia superare contende. Eurip: μέγας εἶλε καὶ εὐδργέτης βροτοῖς.

Sic enim est uoluntas Dei, ut benefaciendo obstruatis hominum stultorum ignorantiam.

Propositionis ratio est à voluntate Dei sumta. Vult enim Deus, vt benefaciendo vincamus improborum ignorantiam,

am, qu
test. Hu
in bono
mum, qu
dicio Spi
cundum
ignorant
tia & ve
fia.

Vt
men ha
tem, sed

Ali
videlicet
bertatem
fit Anath
seruus est p
lius liberta
cati, debet
ut Paulus
ticipat hîc
qui abul
libertatis
stulticiam
lus nosse
illorum l

D. P E T R I.

am, qua victoria nulla præclarior esse potest. Huc illud Pauli præceptum: Vince in bono malum. Hic tria notentur. Primum, quod homines ignari Euangelij iudicio Spiritus sancti stulti habeantur. Secundum, quod hæc stulticia proueniat ex ignorantia. Tertium, quod vera sapientia & vera prudentia in cognitione Dei sit sita.

Vt liberi, & non uelut uelamen habentes maliciæ libertatem, sed ut serui Dei.

Alia ratio à conditione Christianorū, uidelicet, quod Christiani per filiū Dei libertatem sunt cōsecuti. Hæc ratio illustrior fit Antithesi hoc modo. Qui facit peccatū, seruus est peccati. Christiani ergo, quos filius libertate donauit & redemit à iure peccati, debent peccato renunciare & iusticiæ, ut Paulus loquitur, militare. Præterea anticipat hic Apostolus eorum obiectionem, qui abusi Christiana libertate sibi quiduis libertatis prætextu permiserunt. Quorum stulticiam hoc argumento refellit Apostolus noster. Christiani sunt serui Dei, Ergo illorum libertas non prætexanda est maliciæ,

G tix,

EPIST. I.

tiæ, imò magis eos ad bene agendum incitabit, vt Dei imaginem referant, cuius & filij & serui sunt.

Omnes honorate, fraternitatem diligite, Deum timete, Regem honorate.

Suprà posuit generalem exhortationem de honesta conuersatione inter gentes: Nunc illam in quatuor retexit hypotheses, quæ modum honestæ conuersationis continent. Harum prima est, Omnes honorate, id est, omnes caritate & debitis officijs prosequimini. Secunda, Fraternitatem diligite, hoc est, fratrum cœtum & coniunctionem fouete & complectimini. Est enim fraternitas fratrum cœtus, vt habetur Zachariæ vñdecimo. Tertia, Deum timete, id est, non solum intus in animo Dei timorem habere debetis, verum etiam vita, moribus & confessione verum Dei timorem præ vobis ferre debetis, vt alij homines ex vestris externis moribus discere possint, qua sitis pietate animi erga Deum. Quarta, Regem honorate, id est, omnes superiores debita obseruantia complectimini. Posuit enim speciem pro genere. In his quatuor

D. P E T R I.

tuor præceptis, honestas vitæ in conuersatione hominum continetur.

Famuli subiecti sint cum omni timore Dominis, non solum bonis & humanis, uerum etiam prauis.

Alia hypothesis, quæ etiam continetur in generali dicto, de honesta seruanda inter gentes conuersatione. Præcipit autem hic Petrus de subiectione domesticorum ministrorum, quos uult subiectos esse suis dominis, cum omni timore, id est, cum summa obedientia & reuerentia. Est enim metonymia siue synecdoche. Verum, ne quis excipiat indignum esse Christianos famulos impijs Dominis subijci, distributione occurrit, cum inquit: Non solum bonis & humanis, uerum etiam prauis, hoc est, improbis & duris, qui iuxta rigorem summum omnia agunt. Opponitur enim σκόλιϞ, bono & humano. Humanus autem quis sit, ex græca uoce manifestum est. Utitur enim Petrus hoc loco uocabulo ἐπεικῆς, & dicitur propriè ἐπεικῆς, qui de summo iuris rigore deflectit ad mitigationem, propter aliquam circumstantiam fa-

G 2 cti

EPIST. I.

eti aut personæ. Verum hîc vna exceptio obseruanda est de obedientia. Nam cum Domini imperant aliquid, quod à famulis bona conscientia præstari non potest, hoc est, cum imperant aliquid, quod vel cum lege Dei manifesta pugnat, vel cum lege naturæ & publica honestate. Locum habet illud Petri: præstat obedire Deo, quàm hominibus. In eandem sententiam Atheniensibus respondet Socrates, cum iubere- tur sententiæ magistratus cedere: Complector vos, inquit, Athenienses amanter, sed magis Deo quàm vobis obtemperabo. Simile quoque fuit responsum Antigonæ datum Chreonti Tyranno: Iustius est, inquit, vt ijs obtemperem, apud quos perpetuò mansura sum, quàm vobis, cum quibus admodum breue tempus viuam.

Ratio huius exceptionis est, quòd omnis obedientia, quæ præstanda est homini, debeat proficisci ex obedientia Deo debita. Siquidem homini obtemperamus propter Deum. Huc pertinet præceptum Pauli ad Ephes. 6. Serui obedite Dominis vestris carnalibus cum timore & tremore, in simplicitate cordis vestri, tanquam Domino. Et Coloss. 3. Serui obedite per omnia Dominis carnalibus, non ad oculum serui-

seruient
in simp
num. Q
ramini fi
scientes
butione
iustum l
Dei est p
ceri, nat
hominem
abiectione.

Hoc
pter co
quis
ens,

Rati
prauorum
famulis, F
est, gratum
tum pro
am Deo
tum Deo
um offi
hoc on
Est aut
Deus h

D. P E T R I.

seruientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis, timentes Dominum. Quodcunq; feceritis, ex animo operamini sicut Domino, & non hominibus, scientes quod à Domino accipietis retributionem hæreditatis. Nihil proinde ad iussum hominis faciendum est, quod lege Dei est prohibitum. Nam quisquis hoc fecerit, naturæ ordinem inuertit, & sacrilegè hominem Deo præfert, omni timore Dei abiecto,

Hoc enim est gratia, si propter conscientiam Dei suffert quis molestias, iniustè patiens.

Ratio est, cur iugum Dominorum prauorum non sit excutiendum à fidelibus famulis. Hoc est, inquit, G R A T I A, id est, gratum Deo (ponitur enim hic abstractum pro concreto) si propter conscientiam Dei suffert quis molestias, hoc est, gratum Deo est, quod famulo religio sit Deum offendere, cuius voluntate intelligit hoc onus seruitutis sibi impositum esse. Est autem conscientia Dei, non quam ipse Deus habet, sed quam homo coram Deo

G 3 habet,

EPIST. I.

habet, qua cauet, ne illum vlla ratione
offendat.

Quæ enim laus, si cum pec-
cantes colaphis cedimini, suffer-
tis? sed si cum benefacitis, affli-
cti, & molestiam tamen tolera-
tis, hoc gratia apud Deum.

Amplificat eandem rationem collati-
one causarum. Qui affligitur, aut suapte
culpa affligitur, aut præter omnem suam
culpam. Si sua culpa affligitur, digna pœ-
na dolenda venit. At si præter suam cul-
pam affligitur, patientia Deo est grata.
Christianus igitur famulus ita componat
se, vt si quid molestiæ ferendum sit, ne id
fiat sua culpa.

Nam ad hoc uocati estis.

Alia ratio à genere sumta, siue à com-
muni omnium Christianorum conditio-
ne. Omnes pñ vocati sunt, vt patienter in-
iuriam ferant. Quarè etiam Christianos
famulos patienter iniuriam ferre oportet.

Quoniam & Christus pas-
sus est pro nobis, reliquens nobis
bis

bis ex
uestigi
Exer
nim om
Christus
stra est in
le cum
membra,
cem ferre,
& nostræ d
pro nostro
patimur p
do, sed in
Rom, 6.
magis n
vilitas, c
cessitas in
Dominus
nre, abne
sua quot
voluerit a
det eam,
cruce m
meus est
quàm
ce, Nat
conuer

D. P E T R I.

bis exemplum, ut insequerimi
uestigia eius.

Exemplo Christi probat Christiano-
rum omnium esse patienter iniuriam ferre,
Christus est caput nostrum, cuius actio no-
stra est instructio. Cum igitur passus sit il-
le cum summa patientia, decet & eius
membra, id est, Christianos patienter cru-
cem ferre, tametsi causæ afflictionis Christi
& nostræ diuersæ sunt. Ille enim est passus
pro nostro peccato expiando. Nos autem
patimur pro eodem, non quidem expian-
do, sed in carne nostra mortificando, ad
Rom. 6. Porrò imitatio Christi in cruce
magis nobis dulcescet, si eius necessitas,
utilitas, dignitas & modus spectentur. Ne-
cessitas imitationis indicatur Matth:6. vbi
Dominus ita ait: Si quis vult post me ve-
nire, abneget semetipsum, & tollat crucem
suam quotidie, & sequatur me. Qui enim
voluerit animam suam saluam facere, per-
det eam. Et Luc. 14. Et qui non baiulat
cruce[m] suam, & venit post me, non potest
meus esse discipulus. Hæc dicta testantur,
quàm sit necessaria imitatio Christi in cru-
ce. Nam & mandatum Christi vrget, &
conuersionis conditio postulat conformi-

G 4 tatem

EPIST. I.

tatem sanctorum cum Christo in cruce. Vtilitas imitationis duplex est. Vna in hac vita, de qua Paulus ad Rom. 6. Hoc scientes, quod vetus noster homo vnà crucifixus est, vt destruat corpus peccati, vt vltra non seruiamus peccato. 2. Corinth: 4. Semper mortificationem Iesu Christi in corpore nostro circumferentes, vt & vita Iesu manifestetur in corporibus. Altera in futura vita, de qua idem Apostolus ad Rom. 8. Si vnà cum eo patimur, simul etiam cum eo regnabimus. 2. ad Timoth. 2. Nam si commortui sumus, & conuiuemus. Dignitas imitationis crucis Christi indicatur Matth: 10. Qui non accipit crucem suam & sequitur me, non est me dignus, Hoc est, non est dignus, vt membrum meum censeatur. Ad Galat: 6. Stigmata Domini Iesu in corpore meo gesto. Item, Absit mihi gloriari, nisi in cruce Domini Iesu Christi. Ad Rom. 8. Quos præsciuit, eosdem etiam prædestinavit conformes fieri imagini Filij sui. Modus imitationis non consistit in quantitate, non in qualitate, & non in fine principali crucis Christi: sed in his quinque. In fiducia erga Deum. In obedientia spontanea. In patientia vera. In inuocatione & gratiarum actio-

actio
ducie
num in
à dextris
dientia
liavit se
mortem
53. Obla
os suum
actione P
nantur. It
uocatione
cruce plu
nis italo
tum est c
insuper
iam acci
vt. Abrah
niel, Petri
imitandos

Qu
nec in
eius,
uiciffi
teretu

D. P E T R I.

actione. Et in spe gloriosæ liberationis. Fiduciam vox est in Psalm. 16. Posui Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, ne commouear. De obedientia & patientia simul Philip:2. Humiliavit seipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Item Esaiæ 53. Oblatus est, quia voluit & non aperuit os suum. De inuocatione & gratiarum actione Psalm. 16. & 22. & multi alij concionantur. Item Matth. 26. & Iohan. 17. de inuocatione & gratiarum actione Christi in cruce plurima leguntur. De spe liberationis ita loquitur Psal. 16. Propter hoc lætatum est cor meum, et exultauit lingua mea, insuper & caro mea requiescet in spe. Huc iam accommodentur exempla imitationis, ut Abraham, Isaac, Iacob, Iob, Dauid, Daniel, Petri, Pauli & aliorum, quos & nobis imitandos proponamus.

Qui peccatum non fecerat,
nec inuentus est dolus in ore
eius, qui conuictus petitus non
uicissim conuiciabatur, cum pa-
teretur non minabatur, sed com-

G S mi-

EPIST. I.

misit uindictam ei, qui iudicat
iustè.

Exemplum Christi, quod imitandum
proposuit, amplificat, ut ostendat quo ani-
mo nos, qui eius discipuli sumus, iniuriam
ferre debeamus. Quod autem addit, Chri-
stum uindictam commisisse ei, qui iustè iu-
dicat, non ad cupiditatem uindictæ in
Christo referendum est, sed ad obedientiæ
causam. Ut igitur ipse obediens fuit sub
cruce, Deo commendans & se & suam cau-
sam: Ita & nos ipsius exemplum imitari
debemus, commendantes nos & nostram
causam Deo, & simul iuxta mandatum
Christi orantes pro persequentibus nos.

Qui peccata nostra ipse per-
tulit in corpore suo super lig-
num, ut peccatis mortui iusticiæ
uiuamus, cuius liuore sanati fui-
stis.

Alia ratio à fine afflictionum Christi.
Christus afflictus est propter peccata no-
stra expianda. Ergo non amplius peccatis
indulgebimus, sed uiuemus potius iusti-
ciæ eius, cuius liuore sanati sumus. Proin-
de, non

D. P E T R I.

de, non decet vt impatienter nos crucem
feramus.

Eratis uelut oues errantes,
sed conuersi estis nunc ad pasto-
rem & Episcopum animarum
uestrarum.

Ratio à conditione status Christiano-
rum. Olim ante conuersionem fuistis vt
oues errantes, nunc autem estis conuersi ad
pastorem & episcopum animarum uestra-
rum. Decet igitur, vt uestri pastoris ex-
emplum in cruce patienter ferenda imite-
mini.

TERTIVM
CAPVT.

SVMMA CAPITIS
TERTII.

Monstratis coniugum officijs, commu-
nia omnium ordinum hominibus
officia præscribit Apostolus. Vnde ad
sanctitatem & constantiam in fide & spe
horta-

EPIST. I.

hortatur, propositis cum præmiorum obedientiæ, tum pœnarum inobedienciæ exemplis.

ORDO ET PARTES CAPITIS TERTII.

Quatuor sunt huius capituli partes præcipuæ. In quarum prima, instruit mulieres. In secunda, maritos docet. In tertiâ, communia omnibus hominibus præcepta commendat. In quarta, ad sanctitatem, constantiam in fide & spe, & patientiam in cruce hortatur, proposita collatione temporis Noë & temporis, quo hæc Apostolus scripsit, Significans similes pœnas manere incredulos omnibus temporibus, quantumvis multi fuerint, cum contrâ pñ, quorum numerus est perexiguus, potentia Dei saluentur.

EXEGESIS TERTII
CAPITIS, CVM OBSERVATIONE
doctrinarum.

Similiter uxores subiectæ
sint uiris.

Pertinet & hæc hypothesis ad honestam inter homines conuersationem, &
cont-

tinetur
autem
posuim
subiecti
potius e
tionis in

V
unt ser
uerfatio
fiant, c
stram
nem.

Exi
sta vxor
tionem,
res velut
coniugum
verbo pr
rent prop
autem A
lucrifiat
est, ne
saluari

Q

D. P E T R I.

tinetur in illa: Omnes honorate. Qualis autem hæc subiectio esse debeat, alibi exposuimus, & summa huc redit, vt hæc subiectio sit liberalis, & non seruilis, vt que potius ex caritatis lege, quàm ex dominationis imperio pendere debeat.

Vt etiam, si qui non obediunt sermone, per mulierum conuersationem sine sermone lucrifiant, considerantes puram uestram in timore conuersationem.

Exhortationis ratio est ab utili, Honestæ uxoris conuersatio per debitam subiectionem, interdum facit vt mariti seueriores veluti cicurentur, ac tandem piarum coniugum consuetudine conuicti, aures verbo præbeant, à quo alioqui abhorrent prophani & ridigi homines. Cùm autem Apostolus dicit: Vt sine sermone lucrifiant, ad præparationem referendum est, ne quis putet quemquam sine verbo saluari posse.

Quarum sit non externus in
plis

EPIST. I.

plicatura capillorum, & circum-
positione auri, & amictu pallio-
rum, ornatus, sed occultus cor-
dis homo in incorrupto (orna-
tu) lenis & quietus spiritus, quod
est coram Deo preciosum.

De subiectione mulierum dixit, nunc
earum ornatum per antithesin describit
Apostolus. Nam cum mulieres pleræq; ex-
terni ornatus & cultus avidiores sint, fit ut
sæpissimè modum transgrediantur. Con-
fert autem hîc duplicem ornatum, Quo-
rum vnus est externus & caducus, Alter
internus & constans. Ille superbix & in-
temperantiæ: hic lenis & mansueti spiritus
inditium est. Cæterum hîc seruandum est
τὸ πρέπον personarum, ne quid superstitio-
ne temerè contra honestam consuetudi-
nem peccetur. Neq; enim decorum esset,
si honesta matrona, in superiori aliquo sta-
tu constituta, se vilium ancillarum more
vestiret religionis gratia. Quare diligenter
spectandum est, quid & status hominis, &
consuetudo patriæ patiatur. Huc pertinet
pulcherrimum Cratetis dictum, quid de
orna-

orna
tur: C
quod
aurum
rem fac
stix &
S
mulie
um, or
prijs n
Abrah
cans,
bene
lum
Sanct
firmat A
natu &
regulam
hæ pro
nabat
to, De
lum fa
ctione
esse C

D. P E T R I.

ornatu muliebri in hanc sententiam loquitur: Ornatus est quod ornat, ornat autem, quod mulierem ornatiorem facit. Sed nec aurum, nec smaragdus mulierem ornatiorem facit, sed quaecumque grauitatis, modestiae & pudicitiae significationem habent.

Sic enim olim etiam sanctae mulieres, quae sperabant in Deum, ornabant sese, subiectae proprijs maritis, sicut Sara obediuit Abrahamae, Dominum eum uocans, cuius factae estis filiae cum benefacitis, & non metuitis ullum terrorem.

Sanctarum matronarum exemplo confirmat Apostolus, quod de mulierum ornatu & subiectione praecipit. Et ut certam regulam praescribat, Saram uxorem Abrahamae proponit, quae Deum timuit, quae ornabat se pudicitia, quae subiecta erat marito, Dominum eum appellans. Ut non solum facto, verum etiam voce suam subiectionem testaretur. Huius Sarae filias dicit esse Christianas matronas, quae ipsius vir-
tutes

EPIST. I.

rutes imitantur, quæ ipsius exemplo benefaciunt, quæ spontè & vltro officium suum præstant, nullo ad id compulsæ timore. Ita enim ait : Cuius filix factæ estis cum benefacitis, & non metuitis vllum terrorem. Vult ergo mulieres benefacere, vt non ad id terrore maritorum cogantur, sed proprij potius animi promptitudine impellantur ad officium præstandum. Hæc simplicissima sententiâ est verborum Apostoli, & maximè exemplo proposito congruit. Vt enim sua sponte benefecit Sara, non compulsâ viri imperio; ita & aliæ mulieres non terrore pœnæ, sed amore virtutis probæ esse debent.

Viri similiter cohabitantes (sint) secundum scientiam, tanquam infirmiori uasi, muliebri tribuentes honorem, tanquam etiam cohæredes gratiæ uitæ, ne interrumpantur preces uestræ.

Analogum officium requirit à maritis, videlicet vt cohabitent vxoribus secundum scientiam, id est, sanctè & honestè.

Ex

Ex ca
dem
est
quia h
contine
mum e
Synec
in fami
dum sc
& regul
folus ma
ros esse
honestè
vxorib
tum ho
ctantur
conditi
Terzio,
lat, mone
ret esse de
liebris, &
benignu
ualis (q
mes fir
Deo &
iuncta
erga v
ro. Qu

D. P E T R I.

Ex causa enim effectum intelligit. Siquidem scientia ex verbo Dei percepta, causa est sanctitatis, & omnis honestatis. Verum, quia hæc pauca Apostoli verba multa continent, ea retexam & illustrabo. Primum ergo vox cohabitationis, significat Synecdochicòs omnia maritorum officia in familia. Deinde quod additur, secundum scientiam, modum præstandi officij & regulam continet. Nam, ut vult Apostolus maritos vera scientia agendi præditos esse: Ita requirit ab ipsis, ut sanctè & honestè iuxta regulam verbi Dei cum vxoribus viuant, & tribuant eis debitum honorem, hoc est, caritatè eas completantur, facientes quæ requirit maritorum conditio, & quæ postulat vocationis ratio. Tertio, cum vxores infirmum vas appellat, monet Primum, ut mariti, quos fortior esse decet, meminerint infirmitatis muliebris, & imbecillitate earum admoniti, benignius eas tractent. Deinde, appellatio vasis (qua significatur, quod coniunx comes sit viro, & adiutrix ad fideliter coram Deo & in familia transigendam vitam adiuncta) rationem continet officij mariti erga vxorem. Est enim vxor adiutrix viro. Quare par est, ut eam tanquam adiu-

H tricem

EPIST. I.

tricem, & eiusdem iugi sociam complectatur. Quarto additur ratio à communi piorum coniugum conditione, videlicet, quòd sint cohæredes æternæ vitæ. Proinde decet, vt hîc se mutuo honore prosequantur. Quinto & vltimo argumentum à necessario opponit, cum inquit: Ne interrumpantur preces vestræ. Vbi enim non cõuenit inter coniuges, interrumpitur hoc necessarium officium, quod est inuocatio Dei. Quare, ne id fiat, mariti studere debent, vt sit cohabitatio eorum cum honestis vxoribus pia, honesta & quieta.

In summa uerò sitis omnes concordēs, compatiētes, fraternè uos diligētes, misericordēs, affabiles.

A particularibus officijs ascendit ad communia Christianorum officia, & iusticiæ quasdam partes recitat. Concordes *ὁμόφρονες*, vocat eos, qui sunt eiusdem animi & sententiæ. Qua virtute vinculum pacis & tranquillitatis Christianis commendatur. Cum contrà, qui dissentienti libidine laborant, schismata faciant, & rumpant dilectionis vinculum, præbeantq; occasio-

D. P E T R I.

calionem Satanæ ad euertendas Ecclesias Christi. Verùm hoc interea sciendum est, quòd concordia Christianorum in Ecclesia debeat esse sancta, in rebus p̄hs & licitis, facientibus ad ædificationem mutua. Nam alioqui nullus est consensus Christo & Belial. Compatientes græcè συμπαθεῖς vocat eos, qui mutuo molestiarum sensu tanguntur. Est enim συμπάθεια πάθος διὰ πάθος ἑτέρου. Huc pertinet illa pulcherrima pictura apostoli Pauli Rom. 12. & 1. Corinth: 12. in qua pictura totam Ecclesiam corpori varijs constanti membris comparat. Huius συμπαθείας fons est sincera dilectio ex corde, fide purificato, proficiscens. Finis autem huius sympathiæ est incolumitas totius corporis Ecclesiæ. Fraternalè se inuicem diligere, ideo vult pius Apostolus, quia ex eodem semine immortali per Spiritum sanctum sunt regeneriti in filios Dei. Vnde Christus excitatus à mortuis, iussit nunciari discipulis: Ascendo ad Deum meum & Deum vestrum, ad patrem meum & patrem vestrum. Misericordes ἔωλαγχοι. Sunt autem ἔωλαγχοι quasi bonorum viscerum, id est, affectuum. Viscerum enim vocem pro affectibus vsurpant sacræ literæ. Non

H 2 igitur

EPIST. I.

igitur tantum ad misericordiam referenda est vox *ευωλαγχνίας*, sed etiam ad omnē pietatis affectum, quo mores externi ueluti condiuntur. Affabiles græcè *φιλόφρονες* (amicabiles) sunt, qui ad vitæ consuetudinem faciles sunt & commodi, autore Budæo. Quantum autem hæ virtutes ad honestè transigendam vitam inter homines habeant momenti, nemo non videt, præsertim, si ea comparauerit cum oppositis vicijis, quibus nihil in vita nocentius & turpius esse potest.

Non reddentes malum pro malo, aut conuicium pro conuicio, sed contrà benedicentes, scientes quòd in hoc uocati sitis, ut benedictionem hæreditatis possideatis.

Corrigit Apostolus vitia veteris hominis, quæ sunt inter multa alia: Malum pro malo reddere, conuicium pro conuicio, maledictum pro maledicto. Vult enim, vt benè precemur ijs, qui nobis maledicunt, & ex animo condonemus offensam ijs, qui nos læserunt, id quod ex vocationis

tior
dica
fuit
ret. D
ni off
peru
plun
elle
cium
aut eu
alios i
scabie
Hoc
alior

re
at
bia
clin
feti
ni
de
tu

D. P E T R I.

tionis nostræ conditione confirmat. Ac si diceret: Nos toties Deum offendimus, & fuimus digni, quibus æternùm malediceret Deus, verum cum ipse, condonata omni offensa, vocat nos ad possessionem perpetuæ benedictionis, par est, vt eius exemplum imitemur, modo ipsius filij germani esse velimus. Hoc quia commune est officium Christianorum, nequaquam tollit aut euertit illorum officium, quorum est alios in timore Dei castigare & coërcere, ne scabies paucorum totum inficiat gregem. Hoc confirmatur Christi, Prophetarum & aliorum multorum sanctorum exemplis.

Qui enim uitam uult diligere & uidere bonos dies, coherceat linguam suam à malo, & labia sua ne loquantur dolum, declinet à malo & faciat pacem, & sectetur eam. Quia oculi Domini super iustos, & aures eius in deprecationem eorum, ac uultus Domini in facientes mala.

Ex Psalmo 35. id quod dixerat de hæ-

H 3 redi-

EPIST. I.

reditate benedictionis, hoc est, felicitis immortalitatis, confirmat. Etsi autem, quantum ad sensum attinet, fideliter expressit Petrus mentem Daudis, tamen nec Ebraicam veritatem, quantum ad verba attinet, nec versionem septuaginta interpretum est persecutus. Solent enim Apostoli non tam verborum, quam rerum curam habere. Locus hic insignis obseruandus est, qui docet omnia cum presentis tum futuræ vitæ commoda à Dei timore pendere, quemadmodum etiam promissiones additæ primo & quarto præcepto clarissimè docent. Quare eos fugiendos moneo, qui conantur homines abducere à claris Dei promissionibus ad Satanicas illusiones, vt quærant futurorum euentum, & felicitatem hominum ex horoscopis & prædictionibus hominum quæstum mendacio quærentium, quos secundum Imperatorum leges olim iustè puniuit magistratus. Ac si quis contra hanc diuinam promissionem obijciat multos pios contraria experiri promissionibus illis magnificis, respondeo pios semper habere quantum satis est, si tentationis exitum spectes. Imò in medijs afflictionibus felices & beati exultant. Contra autem, qui mala conscientia torquentur,

*Ex insano p
tuis y x v m p l o
aliorum epof
volunt.*

tur, n
cere. V
lus, per
tione n
nendum
culos D
tia: Ita
signific
eos etiam
in renatis
ratio hæc
fineat à
qui non
vita & g
candi t
consue
co affect
omnis
iudiciu

Et
boni

Re
& san
ta, in
reri, f
in mu

D. P E T R I.

est, felicitas in-
autem, quan-
eliter expressit
nen nec Ebrai-
verba atinet,
interpretum est
stoli non tam
uram habere,
dus est, qui do-
n futuræ vitæ
dere, quemad-
addit primo
simè docent,
eo, qui conan-
aris Dei promif-
usiones, vt qua-
& felicitatem ho-
predictionibus
acio quærenti-
ratorum leges
us. Ac si quis
issionem obri-
experiri pro-
s, respondeo
m satis est, si
Imò in medijs
exultant. Con-
tia torquen-
tur,

tur, nihil inueniunt in quo possint acquies-
cere. Vocabula, quibus vsus est Aposto-
lus, per se sunt clara, vt nostra interpreta-
tione non indigeant, nisi fortè hoc admo-
nendum est, quòd quemadmodum per o-
culos Domini fauor & gratuita beneuolē-
tia: Ita per vultum ira idiotismo hebraico
significetur. Porrò hic locus Petri contra
eos etiam militat, qui negant bona opera
in renatis necessaria esse, firmissima est enim
ratio hæc: Qui vult & expetit vitam ab-
stineat à malo, & faciat bonum. Proinde,
qui non abstinet à malo, nec facit bonum,
vita & gratia excidit, & consuetudine pec-
candi tandem obdurefcit. Sicut enim ex
consuetudine laboris callus obducitur lo-
co affecto: Ita ex consuetudine peccandi
omnis sensus doloris & omne $\sigma\omega\tau\eta\rho\varsigma\ \epsilon\omega\varsigma$
iudicium amittitur, & mens fit reprobata.

Et quis est, qui affliget uos, si
boni imitatores fueritis?

Ratio exhortationis à fructu vitæ piæ
& sanctè transactæ. Nam piæ & sanctæ vi-
tæ, in qua conamur de omnibus beneme-
reri, fructus esse solet quieta & tranquilla
in mundo conuersatio, cum contrà turbu-

H 4 lenti

EPIST. I.

lenti sæpe sibi ipsi exitium accersunt. Verum quia hæc habet exceptionem, subiungit Apostolus,

Sed etsi quid perpetiamini propter iusticiam, beati.

Afflictionum in hac vita duæ sunt causæ. Vna, culpa propria eius qui affligitur: Altera, non culpa, sed iusticia potius & benefacta. Qui suam ob culpam affligitur, iustè patitur, qui verò ob benefactum seu iusticiam, beatus est, idè non propter sensum crucis, quæ semper molesta est, sed propter euentum. Nam gloriosa futura est liberatio omnium piorum, qui, cum patiuntur, fidem retinent & spem gloriæ promissæ. Hanc interpretationem confirmat concio Christi Matth. 5. vnde hæc Petrus desumfit,

Cæterùm, terrore illorum ne terreamini, neq; turbemini: sed dominum Deum sanctificate in cordibus uestris.

Quia omnes, qui volunt piè in Christo viuere, iuxta Pauli dictum, persecutionem in mundo patienter, animat Petrus
pios

pios
mum
qui noc
namus
qui pre
porest.
dicit
cordib
veritan
enim n
non seru
suo tem
rus, mo
rauerit
gener
dibus
rex D.
cum di
præfens
Hæc pat
ceret. S
Huiusm
vetri,
multa
Quæ o
& per
& mise
& viu
crucem.

D. P E T R I.

píos aduersus crucis acerbítatem, ac prí-
mum vult, vt deponamus metum eorum,
quí nos persequuntur, iubetq; vt ei oppo-
namus promissiones diuínas. Nam Deus,
quí promisit suis liberationem, fallere non
potest, cum sanctus sit. Atq; hoc est, quod
dicit Apostolus; Sanctificate Deum in
cordibus vestris, hoc est, omnem laudem
veritatis & iusticiæ Deo tribuite. Fieri
enim non potest, vt promissiones suas
non seruet. Quare certi estote, quòd vos
suo tempore ex omnibus malis sit ereptu-
rus, modo vos constantes in fide perseue-
raueritis. Hanc interpretationem huius
generalis dicti: Sanctificate Deum in cor-
dibus vestris, requirit $\pi\delta\iota\varsigma\ \alpha\sigma\iota\varsigma$. Hoc pacto
rex Dauid in exilio Deum sanctificauit, *2 Regum: 15.*
cum diceret se paratum esse, ad ferendum
præsens exilium, si ita Domino videretur.
Hoc pacto ^{19. cap.} Iob sanctificauit Deum cum di-
ceret: Scio quòd redemptor meus viuat. *I cap: vultus
gestus suus et
vultus iustis,
vultus aut*
Huiusmodi plurima sunt exempla, cum in
veteri, tum in nouo testamento, qualia
multa recitat Epistola ad Hebræos cap. II.
Quæ omnia exempla monent, vt in cruce
& persecutione intueamur iudicium Dei
& misericordiam. Atq; ita inuictò animo,
& viua in Christum fiducia perferamus
crucem.

H 5 Pa

EPIST. I.

Parati autem semper sitis ad
respondendum cuilibet petenti
rationem spei, quæ est in uobis,
cum lenitate & timore.

Quia confessionis christianismi comes
est in hoc mundo persecutio, monet Apo-
stolus pios, ne propter persecutionis me-
rum abñciant confessionem, aut dissimu-
lent, sed potius parati sint ad respondendū
cuilibet interroganti. In respondendo au-
tem Petrus duo requirit, videlicet mansue-
tudinem, & timorem Dei. Mansuetudo
quidem opponetur iracundiæ & impatien-
tiæ. Timor verò Dei veritatis, constantiæ
& bonæ conscientiæ custos est, monetq; vt
in ipsa confessione ad Deum ipsum respi-
ciamus.

Verum hinc plura perpendenda sunt.
Primum enim discernendum est inter ne-
cessaria & ἀδιάφορα. Necessaria est omni-
um hominum obligatio ad primum præ-
ceptum, vt verum Deum vero timore &
vera fide colant, & vt fugiant idola om-
nia, & quarumcunq; sectarum portenta,
pugnantia cum verbo Dei. Matth. 4. Do-
minum Deum tuum adorabis, & illi soli
serui-

seruies.
sarius est
confessio
guerit r
cum cora
rem qui
signis se
Dei cultu
Mediator
ua pierate
aut alijs ri
idola, vt i
statio par
Neq; hic
propter
rem, au
res dece
pro de fu
decantati
vesperin
ipsis Pap
interesse
mis cau
mionib;
bare, q
Secun
fit not
uentur

D. P E T R I.

seruies. Nec tantum interior cultus necessarius est, sed etiam externa significatio, & confessio seu professio. Matth. 10. Qui negauerit me coram hominibus, negabo eum coram Patre meo cœlesti. Negat autem qui vel corde, vel corpore & externis signis seu gestibus se non testatur vnus Dei cultorem esse in Christo Iesu vnico Mediatore. Hinc concludo neminem salua pietate posse interesse Missis Papisticis aut alijs ritibus, in quibus sunt manifesta idola, vt inuocatio sanctorum, circumgestatio panis, & adoratio simulacrorum. Neq; hîc vlla excusatio valet. Nam neque propter vocationem, neq; propter vxorem, aut amicos, neq; propter vllas alias res decedendum est ab æterno Dei præcepto de fugiendis idolis. *Ἀδιάφορα* sunt decantationes Psalmorum, matutinæ & vespertinæ preces, præcipuè illæ, quæ ab ipsis Papisticis de tempore vocantur. His interesse per se non est impium, sed imprimis cauendum est, ne exemplo tuo infirmioribus sis scandalo, & illa videaris probare, quæ cum primo præcepto pugnant. Secundo cauendum est, ne intempestiua sit nostra confessio extra publicum conuentum. Quare præceptum Petri diligenter

ter

EPIST. I,

ter perpendendum est, ad respondendum, inquit, omni petenti. Aliud est enim respondere, si interrogatus fueris, aliud est citra necessitatem apud impios se temerè in pericula conijcere, præsertim ubi non expetitur confessio. Tertio, perpendendum est & hoc, ne extra cœtum Ecclesiasticum, ubi colloquia oriuntur de religione, & aduersarij blasphemias loquuntur, tacitus videaris approbare impietatem. Quare ab huiusmodi colloquijs abesse tutius est, ne tacendo conscientiam vastes, atq; ita naufragio fidei facto, reus fias defectionis à Deo. Proinde, si quando contigerit te voces in Deum blasphemias audire, potius mors oppetenda est, quàm vt tacitus feras contumeliam Dei.

Conscientiam habentes bonam, ut in eo, quod loquuntur aduersus uos tanquam maleficos, pudefiant, qui incessunt uestram bonam in Christo conuersationem.

Confessionis duplicem fructum ponit: nempè bonam conscientiam apud Deum,

um, qu
& bona
honor e
tranquil
integrit
qui par
runt, m
(quæ in
sanctime
centes se i
tem sit b
Hebraeos
tor eius
nam cor
rectè co
na conf
ctè facie
contra
scientia
in hoc, in
conscien
Deum
talem,
um sci
nibus
quò
referr
scientia

D. P E T R I.

um, qua re nulla alia iucundior esse potest:
& bonam famam apud homines. Nam vt
honor ex confessione Deo tribuitur, vnde
tranquilla redditur conscientia: Ita vitæ
integritas bonum nomen adfert, adeò vt
qui parum honestè antea de pijs iudica-
runt, nunc conuicti piorum confessione
(quæ in veritatis defensione, & in vitæ
sanctimonia posita est) pudeant, agnos-
centes se iniuste pios traduxisse. Quid au-
tem sit bona conscientia, ex 13. capite ad
Hebræos colligi potest, vbi ita inquit au-
tor eius Epistolæ: Confidimus, quia bo-
nam conscientiam habemus, in omnibus
rectè conuersari volentes. Proinde, bo-
na conscientia erit in renatis, voluntas re-
ctè faciendi, vt sciens & volens non ruas
contra voluntatem Dei. Huiusmodi con-
scientia Actor: 14. dicitur ἀπερόσκοπος,
in hoc, inquit Paulus, ipse me exerceo, vt
conscientiam habeam ἀπερόσκοπον apud
Deum & apud homines semper, hoc est,
talem, qua caueam perpetuò, nec vel De-
um sciens & volens offendam, vel homi-
nibus sim scandalo. Obserua hoc loco,
quò omnes conatus piorum in hac vita
referrì debeant, nimirum, vt bonam con-
scientiam apud Deum habere, & bonam
famam

EPIST. I.

famam coram hominibus tueri possint. Contrà verò obserua nihil tristius esse mala conscientia, & mala fama. Illa enim intus cruciantur homines; hac foris contemnantur, & veluti expuuntur, tanquam res foedissima & abiectissima.

Melius enim est benè agentes, si ita uelit uoluntas Dei, pati, quam malè agentes.

Ratio à collatione causarum crucis (alij enim affliguntur propter peccata sua, alij præter merita sua) quasi dicat: Et si grauis crux est, tamen melius est propter bonam causam affligi, quàm propter malam. Nam qui affligitur ob bonam causam, beatus est, quemadmodum supra Petrus ex concione Christi probauit. Interponitur autem hîc argumentum à uoluntate Dei sumtum: Si ita, inquit, uelit uoluntas Dei, ac si dicat: Cum crux non casu aliquo nobis imponatur, sed ex consilio Dei, æquius ferenda est. Nam clementissimus pater non castigat filios suos, ut perdat eos, sed potius ut castigatos seruet, dum in ipsis crucis onere opprimitur & mortificatur corpus peccati. Imprimis er-

gò

gò ob
piorum
quia fe
at, ut
per pat
nostrum
lus i. C
cum ho
procliu
omnia n
est natur
bus ut r
Quare r
Nese
Et s
Dauid
quam i
mibi De
scam sta
fit Dei ce
minat, v
proficia
rent, se
magis
Feram
tantes
ce coe
spiritu

D. P E T R I.

gò obseruandum est, quòd causam crucis
piorum affirmat esse uoluntatem Dei. Hęc,
quia semper bona, iusta & sancta est, par
est, vt ei nos subiiciamus in timore Dei
per patientiam, præsertim cum tendat in
nostrum profectum. Nam ideò, vt Pau-
lus I. Corinth. II. testatur, corripimur, ne
cum hoc mundo damnemur. Nihil enim
procliuius est, quàm à Deo deficere, cum
omnia nobis ex votis cedunt, siquidem ea
est naturæ nostræ prauitas, vt secundis re-
bus uti non possit, nisi in suam perniciem.
Quare rectissimè à Poëta dictum est:

Nescia mens hominis fati sortisq; future,

Et seruare modum rebus sublata secundis.

Dauid sua experientia edoctus ait: Prius-
quam humiliarer, errauit. Item, Bonum est
mihî Domine, quòd humiliasti me, vt di-
scam statuta tua. Hinc patet, quòd nam
sit Dei consilium, quando suos cruce exa-
minat, uidelicet, vt & in doctrina pietatis
proficiant, & in vitæ innocentia perseue-
rent, seu vt Paulus loquitur, vt abundant
magis magisq; in omni cognitiõe & sensu.
Feramus igitur æquo animo crucem, cogi-
tantes bonam Dei uoluptatem esse, vt cru-
ce coërceamur, ne caro ferociat aduersus
spiritum.

Nam

EPIST. I.

Nam & Christus semel pro peccatis passus fuit, iustus pro iniustis, ut nos adduceret Deo.

Aetiologia est ab exemplo Christi. Christus, etsi iustus fuit, malis tamen affectus est. Proinde nos quoque Christi exemplo patiamur potius bene agentes quam male agentes. Obserua hoc loco discrimen inter nostram crucem, & crucem Christi. Christus enim passus est pro iniustis, ut eos Deo adducat, hoc est, ut eos sua victima redemptos à reatu & obligatione damnationis absolueret, & vestitos sua iusticia reconciliaret Deo, iuxta illud 2. Corinth. 5. Eum qui non nouit peccatum, fecit peccatū, ut nos fieremus iusticia Dei in ipso. Nos autem patimur Dei consilio, ut in nobis vetus homo crucifigatur, & nouus quidam formetur. In huius veteris hominis mortificatione, & in noui formatione sita est sanctificatio nostri, quæ in nobis peragitur virtute mortis & resurrectionis Domini.

Mortificatus quidem carne,
uiuificatus uerò spiritu.

Quem-

datu
spag
plo no
mortem
nem à
crucem
nem pe
est, iux
cum ille
enim ille
postquar
lia nos e
citabit
cum ill
Apost
cabulo
ligatur
dem diu
manam
tia diu
Paulus
Crucif
Dei pe
spiritu
runt, c
An no
Christu

D. P E T R I.

Quemadmodum in Christo commen-
datur nobis crucis ferendæ exemplum: Ita
spes gloriosæ liberationis in eodem exem-
plo nobis proponitur. Nam vt ille post
mortem in gloriam suam per resurrectio-
nem à mortuis intrauit: Ita & nobis post
crucem, si modo in fide Christi vsq; ad fi-
nem perseverauerimus, gloria expectanda
est, iuxta illud Pauli Romani: 8. Si patimur
cum illo, simul cum illo regnabimus. Vt
enim ille sua diuina natura excitatus est,
postquam ex infirmitate carnis est passus:
Ita nos eadem sua diuina virtute olim ex-
citabit & viuificabit, vt beati æternum
cum illo regnemus. Hic sensus verborum
Apostoli est, vnde patet, quòd carnis vo-
cabulo humana natura Christi tota intel-
ligatur: Sicuti spiritus appellatione eius-
dem diuina natura. Nam vt secundum hu-
manam naturam est passus: Ita ex poten-
tia diuina est excitatus, quemadmodum
Paulus docet 2. Corinth. 13. hisce verbis:
Crucifixus est ex infirmitate, sed uiuit ex
Dei potentia. Perperam igitur quidam
spiritus nomen ad animam Christi refe-
runt, contra apertum Pauli testimonium.
An non plena est partitio, qua hic dicitur,
Christus mortificatus carne, & viuificatus
I spiri-

EPIST. I.

spiritu? Significat ergo ne hîc Petrus Christum totum constare ex carne & spiritu? ubi animæ mentio, si spiritus nomen diuinitatem notat? Ad hoc suprâ responsum est, & nota est scripturæ phrasis, qua carnis nomine integer homo ex anima & corpore constans intelligatur. Si sic est, animam Christi mortuam fuisse fateris? Nequaquam, sed dolores mortis fuerunt communes corpori & animæ, adeò quidem ut anima propriè passa dicatur, sicut corpus propriè mortuum dicitur, anima ex ipso egressa.

In quo etiam spiritibus, qui sunt in carcere, profectus prædicauit, immorigeris olim cum semel expectabat Dei patientia in dieb. Noë, dum appararetur arca, in qua pauca, hoc est, octo animæ seruatae sunt, per aquam. Cui nunc respondens exemplar etiam nos saluat Baptisma, non sordium carnis depositio, sed
con

con
Deo
Chri
prof
bi an
tutib

Q
gumen
quibus
rumaci
latione
biti in
stolu
temp
homi
bo pra
re cor
cere e
sue
Noë
nes,
pter
Arc
Ad
spiri

D. P E T R I.

conscientiæ bonę stipulatio cum
Deo, per resurrectionem Iesu
Christi, qui est in dextra Dei
profectus in cœlum, subiectis si-
bi angelis & potestatibus & uir-
tutibus.

Quia maxima vis inest suasorijs ar-
gumentis, quæ petuntur ab exemplis, in
quibus præmia virtutum & supplicia con-
tumaciæ referuntur: Petrus proponit col-
lationem temporis Noë, & Christi exhi-
biti in carne, seu temporis, quo hæc Apo-
stolus scripserat. Quemadmodum itaq;
tempore Noë spiritus Christi prædicauit
hominibus, quorum pleriq; quidem ver-
bo prædicato non crediderunt, & propte-
reà eorum spiritus nunc detinentur in car-
cere exteriorum tenebrarum, ubi luunt
suæ contumaciæ pœnam. Alij verò ut
Noë cum sua familia, hoc est, octo homi-
nes, & verbo obtemperârunt, & sunt pro-
pterea per medias diluuij aquas seruati in
Arca, reportantes suæ obedientiæ præmia:
Ad eundem modum nunc idem Christi
spiritus in Apostolis, & eorum successori-
bus

EPIST. I.

bus prædicat hominibus, quorum plerique prædicato verbo non obtemperant, pauci verò obtemperant. Verùm vt illi non Euangelio obtemperantes, olim in diluuiò suorum peccatorum absordebantur; Ita hi pauci, qui verbo Euangelij credunt, saluantur per Baptisma, quod est bonæ conscientiaë cum Deo stipulatio, confirmata per resurrectionem Iesu Christi, cui omnia subiecta sunt. Cum igitur tristissimus sit futurus exitus impiorum, & foelicissimus piorum, sanctè & piè viuendum est, & caendum est, ne propter præsentis crucis acerbicatem abijciamus confessionem, aut languidiores reddamur ad benefaciendum. Hactenus simplicissimè argumentum Petri recitauimus, singula singulis conferendo, vt à quouis argumenti uis & ratio intelligi possit. Hanc interpretationem nostram faciliè probabit is, qui scopum Apostoli, & argumentorum seriem diligentius examinauerit, & perpenderit. Verùm ne quid coactum videatur in nostra explicatione, verba Apostoli particulatim perpendamus.

In quo etiam, scilicet, spiritu. Spiritum hîc non significare animam Christi, sed Christi diuinitatem, ex superiori versu ap-

fu app
quo C
quem P
definit.
ante affi
rit sanè
Petrus
Christi
Christi
am. Cu
dicitur, è
quam pe
ma Chri
tura. op
turam
Christi
test, qu
Christi,
uinæ na
enim vt
Deo me
ctus, vt
ac cap
catur
uenit
gurar
qua I
huma

D. P E T R I.

fu apparet. Loquitur enim de eo spiritus, quo Christus excitatus est ex mortuis, quem Paulus 2. Corinth. 13. potentiam Dei definit. Quod autem hoc spiritu Christus ante assumptam humanam naturam adfuerit sanctis Prophetis & prædicauerit, ipse Petrus testis est, qui supra in primo capite Christi spiritum testatur prænucciasse Christi passionem, & consecuturam gloriam. Cum ergo Christus spiritu profectus dicitur, & prædicasse immorigeris, nequam potest intelligi de corpore aut anima Christi. Nam carni, id est, humanæ naturæ, opponit spiritum, id est, diuinam naturam seu Spiritum sanctum, qui spiritus Christi & Dei dicitur. Neq; offendere potest, quòd dicatur profectus esse spiritus Christi, quod non videtur conuenire diuinæ naturæ, quæ ubiq; præsens est. Est enim vsitata scripturæ phrasîs, tribuere Deo membra, actiones humanas & affectus, vt ista ratione consulatur infirmitati ac captui nostro. Hinc est, quòd nunc dicitur ascendere, nunc descendere, nunc aduenire, nunc recedere, visitare &c. Hanc figuram vocant theologi ἀνθρωποπάθεια, qua Deo tribuuntur similitudine quadam humanæ affectiones & actiones. Sed qui-

EPIST. I.

bus profectus prædicauit ille Christi spiritus: τῶν ἐν Βιλακῆ πνεύμασι, hoc est, ihs qui sunt in carcere, spiritibus. Qui autem vertunt, ihs, qui erant in carcere, ac si iam ibi non essent, vim faciunt verbis Petri, & eorum sententia in ipso textu refellitur. Nam Petrus apertè affirmat, eos fuisse immorigeros prædicationi spiritus Christi. Quarè eos manere in carcere manifestum est, iuxta hoc Christi dictum: Qui non credit, ira Dei manet super eum. Deinde, anthitesis temporis obseruanda est in his duobus membris, τῶν ἐν Βιλακῆ, ἀπειθήσασί ποτε, Ac si dicat Apostolus, ihs prædicauit, qui olim fuerunt inobedientes, & nunc sunt in carcere, quantum ad animas attinet. Sed cur non dicit Petrus, spiritum Christi prædicasse hominibus? Quia Petrus sui seculi respectu loquitur, quando impiorum corpora putrefacta fuerunt, sed spiritus, hoc est, animæ in carcere tenebrarum detinebantur, vbi pœnas suæ contumaciæ luunt. Commodius igitur Apostolus spiritus dixit, quàm homines, vt proposita pœna, quam luunt spiritus impiorum, ad resipiscentiam homines inuitet.

Cum semel expectauit Dei patientia
in

D. P E T R I.

in diebus Noë, dum appararetur Arca, Quid quæso clarius esse potest hac tēporis assignatione, quo spiritus Christi dicitur prædicasse imōrigeris? Tēpus Noë nominatur, quādo patientia Dei expectavit impij mundi resipiscentiam annos ferè centum & viginti, quemadmodum Genes. 6. habetur. Quicumq; autem ad prædicationem spiritus Christi non egerunt pœnitentiam, in diluuiō perierunt, & qui spiritui Christi prædicanti crediderunt, per arcam sunt liberati à diluuiō. Huc vsq; antecedens argumenti extenditur, sequitur consequens.

Cui nunc correspondens exemplar etiam nos saluat baptisma. Aquam diluuij, in quo ferebatur Arca, figuram Baptismi fuisse pronunciat, qui Baptismus etiam nos hodie saluat, quando spiritui Christi nobis prædicanti credimus, quemadmodum Noë fecit. Sed quomodo quæso Baptismus saluat? Christus saluat, minister verbi rectè docens saluat, vt Paulus ait, scribens Timotheo, Baptismus saluat, quemadmodum hīc Petrus aperte docet, hæc stare non possunt sine implicatione contradictionis, nisi diuersos saluandi modos intelligamus. Christus proinde

EPIST. I.

solus saluat, vt salutis autor & mediator, qui soluit λύτρον pro nobis, placat iram Dei, remittit peccatum, imputat credenti suam iusticiam, & acceptat eum ad vitam æternam. Hunc saluandi modum vel ministro verbi tribuere, vel baptis-
 mati, summa est in filium Dei contumelia. Quomodo igitur saluat minister, vt salutis viam monstrans, non salutis autor aut effector. Ab hoc saluandi modo differt etiam baptismus. Nam baptismus saluat, vt pacti & fœderis Dei de salute hominis obsignatio & applicatio. Hæc tria vno uersu ad Ephes. 5. coniunguntur, vbi ita ait Apostolus: Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, vt eam sanctificaret, purgans lauacro aquæ per verbum. Hic Christo, lauacro aquæ, & verbo tribuitur purgatio & sanctificatio, id est, ipsa salus. Christo vt auctori, lauacro aquæ vt efficaci testimonio fœderis de salute, & verbo, quo promissio salutis offertur, fide accipienda, quæ fides etiam saluare dicitur, vt instrumentum recipiens oblatam gratiam & salutem. Quod autem relatiuum cui, ad aquam refero, & non ad arcam, cogit græca lectio, quæ iuxta emendatiora exemplaria sic habet, ὡς ἀντίτυπον

©

Quæ
 referri
 quod
 habet
 figuram
 tem, vt
 se
 cat ipse
 ram, sed
 dam seu
 pulsi aq
 tus est. Ne
 aqua per
 te arca, it
 sed med
 Porro,
 quam
 intendat
 baptis
 nem. Pri
 esse sordi
 poris) d
 est, non
 externa
 rent, al
 esse sti
 Deo, p
 definit

D. P E T R I.

Ἐμᾶς σῶζε. Si enim ad arcam debuisset referri, dixisset ἢ ἀντίτυπον (propriissime quod typo respondet.) In scriptura duo habet significata, ad Hebræos 9. significat figuram, imagine sua aliquid præsignantem, ut cum dicitur, sancta manufacta fuisse ἀντίτυπα verorum. At hoc loco significat ipsam veritatem, prius typo figuratam, sed respondentem similitudine quadam seu analogia typo seu figuræ, ut baptismi aqua respondet aquæ, in qua saluatus est Noë in arca. Quemadmodum enim aqua per se non saluauit Noë, sed mediante arca, ita aqua Baptismi per se non saluat, sed mediante arca, hoc est, Christo Iesu. Porro, ne quis in elementum aquæ, tanquam salutis causam efficacem, animum intendat, addit Apostolus definitionem baptismi per abnegationem & affirmationem. Primum enim dicit, baptismum non esse sordium carnis (hoc est, humani corporis) depositionem seu ablutionem, hoc est, non esse destinatum baptismum, ut eo externæ sordes, quæ in hominis carne hærent, abluantur. Deinde definit baptisma esse stipulationem bonæ conscientie cum Deo, per resurrectionem Iesu Christi. Hæc definitio, ut rectè intelligatur, sacramento-

I 5 rum

EPIST. I.

rum ratio excutienda est, quod ut facilius fiat, proponam circumcisionem, quam omnes fatentur sacramentum esse, in cuius locum successit baptismus. Dominus Abrahamo fecit hanc promissionem: Ego ero Deus tuus, & seminis tui post te in sempiternum, hoc est, Ego te & semen tuum in gratiam recipio. Requirit deinde ab Abrahamo Dominus promissionis fidem & obedientiam, cum ait: Ambula coram me, & esto perfectus, id est (obtempera mihi, quod & fecit Abraham, paratus ad mandatum filium.) Hæc ergo se mutuò respiciunt, promissio & fides promissionis, à qua obedientia separari nequit. Sunt autem hæc duo veluti pactio mutua inter se stipulantium, Dei scilicet promittentis gratiam, & Abrahami credentis promissioni. Ad huius pacti ratificationem & oblationem mandatur circumcisio, quæ propterea dicebatur signum fœderis à Mose, à Paulo verò $\sigma\phi\rho\alpha\gamma\iota\varsigma$, id est, signaculum iusticiæ fidei. Huius fœderis testimonio conscientia Abrahami certificabatur, quasi autentico quodam sigillo, de gratia & favore Dei erga se. Ex his concluditur, quòd quatuor requirantur ad integram rationem sacramenti, videlicet promissio, fides respondens promissioni, mandatum Dei,

Dei
cum
com
ego d
zionem
fit pr
respon
tis ob
fide ap
tificaru
tum, qu
moniu
conscie
Deum
resurr
mã &
uocet
compu
ortu el
smi stj
interre
respon
sacram
titud
smi
Fili
pule
ipse.
vera

D. P E T R I.

Dei, & externa actio seu signum symboli-
cum. Hæc cum ad Petri definitionem ac-
commodantur, erit multò planior. Cum
ergo dicit Petrus, baptismum esse stipula-
tionem, id est, solennem pactionem, quæ
fit præcedente interrogatione & sequente
responsione, significat promissionem salu-
tis offerri in Baptismo, quam cum homo
fide apprehendit, rata est pactio, quæ cer-
tificatur per baptisma diuinitus institu-
tum, quod baptisma huius pactionis testi-
monium & sigillum est, adeo vt hominis
conscientia iam tranquilla reddatur apud
Deum, quem sibi reconciliatum statuit per
resurrectionē Iesu Christi, id est, per victi-
mā & obedientiā Christi, nā resurrectionis
uoce $\sigma\omega\epsilon\nu\delta\omicron\chi\iota\kappa\omega\varsigma$ tota Christi obediētia
comprehenditur. Ex hac definitione Petri
ortū esse existimo, q̄ in celebratione bap-
tismi stipulandi forma seruetur. Nam facta
interrogatione ad baptizandum, & data
responsione à testib. baptismi, conferebatur
sacramentū baptismus in promissionis cer-
titudinem. Nam cum dicit minister bap-
tismi : Ego baptizo te in nomine Patris, &
Filij & Spiritus sancti, amen, sensus est : sti-
pulatio est inter æternum Deum & te, vt
ipse sit Deus tuus, & tu vicissim in illum
vera fide recumbas. Hac igitur mensione
stipu-

EPIST. I.

stipulationis mutuæ ob signaculo testificor
& pronuncio, te à Deo propter Filium re-
ceptum esse, vt spiritu eius sanctificeris ad
vitam æternam.

Porro, vt & pios consoletur, & im-
pñs, non agentibus pœnitentiam, terro-
rem incutiat, subiungit: Qui (Christus)
est in dextra Dei, hoc est, æqualis Deo pa-
tri, profectus in cœlum, subiectis sibi an-
gelis, potestatibus & virtutibus. Hic
omnia Christo subijcit, vt significet ipsum
posse quos vult tueri saluareq; , & posse
quos vult perdere. Qui, vt vult semper
seruare credentes spiritui suo in prædica-
tione Euangelij: Ita contumaces vult sup-
plicijs æternis punire. Quod autem inter-
ponit hic vetus interpres: Diglutiens mor-
tem, vt vitæ æternæ hæredes efficiamur.
Etsi nunc in græcis codicibus non est scri-
ptum, tamen minimè ociosum videtur.
Significatur enim his verbis, virtus resur-
rectionis, quæ est resurrectio credentium
ad immortalem & beatam vitam, quam
Apostolus vult nos intueri, vt
eius cogitatione retinea-
mur in officio.

QVAR-

D. PETRI.

QVARTVM CAPVT.

SVMMA QVARTI CAPITIS.

Quemadmodum ad mortificationem carnis, vt piè & in dilectione viuant Christiani: Ita ad patienter ferendam crucem, modo ne vt malefici, sed vt Christiani patiantur, hortatur Apostolus.

ORDO ET PARTES CAPITIS QVARTI.

Partes huius cap: principales duæ sunt, & vtraq; parænetica. In priori hortatur Apostolus ad mortificationem carnis, vt conuersi, renunciatis Ethnicis turpitudinibus, in pietate & caritate reliquum vitæ tempus degant. In posteriori hortatur ad patientiam sub cruce, idq; multis argumentis, iubetq; vt conuersi caueant, ne vt malefici fures & latrones patiantur, sed vt Christiani, spe futuræ gloriæ se erigentes.

EXE-

EPIST. I.
EXEGESIS QVARTI
CAPITIS, CVM OBSERVA-
tione doctrinarum.

Cum igitur Christus passus
sit carne, uos etiam eadem cogi-
tatione armemini.

Dixit Apostolus in superiori capite,
Christum mortificatum esse carne, & uiui-
ficatum spiritu: Nunc inde infert & ex-
truit præsentem exhortationem, sumto ar-
gumento non solùm ab exemplo Christi,
verum etiam à virtute mortis Christi.
Virtus enim mortis Christi est, quæ facit
vt nos quoq; moriamur peccato, id quod
symbolo baptismi significatur, quemad-
modum Paulus eleganter docet Rom: 6.
vbi ita ait: An ignoratis, quòd quicumq;
baptizati sumus in Christum Iesum, in
mortem eius baptizati sumus? Vnà ergo
sepulti sumus cum illo, per baptismum in
mortem, vt quemadmodum Christus ex-
citatus est à mortuis per gloriam Patris: sic
& nos in nouitate vitæ ambulemus. Ar-
mari eadem cogitatione, est induere ean-
dem cogitationem, vt, quemadmodum
Christus est passus carne, id est in humana
natura,

natura,
etiam c
tem natu
Noverur
firi, quæ
ciscatur e
bis in b
in omni
Christus
bitas, ad l

Que
carne, c
ampliu
num,
reliqui
uiuat.

Ratic
effectu m
hic mort
to, ita v
cupidit
sed por
Passio
tum,
In

D. P E T R I.

natura, quæ constat anima & corpore: Ita
etiam carnem vestram, hoc est, viciolita-
tem naturæ mortificare & abolere debetis.
Notetur hoc loco, quòd mortificatio no-
stri, quæ in vera pœnitentia sita est, profi-
ciscatur ex virtute mortis Christi, quæ no-
bis in baptismo obfignatur, & est efficax
in omnibus ijs, qui fidem habent. Nam
Christus per fidem in cordibus nostris ha-
bitat, ad Ephes. 3.

Quoniam qui passus est in
carne, destitit à peccato, ut non
amplius cupiditatibus homi-
num, sed uoluntati Dei, quod
reliquum est temporis in carne,
uiuat.

Ratio exhortationis à definitione, seu
effectu mortificationis. Definitur enim
hîc mortificatio, quòd sit cessatio à pecca-
to, ita vt homo non amplius uiuat iuxta
cupiditates hominum non conuersorum,
sed potius ex præscripto uoluntatis Dei.
Passio enim carnis, est abolitio cupidita-
tum.

In Carnis uocabulo figura est antana-
clasis.

EPIST. I.

clasis. Priori enim loco pro viciositate naturæ accipitur, in posteriori pro præsentis, & infirmæ huius vitæ conditione & statu.

Porro, quia vocabulum carnis sæpe in scriptura occurrit, & non semper eadem significatione, placet hoc loco eius varia significata recensere.

Caro itaq; bisariam in scriptura accipitur. Aliàs enim propriè, aliàs figuratè ponitur. Propriè, caro est massa carnea seu substantia, vt cum Paulus dicit: alia caro piscium, alia volucrum. Item cum dicitur: Homo constat carne & anima. Figuratè, idq; nunc per Synecdochen, & significat hominem plerumq;, vt cum dicitur: Omnis caro corruerat viam suam, & interdum quoduis animal, vt in hoc dicto: Finis vniuersæ carnis venit coram me. Verùm cum Christi fit mentio, vt in hoc loco Petri, & in tertio capite, significat naturam humanam, quæ constat anima & corpore. Nunc per Metonymiam, idq; tripliciter. Primum enim viciositatem naturæ humanæ significat, seu quicquid est in homine sine regenerationis gratia, vt in his dictis Iohan. 3. Quod natum est ex carne, caro est, Roman. 8. Si vixeritis secundum carnem, morie-

morie
non po
nam ven
illo dicto
nem, T
statum h
nunc v
filium I
est temp
gnificatis
nam signi

Sat
reacto
tem
lasciu
lentiss
tionibu
ambul

Acti
collatio
mines
Vos a
sto no
cet, v
merat

D. P E T R I.

moriemini, Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt. Deinde, notat externam rerum speciem, seu apparentiam, vt in illo dicto: Vos iudicatis secundum carnem. Tertiò, significat conditionem, & statum huius vitæ. Galat: 2. Quòd autem nunc viuo in carne, in fide viuo, quæ est in filium Dei. Item, hoc loco: Quòd reliquum est temporis in carne. His animaduersis significatis, facilè est animaduertere quòdam significatum hoc in loco congruat.

Sat enim est nobis, quòd ante actò vitæ tempore, uoluntatem gentium patrauerimus in lasciujs, concupiscentijs, uinolentijs, comestationibus, potationibus & nefarijs idolatrijs ambulantes.

Aetiologia est à vitæ genere sumta, per collationem. Gentes, id est, non renati homines feruntur, quò mala libido suadet. Vos autem renunciaistis gentibus, & Christo nomina dedistis. Ergo posthac non decet, vt gentium vicjs polluamini. Enumerat autem Apostolus quædam carnis

K mem-

EPIST. I.

membra exempli gratia, quæ omnia carnis nomine suprâ intellexit Apostolus.

Lasciuia ἀσέλγεια, facit vt deposito omni pudore, homo se totum omni incontinentiæ & libidini prostituat, indeq; summam voluptatem capiat.

Vinolentia, οἰνοφλυγία, est continua ebrietas seu eructatio, ex assiduo & immodico vini vsu, qua laborant, qui perpetuis heluationibus indulgent.

Comessatio, κῶμος. Propriè κῶμος dicebatur Deus præses nocturnorum conuiuiorum, & saltationum lasciuarum. Vnde metonymicè significat conuiuium lasciuum, petulans & immoderatum. Ab hac græca voce ortum est latinum vocabulum, comessari, id est, lasciuia conuiuia & nocturnas saltationes exercere, & comessatio nequitiae & intemperantiæ exercitatio.

Potatio πότος græcè, certamen potandi notat. Cum hæc vitia gentium esse Petrus pronunciat, satis ostendit, quod qui illis indulgeant, nondum sunt in familia Christi, nisi solo nomine. Nulla in illis virtus mortis Christi apparet, nullum imperium spiritus, imò toti imperio carnis se submittunt, in quorū numero vtinam non essent

D. P E T R I.

essent plerique illorum, qui alijs sobrietatis
& continentiae regula esse deberent.

In quo peregrinantur, quod
non concurratis uos in eandem
luxus profusionem, blasphemantes,
qui reddent rationem ei, qui
paratus est iudicare uiuos &
mortuos.

Amplificatio est impietatis gentium,
& indicatio poenae, quam olim sustine-
bunt prophanæ gentes, contemnentes Eu-
angelium. Impietas quidem maxima est,
quod postquam impij vident renatos pri-
stinae impietati, in cuius profusionem an-
teà cum gentibus prouerant, renunciaffe,
tanquam peregrini, vt qui aliquid antea
non visum contemplantur, admirantur, &
simul de ijs malè loquuntur, varias oblo-
quendi vias excogitantes, adeo nemo vel
incolpatissimæ vitæ à Sicophantarum
morsibus immunis esse potest. Poenae in-
dicatio est, quod prophanæ gentes reddi-
turæ sint rationem ei, qui paratus est iudi-
care viuos & mortuos. Viuos vocat, vt in
symbolo Apostolico, eos quos viuos ad-

K 2 huc

EPIST. I.

huc Dominus ad iudicandum veniens, reperiet. Mortuos verò, qui antea mortui erant, sed tunc viui coram tribunali Christi apparebunt. Tametsi enim, qui in aduentu Domini adhuc erunt superstites, in momento commutabuntur, & induent immortalitatem, non tamen mori dici possunt, propterea quòd animæ à corporibus non decedent.

Verbum peregrinandi, per Metalepsin ponitur, pro eo quod peregrinantibus in alienis regnis accidere solet. Ut enim illi pallacia, arces, portus, monumèta, aliaque non prius visa contemplantes, quasi res sibi insolens acciderit, admirantur: Ita prophanæ gentes subitam admirantur mutationem vitæ eorum, qui ad Christum conuersi erant. Antea enim nefarias idolatrias cum gentibus habuerunt communes, nunc verò easdem detestantur, & extremè abominantur. Antea habuerunt ipsos socios omnis lasciuix & nequitix, nunc eosdem vident omnem lasciuiam & nequitiam auersari. Hanc cum vident subitam mutationem, tanquam in alienis regnis peregrinantes, admirantur abditis conuitijs, quibus virtuti vitij laruam induunt. Proinde atq; nostro tempore fieri solet.

solet
ueris
alieni
detur,
honesto
nos sci
ri, qu
Voca
em, se
Paulus
firi, Ier
autem l
ambula
N
est p
iudic
homi
secun
D
eius i
quòd
dicat
huc
dit i
com
tur, i

D. P E T R I.

solet. Qui enim verè ad Dominum conuersus, à crassioribus uitijs abstinet, quibus assuetus fuit olim, à veteribus focijs deridetur, & contemnitur, tanquam indignus honestorum hominum societate. Verùm nos sciamus eos frustra de religione gloria-ri, quicunq; vitam in melius non mutant. Vocati enim sumus non ad immundiciem, sed ad sanctificationem. Hæc, inquit Paulus, est voluntas Dei, sanctificatio vestri. Item, Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino, tanquam filij lucis ambulate.

Nam, idcirco mortuis quoq; est prædicatum Euangelium, ut iudicentur quidem secundum homines in carne, uiuant autem secundum Deum in spiritu.

Dixit iudicandos esse mortuos, nunc eius iudicij rationem reddit, videlicet, quòd non habeant quod obtendant. Prædicatum enim ipsis Euangelium, dum adhuc viuerent, non omnes receperunt. Addit finem prædicati Euangelij, quem accommodat suo proposito; vt damnarentur, inquit, secundum homines, Carne, hoc

K 3 est,

EPIST. I.

est, ut mortificaretur vetus homo in ipsis,
& aboleretur corpus peccati, et uiuerent se-
cundum Deum spiritu, hoc est, ut nouam
vitam renunciantes vitijs, meditentur.
Hunc esse sensum huius loci, ipse contextus
& scopus disputationis conuincit. Quod
autem mortuis prædicatum fuisse Euan-
gelium dicit, intelligendum est respectu
temporis, quo Petrus hæc scripsit, quando
mortui erant, quibus olim prædicatum
fuit Euangelium.

Omnium autem finis immi-
net.

Argumentum à temporis circumstan-
tia ductum, quasi dicat: Cum prudentis
sit, non tantum ea videre quæ ante pedes
sunt, verum etiam ea quæ futura sunt pro-
spicere, decet profectò, ut qui iudicis iram
euadere volunt, maturè resipiscant, præser-
tim, cum dies iudicij sit præ foribus. Hu-
ius proinde temporis seu finis cogitatio,
meritò in officio nos retinere deberet. Ex
hoc enim sine sæpissimè à Prophetis suaso-
ria ducuntur argumenta. Ecclesiast. xi. Sanè
si annis multis vixerit homo, & in omni-
bus illis lætatus fuerit, meminisse debet te-
nebro-

nebro
quia
tenia
ribus
aternu
qui im
esse, vt
in bon
aduerf
prospen
mortalit
particip
hoc est,
vifq ad
cto fin
finem
videb
gatione
comple
habitan
seculon
S
tes
Ape
te vi

D. P E T R I.

nebroſi temporis, & dierum multorum,
quia cum venerit vanitatis, arguentur præ-
terita. Et Ieſus Syrach: In omnibus ope-
ribus tuis memorare nouiſſima tua, & in
æternum non peccabis. Debet itaq; finis,
qui imminet, perpetuò nobis in conſpectu
eſſe, vt nos à peccato reuocet, metu pœnæ:
in bono detineat, ſpe promiſſionum: in
aduerſis ſoletur, cogitatione gloriæ: in
proſperis humiliet, cogitatione beatæ im-
mortalitatis, cuius illi ſolummodo erunt
participes, qui in timore Dei perfeuerant,
hoc eſt, qui fidem & bonam conſcientiam
uſq; ad finem retinent. Qui enim iſto pa-
cto finem vitæ fecerint, habebunt Deum
finem deſideriorum ſuorum, qui ſine fine
videbitur, ſine ſtudio amabitur, ſine fati-
gatione laudabitur. Atq; tum demum
complebitur canticum illud: Beati, qui
habitant in domo tua Domine, in ſecula
ſeculorum laudabunt te.

Sitis ergo ſobrii, & uigilan-
tes ad orandum.

Ex fine prædicati Euangelij inferit
Apoſtolus paræneſes quaſdam de nouita-
te vitæ, & oſtendit quibus in rebus viuifi-

K 4 catio

EPIST. I.

catio, quæ est altera significationis pars, fita est. Nam de mortificatione priore sanctificationis parte à principio capitis huc vsq; actum est. Quare, hic oportunè de viuificatione agit, quæ ex aduerso respondet mortificationi. Quantum enim vetus homo mortificatur, tantum nouus viuificatur & crescit. Coniungit autem hîc Apostolus tria, Sobrietatem, Vigilantiã, & Orationem. Sobrietas, si græcæ vocis vim respicis, ad mentem refertur, & vt Plato docet, opponitur *μαυία*. Est enim prudentiæ quædam conseruatrici, quæ fita est in mentis, affectuum & volūtatis harmonia. Vigilantiã, iuxta *ἐπιμωρ* græcum, opponitur ebrietati, & est corporis sobrietas, videlicet, cum corda non grauentur crapula & ebrietate. Requirit igitur Apostolus ad orationem cum mentis, tum corporis sobrietatem. Orationis vocabulo intellige quatuor illas formas, quas Paulus enumerat 1. Timoth: 2.

Ante omnia uerò caritatem, alij in alios, propensam habentes. Nam caritas operit multitudinem peccatorum.

Vt

Vi:
Deum rec
nis castita
debemus
tas, quæ
nis, cum
aut regit,
mutuoru
tuntur ad
faciunt ve
hîc Petrus
catis corar
vim regen
sed de hor
trum lap
gunt, &
nam vita
cti Petri,
dictum m
odium &
contrariæ
ait: Odiu
licta oper
caritas de
gendo: r
non aug
& carita
lapis fr

D. P E T R I.

Vt ad orationem & pietatem erga Deum requiritur cum mentis tum corporis castitas: Ita officiorum quæ proximis debemus fundamentum & caput est caritas, quæ est vinculum pacis & perfectio- nis, cum quia errata fratrum aut corrigit aut tegit, tum quia officiorum effectrix est mutuatorum. Papistæ, qui hoc loco abu- tuntur ad stabilienda merita operum, vim faciunt verbis Petri. Non enim loquitur hic Petrus de abolendis seu tegendis pec- catis coram Deo, quasi hominis caritas vim tegendi peccata coram Deo haberet: sed de hominibus agit, qui incidentes fra- trum lapsus, & errata per caritatem te- gunt, & non traducunt calumniosè alie- nam vitam. Hunc esse verum sensum di- cti Petri, apparet ex Salomone, vnde hoc dictum mutuatus est Apostolus. Nam ibi odium & caritas opponuntur, vt causæ contrariæ in contrarijs effectibus. Ita enim ait: Odium suscitât rixas, & vniuersa delicta operit caritas. Sed quomodo operit caritas delicta? Non defendendo, sed te- gendo: non approbando, sed occultando: non augendo, sed curando. Breuiter, fides & caritas, quomodo agendum sit cum lapsis fratribus, satis docere possunt. Fides

K 5 auertit

EPIST. I.

auertit contumeliam Dei, caritas quærit salutem proximi.

Hospitales estote alij erga alios, sine murmurationibus.

Effecta quædam caritatis recitat, ac primo loco ponit hospitalitatem *ειδοξενία*, quæ propriè est humanitas, qua amanter peregrinos complectimur. Ab hac vult abesse murmurationem, vt quæ cum vera caritate pugnet.

Porro, cum hic locus hospitalitatem nobis commendat, non erit inutile huc ascribere, quid sit de hospitalitate sentiendum. Rectè numerantur quatuor hospitalitatis genera, quorum Primum pomposum & splendidum est. Secundum, fordium & auarum. Tertium, ciuile & *ἠθικόν*. Quartum, Christianum & sanctum.

Pomposum & splendidum est, de quo Cicero in officijs loquitur in hunc modum: Rectè à Theophrasto laudata est hospitalitas. Est enim valde decorum patere domos hominum illustrium, hospitibus illustribus. Hoc genus hospitalitatis Lactantius testatur detortum esse à vera iusticia, & raptum ad proprium commodum.

Sor-

D. P E T R I.

Sordidum & auarum est eorum, qui peregrinos quidem excipiunt hospitio, non tam spectantes peregrinorum necessitatem quàm proprium lucrum, non accepturi, si nulla spes lucri appareret. Et si autem hospitalitatis hoc genus, hominum vicio contaminatur, tamen omnino est necessarium. Nam tametsi huius causa est auaritia, tamen peregrini eo carere non possunt.

Ciuile & ἠθικὸν diuiditur in προξενία & ἰδιοξενία. προξενία est ea hospitalitas, qua aliae gentes seu populi alios hospitio excipiunt, propter amicitiam seu foedus interpositum. Huiusmodi hospitalitas nusquam non locorum vsitata est, praesertim in Legatis excipiendis. Sic Galli Danorum & vicissim Dani Gallorum legatos humaniter excipiunt, & amicè propter foedera interposita, tractant. ἰδιοξενία est, qua priuati se inuicem excipiunt propter amicitiam, quae inter eos est. Qualis autem haec ἰδιοξενία esse debeat, docet Homerus cum ait, ἄνθρωπον παρέοντα φιλεῖν, ἐδέλοντά τε πέμπειν. Id est, Oportet hospitem amanter tractare, volentem autem dimittere. Quàm autem diu sit grata à vulgo haec ἰδιοξενία, ostendit Euripides in Hercule,

EPIST. I.

eule, cum ait: ὡς τὰ ξένων πρόσωπα φεύ-
γασι οἱλοι, ἐν ἡμῶν βλέμμα ἔχειν φασὶ
μόνον.

Christianum & sanctum hospitalita-
tis genus est, quo Christiani peregrinos
sanctos ex caritate excipiunt, eosq; benignè
& amanter communis religionis gratia
complectuntur & fouent, tanquam mem-
bra Christi. In hoc hospitalitatis genere
spectentur causæ, partes, præmia sanctæ
hospitalitatis, & pœnæ contemptus sancto-
rum hospitem.

Causæ sunt præcipuæ quatuor. Pri-
ma, mandatum Dei, cui omnes creaturas
obtemperare par est. Præceptum enim di-
lectionis hospitalitatem, vt partem in se
continet. Petrus hoc loco, dictante Spiritu
sancto, hortatur nos, vt amanter com-
plectamur hospites, eosq; humaniter foue-
amus. Epistola ad Hebræos capite 13. di-
cit, Hospitalitatis ne sitis immemores. Se-
cunda, est mutua caritas, qua Christiani
omnes sibi inuicem deuincti sunt. Hæc ca-
ritas cum proficiscatur ex fide sincera, bona
conscientiâ & puro corde, non potest aliud
quàm sanctos pauperes & exules amanter
complecti & humaniter fouere. Hinc est,
quòd sanctæ viduæ, quæ sanctos hospitiò
exce-

excep
gnatio
necitati
Tertia est
Nam cum
sepe suis
mutua re
Deum tunc
in Ecclesia
polliceri ho
num, Nam
& alij alias
dine sepe r
terdum, qu
latoribus
causam, te
sam aduer
fit, vt pñ de
tur veritate
seris vxorit
quarere ho
muncum
stolis Dom
omnes pñ
focillanda
membru
ceret, si c
sunt satis

D. P E T R I.

exceperunt, & eorum pedes lauerunt, dignæ iudicentur, vt recipiantur, & in suis necessitatibus alantur sumtibus Ecclesiæ. Tertia est conditio communis sanctorum. Nam cum sancti peregrini in hoc mundo sæpe suis pelluntur sedibus, opus habent mutua refocillatione. Nemo est, qui statuit Deum timere, præsertim si munus docendi in Ecclesia sustineat, qui certum potest sibi polliceri hospitium ad vitæ suæ terminum. Nam principes mutantur vt aurâ, & alij alias religiones sectantur, & pro libidine sæpe religiones mutant. Fit etiam interdum, quòd pñ alioqui principes ab adulatoribus & sophistis decipiantur, vt piam causam tanquam impiam & contumeliosam aduersus Deum, persequantur. Vnde fit, vt pñ doctores & alij, qui cordatè tuentur veritatem, cogantur exulare cum miseris vxoribus & teneris pueris, noua sibi quærere hospitia, id quod habent commune cum sanctis Dei Prophetis, & Apostolis Domini. Quarta est necessitas, qua omnes pñ obstricti sunt ad fouenda & refocillanda membra Christi. Nam qui membrum Christi reñcit, quid Christo faceret, si coràm conspiceretur? Hæ causæ sunt satis graues, quæ nos ad humaniter
exci-

EPIST. I.

excipiendos sanctos inuitabunt, modo iure de Christiano nomine gaudere velimus.

Partes hospitalitatis, seu partes officij eorum, qui sanctos hospitio excipiunt, ex 18. & 19. capitibus Genesios, colligam. Domine, ait Abraham Genes. 18. si inueni gratiam in oculis tuis, ne transeas à seruo tuo, sed afferam pufillum aquæ & lauentur pedes vestri, & requiescite sub arbore, ponamq; buccellam panis, & confortetur cor vestrum, postea transibitis. Et capite 19. Genes: Et obuiam iuit ihs (scilicet Lot) & dixit, Obsecro domini, declinate in domum serui vestri, & manete ibi, lauate pedes vestros, & manè consurgetis & proficiscemini in viam vestram. Vterq; hoc est, & Abraham & Lot, suo facto docent tres partes esse officij pij hospitis. Quarum Prima est, benigna & amica inuitatio peregrinorum. Secunda, humana tractatio & refocillatio defatigatorum itineris molestia. Tertia, pacifica dimissio hospitem, cum fausta imprecatione.

Præmia sanctæ hospitalitatis, hoc est, eorum qui ex vera pietate peregrinos fouent, hospitio exceptos, Matth: 10. Quicumq; iustum receperit, nomine iusti, mercedem

cedem
intelligit
de malo
hospitum: T
gratia, vt
a pramijs
Vides qu
spitio, du
Lor angel
ceperis hon
cet in hosp
fuis in pau
spes sui, &
beneficio
Raab cum
pie tracta
uit à mo
spitio exce
um pte ho
sæus hospes
postea defu
uocauit. Q
talitas, vt
mercedem
tia, & re
Poc
tum gra
non reci

D. P E T R I .

cedem iusti accipiet. Psalm. 40. Beatus, qui intelligit super egenum & pauperem, in die malo liberabit eum Dominus. Ambrosius: Tanta est apud Deū hospitalitatis gratia, vt ne potus quidem aquæ frigidæ à præmijs remunerationis sit immunis. Vides quòd Abraham Deum recepit hospitio, dum hospites quærit: Vides quod Lot angelos recepit: vnde scis tu cum receperis hominem, suscipias Christum. Licet in hospite Christus sit, quia Christus in paupere est, sicut ipse ait: Hospes fui, & collegistis me. Loth hospitem beneficio liberatur ab incendio Sodomæ. Raab cum suis parçitur, eò quod hospites piè tractauerit & dimiserit. Helias excitauit à mortuis filium mulieris, quæ se hospitio exceperat. Mulier Sunamitis præmium piæ hospitalitatis accepit. Nam Helisæus hospes ei filium impetrauit, & ipsum postea defunctum miraculosè ad vitam reuocauit. Quid multis opus est? Pia hospitalitas, vt inquit Ambrosius, duplicem mercedem habet, videlicet, humanæ gratiæ, & remunerationis diuinæ.

Pœnæ contemptus sanctorum hospitem grauissimæ sunt, Matth: 10. Qui vos non recipit, me non recipit. Iacobi 2. Iudi-

EPIST. I.

Iudicium sine misericordia erit ei, qui misericordiae fuit expers. Ambrosius: Caueamus, ne, si nos duri ac negligentes fuerimus in recipiendis hospitiibus, etiam nobis post huius uitae cursum sanctorum hospitia denegentur. Christus inter alia impietatis opera in extremo die exprobrabit impijs: Hospes eram, & non collegistis me.

Vt quisque accepit donum: ita alius in alium illud administrans, ut boni Oeconomi uariae gratiae Dei.

Hoc etiam caritatis est, dona quae quis habet, in aliorum commodum & utilitatem conuertere, cuius rei duplicem ponit rationem. Primam, Quia donum est, quicquid habes, datum in communem utilitatem. Secundam, Quia sumus Oeconomi, & non veri domini rerum, quae nobis traditae sunt.

Si quis loquitur, ut eloquia Dei (loquatur) Si quis ministrat, tanquam ex uiribus (ministret) quas suppeditat Deus, ut
in

in omni
per Iesu
ris & im
rum, An

Exem
cia recitat,
fiastica sun
loquitur, id
Ecclesia susti
hoc est, ut
agit, & ipsi
quod sane fi
summa gra
spectu De
Diaconum
in omnibus
Christum.
quo in omni
praestamus al
pe ut glorifi
Deus glorifi
sic legitimu
qua caritas
symbolum
omni voc
de vocatio

D. P E T R I.

in omnibus glorificetur Deus,
per Iesum Christum, cui est gloria
& imperium in secula seculorum,
Amen.

Exempli causa quædam pauca officia recitat, eaq̄ in administratione Ecclesiastica summè necessaria. Si quis, inquit, loquitur, id est, si quis docendi munus in Ecclesia sustinet, Loquatur ut eloquia Dei, hoc est, vt decet eum, qui legatum Dei agit, & ipsius Dei nomine verba facit, quod sanè fieri oportet in timore Dei, cum summa grauitate & reuerentia, vt in conspectu Dei. Si quis ministrat, hoc est, Diaconum agit, faciat officium sedulo, vt in omnibus glorificetur Deus per Iesum Christum. Obseruetur diligentissimè, quò in omnibus officijs, quæ in hac vita præstamus alijs alijs, respiciendum sit, nempe vt glorificetur Deus. Quoniam autem Deus glorificari non potest, nisi officium sit legitimum, & fides in agente luceat, à qua caritas abesse non potest (nam hæc symbolum sanctorum est,) Sequitur in omni vocationis officio, requiri verbum de vocatione, fidem & caritatem, actio-

L num

EPIST. I.

num regulas & finem, quæ est gloria Dei. Iustinus martyr pulcram & vtilem regulam tradidit, cum inquit: *πρακτέον, πᾶν τὸ κατὰ πίσιν ὁρθεῖ κανόνι.* Hoc est, Agendum est, quicquid est secundum fidem, recta regula. Duo requirit in opere, videlicet fidem, à qua proficisci, & regulam ad quam exigi opus debet. Fidem intelligo & præcepti operis, & fiducia in Mediatorem. Nam vtrumq; necessariò requiritur, videlicet, vt & opus sit præceptum, & fiducia in Mediatorem præluceat. Nam quicquid non fit ex fide, peccatum est. Regula est, qua opus ad propriũ & verum finem recta veluti linea dirigitur. Est autem finis proprius & verus, videlicet glorificare Deum per Iesum Christum, ad quem omnes actiones piorum, tanquam ad scopum, referri debent. Et si autem sæpe multi fines intermedij sunt, ordinentur tamen ad hunc vltimum, idq; recta regula, vt nec hypocrisis deflectas, nec ignauia torpeas, nec *πολυπραγμοσύνη* sublistas, sed vt sincero corde opus aggrediare, grauiter progrediare, & quietè agendo opus perficias in gloriam Dei.

Dilecti, ne peregrinemini ea,
quæ

quæ in
per gn
um uol
uobis a
Hor
sub cruce
est, ne per
aliquam in
rarunt. Fig
sequente an
cat πύραυ
ignem fit.
igne prob
aminatur
ruadat.
mo capite
est.
Imo
estis aff
dete, ut
ria eiu
Qu
cis, qui
entiam

D. P E T R I.

quæ in uobis est exploratione
per ignem, quæ ad experimen-
tum uobis fit, ac si peregrinum
uobis aliquid accideret.

Hortatur Apostolus ad patientiam
sub cruce. Ne, inquit, peregrinemini, id
est, ne perinde sitis attoniti, ut qui in rem
aliquam incidunt, de qua nunquam cogi-
tarunt. Figura est metalepsis, qua pro con-
sequente antecedens ponitur. Crucem vo-
cat πύρωσις, id est, explorationem, quæ per
ignem fit. Quemadmodum enim aurum
igne probatur: Ita fides hominis cruce ex-
aminatur & exploratur, quò probator
euadat. De hac exploratione fidei in pri-
mo capite suprâ copiosius à nobis dictum
est.

Imo in hoc, quòd consortes
estis afflictionum Christi, gau-
dete, ut etiam in reuelatione glo-
riæ eius gaudeatis exultantes.

Quemadmodum proposito fine cru-
cis, qui est exploratio fidei nostræ, ad pati-
entiam proximo versiculo est hortatus: Ita

L 2 hîc

EPIST. I.

hic consolatur pios sub cruce, ex eo quòd
confortes reddantur afflictionum Christi.
Nam vt Christus, qui caput nostrum est,
varijs afflictionibus expositus in hac vita,
tandem gloriose inde eluctatus est: Ita nos,
qui cum illo societatem habemus in cruce,
dum in hac vita versamur, olim gloriæ
ipsius erimus participes. Hanc societatem
nostri cum Christo cum in cruce tum in
gloria figurat nobis Baptismus, & sacra
Christi Coena commendat.

Si probris afficimini in no-
mine Christi, beati estis, quia ipse
gloriæ, & ipse Dei spiritus su-
per uos requiescit.

Ratio exhortationis ad patientiam sub
cruce ab euentu sumpta. Si probris affici-
mini ob nomen aut confessionem Christi,
beati estis. Quarè probra patienter ferenda
sunt. Opponit autem probris spiritum gra-
tiæ, & spiritum Dei patris, quibus signifi-
catur gloria & adoptio. Gloria quidem,
qua Spiritus sanctus ornat fideles. Ad-
optio verò, quam idem spiritus fidelibus
obsignat in afflictionibus, quibus confor-
mes imaginì Dei redduntur. Huc illud Pau-
li: Si

lit: Si aut
rificabit
Porro
quibus fil
videlicet
Sapient
examine
mus, id e
bris afflic
uente,

Qui
attinet,
uos aut

Pro
onem ill
minus qu
nis in cruc
functione
ciant imp
vestram
ramen sci
onis vol
existime
signa, t
cio imp
enter ac

D. P E T R I.

li: Si cum illo patimur, cum illo etiam glorificabimur.

Porro, duo modi sunt obseruandi, quibus filij Dei in hoc mundo exercentur, videlicet, opprobrium & cruciamentus. Sapient: 2. Contumelia & cruciatu eum examinemus. 1. Timoth: 4. In hoc laboramus, id est, persecutionem patimur, & probris afficimur, quia speramus in Deo uiuente.

Qui, quod ad illos quidem attinet, blasphematur, quod ad uos autem, glorificatur.

Prolepsis est. Anticipat enim obiectionem illorum, qui poterant dicere: nihil minus quam spiritum gloriae & adoptionis in cruce apparere, & respondet per distinctionem, hoc sensu: Probris vos afficiant improbi quantum lubet, gloriam uestram & adoptionem aspernentur, vos tamen scitote illa probra gloriae & adoptionis uobis esse testimonia. Etsi mundus existimet ea esse irae diuinae & reiectionis signa, tamen non sunt. Quare non iudicio improborum cedendum est, sed patienter acquiescendum est in Dei consilio,

L 3 cui

EPIST. I.

cui placet cruce eos hîc explorare, quos
statuit olim glorificare.

Ne quis enim uestrum patia-
tur, ut homicida aut fur, aut ma-
leficus, aut tanquam alienorum
inspector, sed si ut Christianus,
non pudeat, imo glorificet
Deum in hac parte.

Quid faciendum sit Christianis, mo-
net, ne videlicet quis ob facinora sua mala
plectetur. Verum si obtigerit afflictio ob
Christi confessionem, patienter ferenda est,
& non ut probrum, sed potius vt gloria &
magnum decus filiorum Dei accipienda,
quæ nos ad glorificandum Deum inuita-
bit. Maleficus græcè κακοποιός in genere
dicitur, qui studet alijs damna inferre quo-
uis modo. In specie verò maleficus dicitur
incantator siue magus, vnde maleficæ di-
cuntur foeminæ incantatrices, seu veneficæ.
Alienorum inspector græcè ἀλλοτριεπι-
σκοπός, hoc est, curiosus alienarum re-
rum appetitor. Nam qui frequentius &
curiosius res alienas inspicit, eas appetere
videtur, Poterit vocabulum hoc etiam ad
vitam

vitam aat
π & idem t
sua negligi
duplici non
Quia
iudicium
Ratio
fuma, Deu
am suam, pri
in hoc mund
patrem, qui
eos in offic
quando ex
uandum e
rum & su
ferunt rem
castigantur,
rumq; in ha
ad extremu
mortuorū at
nientur vq
poenis affic
ma. Plur
rum & su
entibus, fi
plicantur,

D. P E T R I.

uitam et actiones referri, ut ἄλλοτριεπίσκο-
πῶ idem sit, quod πολυπραγματικός, qui
sua negligit, & aliena malignè obseruat,
duplici nomine pœna dignus.

Quia tempus est, ut incipiat
iudicium à domo Dei.

Ratio exhortationis à consilio Dei
sumta. Deus suam domum, id est, Ecclesi-
am suam, primum castigare constituit, id est
in hoc mundo. Imitatur enim Deus pium
patrem, qui suos liberos ideo castigat, ut
eos in officio retineat, ne degeneres ali-
quando exhæditare cogatur. Hic obser-
uandum est discrimen inter crucem pio-
rum & supplicia malignorum. Nam dif-
ferunt tempore & loco. Pij enim primum
castigantur, id est in hac vita. Maligni ple-
rumque in hac vita fortunati videntur, &
ad extremum vsque in delitijs viuunt, sed
mortuorū animæ cum diuite epulone pu-
nientur vsque ad iudicium, & postea æternis
pœnis afficientur, & in corpore & in ani-
ma. Plura discrimina inter crucem pio-
rum & supplicia impiorum à causis effici-
entibus, finalibus & effectis petita alibi ex-
plicantur.

L 4 Quod

EPIST. I.

Quòd si primum à nobis, quis
erit finis eorum, qui non obtem-
perant Dei Euangelio?

Ne fideles impiorum successu offensi,
deficiant à confessione, admonet de suppli-
cijs æternis, quæ olim ob sua scelera susti-
nebunt impij.

Et si iustus uix seruatur, im-
pius & peccator ubi compare-
bit?

Argumentum à maiori ad minus. Iu-
stus in hac vita varijs obiectus est malis,
adeò vt difficilimè inter huius vitæ pro-
cellas vitam traducere queat, idq; Dei con-
silio & iusto iudicio fit. Quantò minus
euadet impius æternas pœnas, qui in hac
vita delitijs affluit. Atq; ita hoc Petri di-
ctum ad præsentem vitam pertinet, quan-
tum ad pios attinet. In hac enim vita vix
vnus inter omnes pios inuenietur, qui non
magnas difficultates sustineat. Nam quan-
do corpus non affligitur, spiritus grauius
carnis concupiscentijs exercetur, & varijs
Satanæ artib. oppugnatur, aduersus quas
difficultates Paulus armat Christianos ad
Ephes. 6.

Itaq;

D. P E T R I.

Itaq̃, qui affliguntur secundum uoluntatem Dei, tanquam fideli conditori commendent animas suas in beneficentia.

Conclusio est exhortationis ad patientiam cum admonitione, ut p̃ se totos Deo commendent, qui ita eorum ærumnas moderabitur, ut exitus sit futurus lætissimus. Nam, cum ipse sit conditor noster fidelis, habebit profectò curam pro nobis, ne crucis acerbitate victi succumbamus.

Q V I N T V M
C A P V T.

S V M M A Q V I N T I
C A P I T I S.

Q Vemadmodum presbyteros & iuniores ad debita præstanda officia hortatur Apostolus: Ita omnibus subiectionem & humilitatem commendat, monens, ut Diabolo fortiter resistant, non fracti præsentis vitæ erumnis.

L 5 OR-

EPIST. I.
ORDO ET PARTES CA-
PITIS QVINTI.

Quatuor sunt huius capituli partes. Prima est hortatio ad presbyteros & iuniores. Vt enim presbyteros hortatur, vt fideliter suum gregem pascant, expectantes coronam, quam ipsis suo tempore pastorum princeps donaturus est: Ita iuniores monet, vt presbyteris subditi sint. Secunda, generalis est exhortatio ad subiectionem & humilitatem, & ne quis se contemptum fore nimia sui deiectione obijciat, iubet vt istam curam in Dominum reñciat. Tertia, grauissima est admonitio, vt pñ inuicto animo se Diabolo opponant, & non frangantur animis, propter persecutionum fluctus. Quarta est indicatio scripturionis huius Epistolę, quam ideo se scripsisse affirmat, vt ipsos Christianos adhortaretur ad constantiam, & testificaretur, veram esse gratiam in qua starent. Huc addit salutationes, & fausta imprecatione claudit Epistolam.

EXEGESIS QVINTI
CAPITIS, CVM OBSERVA-
tione doctrinarum.

Pres-

Pro
sunt, h
presby
Christ
revela
qui ap
curam
sed libe
gratia,
domina
exemp
Ho
sunt in
Christi fi
Atq; hæc
tio est, qua
dum se in
dit, dum
statur, du
faciendæ
ad vigile
tentur.
Christi
enim vu

D. PETRI.

Presbyteros, qui inter uos sunt, hortor ego, qui simul sum presbyter, & testis afflictionum Christi, atq; idem gloriæ, quæ reuelabitur cōsors, pascite eum, qui apud uos est, gregem Dei, curam eius agentes, non coactè sed libenter: non turpis lucri gratia, sed liberaliter: neq; ut dominantes gregi, sed ut sitis exemplaria gregis.

Hortatur presbyteros & omnes, qui sunt in Ecclesiastico senatu, vt gregem Christi sibi commissum fideliter pascant. Atq; hæc simplex adhortationis propositio est, quam primùm suo exemplo fulcit, dum se in presbyterorum ordinem includit, dum se testem afflictionum Christi testatur, dum se consortem gloriæ olim patefaciendæ profiteatur. Idq; facit, vt alij secum ad vigilantiam in tam arduo officio excitentur. Deinde modum pascendi gregem Christi pulcherrima antithesi declarat. Vt enim vult procul ab Episcopis & pastoribus

EPIST. I.

bus abesse coactionem, turpis lucri affectationem, & dominandi in Ecclesia libidinem: Ita requirit, vt libenter & liberaliter, vt tanquam exemplaria gregis officium faciant. Hic locus aperte primatum Papæ, qui se successorem Petri iactat, evertit. Petrus se vnà cum alijs presbyterum agnoscit: sed Papa se caput Ecclesiæ esse gloriatur. Petrus pascit gregem Christi, & curam ipsius gerit: sed Papa à vero pabulo gregem Christi arcet. Petrus turpem quæstum prohibet, & illi aduersatur: Papa turpissimo meretricum lucro ditescit. Petrus non vult dominari cleris, id est, Ecclesijs Christi: sed Papa vendicat sibi vtrumque gladium. Petrus cum alijs subiectus est Ecclesiæ: sed Papa Imperatoribus & Regibus dominatur. Ex his facile apparet, quòd Papa nullo iure Petri successor dici possit.

Et cum apparuerit ille pastorum princeps, reportabitis immarcessibilem illam coronam gloriæ.

Proposito præmio, hortatur presbyteros ad diligentiam in officio, Coronæ nomen

fiomen
Vnum e
miferis
am cor
Alterum
rona sit e
tum esse
Transere
tores Eua
militent in
carnem, sate
Simi
estote p
Requ
ga presby
cendo occ
disciplina
Omni
iecti, hu
ni.
Hyp
hortatur
natu que
se alijs sup
non ad et

D. P E T R I.

nomen de duobus admonet nos : quorum
Vnum est certamen, quod non exiguum
ministris verbi propositum est. • Nemo
enim coronatur, nisi qui legitimè certauit.
Alterum, quod post certamen gloriæ co-
rona sit expectanda, vtrumq; incitamen-
tum esse debet ad acrem in officio curam.
Transferendum est quoq; ad ipsos audi-
tores Euangelij, vt ipsi similiter strenuè
militent in hac spiritali militia aduersus
carnem, satanam & mundum.

Similiter iuniores subiecti
estote presbyteris.

Requirat ius analogum iuniorum er-
ga presbyteros, quorum alij in verbo do-
cendo occupantur, alij iuuentutis mores
disciplina regebant.

Omnes autem alij alijs sub-
iecti, humilitate intus ornemur
ni.

Hypothesin ad thesin transfert, & ad-
hortatur omnes, vt humilitate, veluti or-
natu quodam interno, se ornent, & nemo
se alijs superbe præferat. Hoc præceptum
non ad euertendos ordines & gradus di-
gnita-

EPIST. I.

gnitatum in politica, & economica & ecclesiastica administratione pertinet, sed ad animorum affectionem, videlicet, ut nemo alterum superbè contemnat, sed potius ut consortem eiusdem hæreditatis foueat & complectatur. Vocabulum ἐγκομβώσαδε variè redditur, vetus interpres videtur legisse ἐγκολπόσαδε. Nam vertit insinuate. Erasmus, infixam habere. Esichius vertit σολίσσαδε, id est, oremini, quæ significatio hîc optimè quadrat.

Nam Deus superbis resistit,
humilibus autem dat gratiam.

Ratio exhortationis à consequentibus contrariorum. Ut illud fugiendum est, quod iram Dei prouocat: Ita expetendum est, quod gratiam Dei conciliat. Sed ut superbia iram Dei prouocat: Ita vera humilitas Dei gratiam conciliat & auget. Ergo illa fugienda, & hæc expetenda est. Notanda est emphasis vocabuli ἀντιτάσσει. Est enim militare verbum, quo significatur, quòd Deus tanquam ex aduerso contra superbos aciem instruat, cum contrà humiles in gratiam recipiat, & eorum defensionem suscipiat.

Humi-

D. P E T R I.

Humiliamini igitur sub po-
tenti manu Dei, ut uos extollat
in tempore.

Conclusiuncula adhortationis ad hu-
militatem, & persistit in metaphora milita-
ri. Omnes homines aciem veluti ex aduer-
so, contra Deum instruunt, quos oppug-
nat Deus, humiles quidem se sub ipsius po-
tenti manu submittunt, quos etiam in su-
am fidem & tutelam recipit, Superbi ve-
rò ex aduerso arma mouentes, potenti ma-
nu Dei prosternuntur & pereunt. Obser-
uetur igitur hoc loco finis vtriusq̃, videli-
cet humilitatis & superbiæ. Vt enim hu-
militatis finis est gloria: Ita finis superbiæ
est ignominia. Qui ergo sapit, tanquam pe-
stem perniciosissimam fugiat superbiam,
& tanquam matrem omnium virtutum
amplectatur humilitatem.

Cum addit, Vt vos in tempore extol-
lat, significat tempus huius vitæ humili-
ationis esse, sed secururam esse gloriam in
resurrectione vitæ, idq̃ prorsus Christi ex-
emplo, qui in hoc mundo humiliatus est
vsq̃ ad mortem crucis, sed victa morte po-
titur gloria,

Omnem

EPIST. I.

**Omnem curam uestram con
ſcientes in ipſum, quia illi cura
eſt de uobis.**

Proleptis eſt. Anticipat enim obiectionem, ne quis ſe contemptum iri nimia ſui deiectione exiſtimer, & iubet ut iſtam curam in Dominum reiſciat. Huius dicti rationem ſubiicit cum inquit: Quia illi cura eſt de uobis. Hic locus, ut commendat nobis prouidentiam Dei, qui ſuorum curam habet: Ita non adimit pijs ſanctam curam, ſiue uocationis, ſiue ſalutis, ſed ut, cum noſtrum defectum ſentimus, ad ipſum Deum precibus confugiamus. Nam cum Chriſtus mandat, ut caueamus, uigilemus & oremus, requirit ſanè ſingularem curam ſalutis noſtræ, & cum iubemur propria agere, ſancta quædam cura officij noſtri poſtulat.

Sobrii eſtote & uigilate.

Rurſus ad ſobrietatem & uigilantiam hortatur, alludens ad mandatum Chriſti: **Vigilate & orate, ne grauentur corda ueſtra crapula & ebrietate.** Cum iubet nos uigilare, uult ut non ſegnſcamus in pietatis

tatis curi
vulvrat
fragme
Eruiter,
aduerſari
Nat
abolus,
obambu
uoret,
Ratio e
rudine, Ad
quam quie
Proinde
ualibus
opprimat
leoni, ob
ſibi famelic
ſeruntur. V
nem terret
tio & ſobri
Dominus
tionem, C
ſator noſte
Cui r
Modu

D. P E T R I,

tatis cursu, vult vt obseruemus excubias,
vult vt attentī simus omni ex parte, vult
stratagemata Satanæ prudenter caueamus.
Breuiter, vult vt fide pugnemus aduersus
aduersarium nostrum Diabolum.

**Nam aduersarius uester Dia-
abolus, tanquam Leo rugiens
obambulat, quærens quem de-
uoret.**

Ratio exhortationis à periculi magni-
tudine. Aduersarius noster Diabolus nun-
quam quiescit, sed in perpetuis est insidijs.
Proinde vos sobrii sitis, & vigilate, spiri-
tualibus armis instructi, ne vos incautos
opprimat. Confertur autem hîc Diabolus
leoni, ob ferociam in alia animantia, quæ
sibi famelico & spoliato catulis obuiam
feruntur. Verùm, sicut galli cantus leo-
nem terret & trepidare facit: ita pia preca-
tio & sobria Diabolum abigit, atq; ideo
Dominus ait: Orate, ne intretis in tenta-
tionem. Oratione itaq; tentator & aduers-
ator noster Diabolus terretur & vincitur.

Cui resistite firmi per fidem.

Modum resistendi Diabolo tradit.

M Nam

EPIST. I.

Nam fide omnia ipsius ignita tela extinguuntur. Hinc est, quòd Ioannes ait: Hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides vestra, quod sanè mirum non est, quia vt fides victorem Satanæ possidet: ita eiusdem potentia nititur. Resistemus autem Diabolo per fidem, quando ex fide imploramus defensionem à duce nostro Iesu Christo, qui est victor Diaboli.

Scientes easdem passiones, uestræ, quæ est in mundo, fraternitati impleri.

Quia Diabolus cruce Ecclesiam potissimum ad defectionem sollicitat, proponit exemplum totius Ecclesiæ, cuius cœtum fraternitatem appellat. Hæc fraternitas cum tota sit cruci subiecta, spe redemptionem expectans, debemus & nos similem patientiam præstare, qui volumus esse membra Ecclesiæ. Cum dicit easdem passiones impleri, significat eas quæ desunt passionibus Christi adimpleri. Nam vt Christus passus est in corpore suo: ita etiam in membris suis vult pati. Quare, tantisper deest aliquid passionibus Christi, donec vnus eius membrum superfuerit in mundo. Hic

Hic
mus qua
suo Ch
terna.
tum Ch
disperfu
tur fra
naturali
multo m
quirit san
fraternitas
trem in C
fratrem I
Ascende
strum,
mur, e
diligim
& olla d
ritu mult
tudine in
mus &
castissim
mine co
peperit,
sacrame
& disci
irreprel
prætere

D. P E T R I.

Hic duo loci sunt obseruandi. Pri-
mus, qualisnam esse debeat affectio & con-
sensus Christianorum inter sese, nimirum
fraterna. Siquidem Petrus hoc loco cœ-
tum Christianorum per totum mundum
dispersum, fraternitatem appellat. Si igi-
tur fratrum iuxta carnem concordia est
naturalis, vt quæ à lege naturæ requiratur,
multò magis hæc spiritualis fraternitas re-
quirit sanctam concordiam. Sed vnde illa
fraternitas? Communem habemus pa-
trem in Christo, communem habemus
fratrem Iesum Christum. Sicut ipse ait:
Ascendo ad patrem meum, & patrem ve-
strum. Per hunc Iesum Christum adopta-
mur, cum in eum credimus, & adoptati
diligimur, quia sumus caro de carne eius,
& ossa de ossibus eius. Huius Christi spi-
ritu multò magis, quàm sanguinis necessi-
tudinè inter nos deuincti sumus. Habe-
mus & communem matrem Ecclesiam,
castissimam Christi sponsam, quæ nos è se-
mine cœlesti & incorruptibili conceptos,
peperit, & natos fouet, alit verbo, spiritu,
sacramentis, & salutaribus monitionibus
& disciplina gubernat, vt simus sancti &
irreprehensibiles coram Deo. Habemus
præterea communem hæreditatem in cœ-

M 2 lo, cu-

EPIST. I.

lo, cuius erimus participes in omni æternitate, si modo ad finem vsq̃ constantes perstiterimus. Hanc fraternitatem turpiter scindunt, qui aut hæretica doctrina Ecclesiam vastant, aut odijs & simultatibus schismata faciunt.

Secundus locus est de communi sorte totius Ecclesiæ, videlicet, quòd propter societatem, quam habet cum Christo, in hoc mundo subiecta sit cruci. In hac cruce præcipuè spectanda sunt consilium Dei, necessitas, finis & euentus.

Consilium Dei est, quòd velit omnia Christi membra capiti fore conformia, unde Paulus ad Rom:8. Quos præsciuit, eosdem & prædestinauit conformes fieri imaginì filij sui, vt is sit primogenitus inter multos fratres. Huc illud, quod supra dixit: Iudicium à domo Dei incipit. Item illud: Castigat omnem filium, quem recipit. Item, Omnes qui piè volunt viuere in Christo, persecutionem patientur.

Necessitas maxima est. Nam tanta est humanæ naturæ peruersitas, tanta ferocitas, vt in recto pietatis cursu contineri nequeat sine flagellis. Atq̃ hoc vult Dauid cum inquit: In camo & freno maxillas eorum constringe, qui non adproximant ad te. Cum

te Om
go. Na
siplina,
humilia
hi Dom
rem sta
Fir
mur in
mus con
mus, cog
Dei. De
peccati i
corpus p
spiritus i
rò, qua
ces effec
viter, v
ciolor e
Euen
summa &
minus, qu
cia causa
coelorum
niam me
hoc læti
est conse
lus, cum
Memento

D. P E T R I.

te Cum hac necessitate vtilitatem coniungo. Nam crux pijs est sancta quædam disciplina, iuxta illud Dauidis : Priusquam humiliarer ego erravi. Item: Bonum est mihi Domine quòd humiliasti me, vt discerem statuta tua.

Finis proinde crucis est, vt contineamur in timore Dei, ne ferocientes abijciamus confessionem, vt sub cruce ingemiscamus, cogitantes de iudicio & misericordia Dei. De iudicio quidem, quòd reliquias peccati in carne nostra paternè punit, vt corpus peccati eneruetur, quò plenum sit spiritus imperium. De misericordia verò, qua nos castigat vt filios, ne contumaces effecti cum hoc mundo pereamus. Breuiter, vt exploratio fidei nostræ multò preciosior exploratione auri comperiatur.

Euentus deniq; crucis sanctorum est summa & æterna consolatio. Beati, ait Dominus, qui persecutionem patiuntur iusticiæ causa, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Item, Gaudete & exultate, quoniam merces vestra multa est in cœlis. Ab hoc lætissimo euentu potissimum petenda est consolatio sub cruce. Huc respexit Paulus, cum scriberet discipulo suo Timotheo: Memento Iesum Christum resurrexisse à

M 3 mor-

EPIST. I.

mortuis, quasi dicat: Quemadmodum
Christus sibi viam ad gloriam cruce para-
uit: Ita etiam nobis non contigit gloria,
nisi per viam crucis. Nemo enim gloriam
resurrectionis percipiet, nisi qui in hac vita
acerbitatem gustauit.

Sed Deus omnis gratiæ, qui
uocauit nos ad uitam æternam
in Christo Iesu, paululum affli-
ctos ipse uos perfectos reddat,
confirmet, corroboret, stabiliat,
ipsi gloria in secula seculorum,
Amen.

Tempori breui æternitatem opponit,
& afflictioni præsentem futuram gloriam,
quemadmodum Paulus facit ad Rom: 8.
Idcirco ideo fit, ut fortiori animo feramus
præsentis uitæ momentaneam afflictionem,
quam æterna sequitur gloria, qua hæc bre-
uis ignominia compensatur. Votum,
quod addit, significat principium, medi-
um & consummationem salutis nostræ
opus Dei esse. Par igitur est ut perpetuo
nos Deo, tanquam fidelissimo medico,
subiciamus. Hæc summa est huius peri-
copæ,

copæ
mus. Na
nisi con

Prim
esse omni
lus est fo
terno at
um, omni
Hic omni
stabiliter
Fieri enim
pendeat et
Immota
n. Quoc
ribus, al
fin ex c
quin opu
connexio
stini dictu
quæ est g
Secur
est, fauer
effectus.
nam sua
tria apti
catio, g
gloriæ,

D. P E T R I.

copæ. Iam singula penitus introspectamus. Nam in hac pericopa multæ doctrinæ & consolationes continentur.

Primum itaq; hîc prædicatur Deus esse omnis gratiæ autor. Nam, vt ipse solus est fons gratiæ: Ita solus eam gratis paterno affectu confert, iuxta decretum suum, omnibus ad ipsum confugientibus. Hîc omnia humana merita euertuntur, & stabilitur gratuita salus & reconciliatio. Fieri enim non potest, vt quod est gratiæ, pendeat est operibus nostris aut meritis. Immota enim ex Pauli consecutio Rom. **ii.** Quod si per gratiam, iam non ex operibus, alioquin gratia non est iam gratia, sin ex operibus, iam non est gratia, alioquin opus iam non est opus. Cum hac connexionione Pauli pulcrè congruit Augustini dictum: Gratia est nullo modo, nisi quæ est gratuita omni modo.

Secundò, additur huius gratiæ, hoc est, fauoris Dei & benevolentia gratiæ effectus. Qui vocauit nos, inquit, ad æternam suam gloriam in Christo Iesu. Hîc tria aptissimè coniunguntur, nempe, vocatio, gloria ad quam vocamur, & via gloriæ.

M 4 Voca-

EPIST. I.

Vocatio est vniuersalis, & fit per prædicationem Euangelij. Nam cum Deus ministerio præconum verbi nos vocat, intus suo spiritu corda hominum tangit, vt assentiantur & credant verbo. Nam hæc est ordinaria administratio regni Christi, quòd velit verbum suum sonare, & velit in verbo efficax esse. Quod si autem verbum non recipiatur ab homine, non Deo imputandum est, sed hominis culpæ, qui se verbo opponit, & Spiritui sancto resistit proteruè.

Gloria ad quam vocamur, est fruitio Dei in omni æternitate, & opponitur ignominia Diabolorum & omnium damnatorum, quæ ignominia iustissima pœna est peccati. Hanc sanè ignominiam nemo effugiet, nisi qui vocanti Deo obtemperauerit. Quòd autem hanc gloriam æternam fore dicit, eò pertinet, vt præsentibus ærumnis & temporali afflictioni opponamus infinitam gloriam, & quoties in hac vita aliquo malo premimur, consolationem ex huius gloriæ cogitatione petamus, sed hoc argumentum tractat Paulus copiosè ad Rom. 8.

Via ad gloriam est Iesus Christus, ideo sub-

subiec
mini p
ra. Ser
gabed
que glori
nus: Si
data. E
eis, Ho
dum est
nequit.
non hab
dum, ad c
ipsam leg
modo au
bis: Ch
mni cre
eos, qu
tam ing
minus h
vlla legis
ciõitas,
stus, vt u
nobis c
consequ
nobis l
sticia, ac
riam.
Cu

D. P E T R I.

subiecit, In Christo Iesu. Huc dictum Domini pertinet; Ego sum via, veritas & vita. Scriptura testatur iusticiam, id est, legis obedientiam, esse viam ad vitam, adeoque gloriam æternam. Ita enim ait Dominus: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Et Moses ait: Qui fecerit ea, viuet in eis. Hoc esse verissimum omnino fatendum est. Christus enim mentiri aut fallere nequit. Verum quia hanc iusticiam ipsi non habemus, venit Christus in mundum, ad quem confugiendum est, vt hanc ipsam legis iusticiam consequamur. Quomodo autem id fiat, docet Paulus his verbis: Christus est finis legis in iusticiam omni credenti. Finis ergo legis est iustificare eos, qui eam obseruant, quò iustificati vitam ingrediantur & gloriam. Verum quominus hoc assequatur lex, non impedit vlla legis impotentia, sed nostræ carnis viciositas, cui ita demum medetur Christus, vt iusticia legis, quam ipse fecit, gratis nobis credentibus imputata, finem legis consequamur, qui Christus, quoniam pro nobis legem impleuit, factus est nobis iusticia, adeoq; via ad vitam & æternam gloriam.

Cum addit, Paululum afflictos, idem

M 5 docet,

EPIST. I.

docet, quod Paulus cum ait, afflictiones huius vitæ non sunt condignæ ad futuram gloriam, quæ nobis reuelabitur. Hæc proinde collatio præsentium ærumnarum & æternæ gloriæ nos in quibusuis ærumnis & calamitatibus erigere debet.

Cum subiungit, Ipse vos absolutos reddat, confirmet, corroboret &c. significat quanta sit nostra imbecillitas in ferenda cruce, & quod oporteat ad hunc Deum precibus confugere, vt opus quod in nobis incepit, ipse ad consummationem perducatur.

Claudat votum doxologia, cum inquit, Gloria & imperium in secula seculorum, Amen. Hic notemus, q̄ quoties in mentionem beneficiorū Dei inciderimus, vt erumpamus in gratiarum actionem, qua agnoscimus beneficia Dei, qua palam confitemur largitorem, quæq̄ gratitudinem reddimus Deo per Iesum Christum.

Per Syluanum vobis fidelem fratrem (ut arbitror) paucis scripti, adhortans vos & testificans, hanc esse veram gratiam, in qua statis.

Cur

Cur h
Iudæis scri
dus potiss
adhort
nem spirit
digna, co
mundo.
testimonio
rent, hoc
CHRIST
cerant.

Hinc a
uerent qu
lij, qui de
ctinam
Circum
rursus, q
verum A
contouert
veram esse
nam, quar
mur, nos
conscienc
rietate et
cidant.

Sal

I.
m ait, afflictione
ondignæ ad fune
s reuelabitur. Ha
rtium ærumnarum
n quibusuis ærum
gere debet,
ipse vos absolutos
oboret &c, signifi
becillitas in ferent
at ad hunc Deum
opus quod in no
ammationem per

loxologia, cum in
um in secula seculo
emus, q̄ quoties in
ū Dei inciderimus,
tiarum actionem,
a Dei, qua palam
quaq̄ gratitudi
sum Christum.
obis fidelem
t) paucis scri
& testificans,
atiam, in qua

Cur

D. P E T R I.

Cur hanc Epistolam Petrus dispersis
Iudæis scripserit, breuissimè ostendit, &
duas potissimùm causas adfert. Vnam,
vt adhortaretur Iudæos ad sanctificatio
nem spiritus, & ad alia officia Christianis
digna, consolareturq̄ pressos cruce in hoc
mundo. Alterum, vt suo comprobaret
testimonio veram esse gratiam in qua sta
rent, hoc est, verum esse Euangelium
CHRISTI, quod à Paulo & alijs didi
cerant.

Hinc apparet, quòd fuerint, qui mo
uerent quæstionem de doctrina Euange
lij, qui de Petro gloriarentur, & Pauli do
ctrinam aspernarentur, propter abolitam
Circumcisionem & ritus Mosaicos. Et
rursus, qui Paulum tuerentur tanquam
verum Apostolum Iesu Christi. Huic
controuersia occurrit Petrus, & testatur
veram esse & sinceram Euangelij doctri
nam, quam didicerant. Hinc nos mone
mur, nostra comprobatione confirmare
conscientias rectè doctas, ne opinionum va
rietate turbentur, atq̄ ita rursus gratia ex
cidant.

Salutat uos ea, quæ est Baby
lone

EPIST. I.

Ione uobiscum electa Ecclesia, &
Marcus filius meus.

Papistæ, qui Babylonem Romam interpretantur, nullo fundamento nituntur. Quare illorum commentum repudio, & Babylonem propriè accipio pro illa celebri Assyriæ vrbe primæ Monarchiæ metropoli, vbi Petrus Iudæos docuit & alios. Dicitur autem Ecclesia electa, respectu prophanorum hominum, qui Satanæ obsequuntur, & quia est singulare peculium Dei, quo maximè delectatur.

Salutate alijs alios caritatis osculo.

Osculum ab inferiori exhibitum reuerentiæ & obedientiæ, à pari concordiæ ac mutui amoris symbolum est. Paulus addit sanctum, vt opponatur impudico osculo, quod suauium appellant.

Pax uobis omnibus, qui estis in Iesu Christo.

Clausula faustæ imprecationis est, quæ summam beneficiorum Christi erga Ecclesiam vno pacis nomine complectitur. Est

D. P E T R I.

Est enim pax hominis cum Deo, summum bonum hominis, & est mutuus consensus Dei & hominis: Dei quidem recipientis hominem in gratiam propter filium: Hominis verò fide accipientis oblatam gratiam, & promittentis in posterum gratitudinem in tota vita,

ARGVMENTVM
IN POSTERIOREM
DIVI PETRI EPI-
STOLAM.

HAec posterior diui Petri Epistola, quam iam senex & morti vicinus scripsit, tota parænetica est. Hortatur enim Primum, ad sanctificationem. Deinde, ad constantiam de doctrinæ certitudine, quæ sanctificationis fundamentum est. Nam, cum videret pius animarum pastor multorum mores emendatione indigere, & prospiceret multos fore, qui religionis Christianæ dogmata in dubium essent reuocaturi, sui muneris esse putauit istis malis, quantum quidem fieri potuit, occurrere, ne vel morum vicio, vel doctrinæ corrupte-

EPIST. II.

ruptelis, post suam mortem Ecclesia Christi ex gentibus collecta vastaretur. Hæc de argumento, occasione & fine huius Epistolæ sint dicta. Iam de tractationis methodo nonnulla adijciemus.

Post Epigrapham præmissimum votum subiungit, videlicet, ut ipsis gentibus multiplicetur gratia Dei & pax, id quod per cognitionem Iesu Christi. Huius cognitionis finem cum diceret esse sanctificationem nostri, oportune inde primam exhortationem infert ad sanctificationem, cuius fructum pulcherrima gradatione describit. Hæc sanctificatio, cum non solum quantum quisque in cognitione Christi profecerit ostendit, verum etiam ea tanquam fundamento nititur, inde ad exhortationem secundam transit, nimirum, ut gentes ad Deum conuersæ, studeant suos animos ita doctrinæ certitudine confirmare, ne subintroeuntibus aliquando seductoribus, confessionem abijciant. Nam quemadmodum in populo Dei olim fuerunt pseudoprophetæ: Ita prædicit fore, ut Ecclesia non sit futura immunis à falsis doctoribus, verum, ut diligentius sibi caueant fideles, proponit Apostolus tum impietatis poenam, tum pietatis præmium. Præ-

terea,

terea, quia
Christianam
per quod
ut differre
andem Ep
repetitione

PR
C

SV

VT ad
confi

ORDO

P.

Huius
quarum
da, saluatio
catoratione
tio ad sanct
tio ad con
næ Christi
ratio suis
ac munitu

D. P E T R I

terea, quia multi eo tempore, religionem Christianam in dubium vocabant, propterea quòd aduentus Domini ad iudicium differretur, istum errorem confutat. Ac tandem Epistolam exhortationis vtriusq; repetitione claudit.

PRIMVM
CAPVT.

SVMMA PRIMI
CAPITIS.

VT ad sanctificationem vitæ: ita ad constantiam in doctrina hortatur.

ORDO ET PARTES CA-
PITIS PRIMI.

Huius capituli sunt quatuor partes, quarum Prima est epigrapha. Secunda, salutatio seu votum, seu fausta imprecatio ratione amplificata. Tertia, exhortatio ad sanctificationem. Quarta, exhortatio ad confirmandos animos de doctrinæ Christianæ certitudine. Vtraq; exhortatio suis quibusdam rationibus fulcitur ac munitur,

EXE-

EPIST. II.
EXEGESIS PRIMI CA-
PITIS, CVM OBSERVA-
tione doctrinarum.

Simon Petrus seruus & Apo-
stolus Iesu Christi n̄s, qui æquè
preciosam nobiscum sortiti sunt
fidem, in iusticia Dei nostri &
saluatoris Iesu Christi.

Hæc Epigrapha & autorem scriptio-
nis indicat, & quibus nam sit scripta hæc
Epistola ostendit. Autor scriptionis est
Petrus Apostolus. De quo vide ea, quæ
in priori eius Epistola annotauimus. Illi
autem, quibus scribit Apostolus, sunt gen-
tes ad fidem Christi conuersæ, quas pul-
cerrima periphrafi designat, cum ait: Qui
æquè preciosam seu æqualem dignitate
nobiscum sortiti sunt fidem in iusticia &c.
Hæc collatio Iudæorum & Gentium est,
quorum fidem pronunciat æquè precio-
sam, Idç in iusticia Dei nostri & saluatoris
Iesu Christi, hoc est, sortiti sunt fidem, qua
iusti sunt, idç non sua, sed Christi saluato-
ris iusticia. Nam iusticia, quæ Christi pro-
pria

pria est, et
damatori
Hic illud I
Ies, in iu
omnis qui
rit, nempe
posita est.

Obser-
tionem Iudæ-
fidem in om-
ciosam esse,
menturam,
dum est, vi-
uatoris, qu-
quo impu-
bit & fid-
preciosam
qualem. Te-
stis testimon-
hic & Deus n-
cum vnicus
necesse est,
το θεῶν ἑκαστοῦ

Grat-
plicetur,

D. P E T R I,

pria est, credentibus imputatur, vt Legis damnatoriæ sententiæ non subiiciantur. Huc illud Pauli pertinet : Christus est finis legis, in iusticiam omni credenti, hoc est, omnis qui credit, habet quod Lex requirit, nempe iusticiam, cui vita æterna proposita est.

Obserua primum hoc loco exæquationem Iudæorum & Gentium . Deinde, fidem in omnibus credentibus æquè preciosam esse, quod quidem non ad fidei mensuram, sed ad eius subiectum referendum est, videlicet, ad iusticiam Christi saluatoris, quæ omnibus credentibus ex æquo imputatur. Fidem habuit Iairus, habuit & fidem Syrophœnissa, æquè quidem preciosam vterq; , sed mensuram non æqualem. Tertiò obseruetur hoc loco illustre testimonium diuinitatis Christi, qui hîc & Deus noster, & saluator dicitur. Nam cum vnicus sit articulus in græco textu, necesse est, vt coniunctim hæc legantur, το θεῶ ἡμῶν καὶ σωτῆρ Ἰησοῦ χριστοῦ.

Gratia uobis & pax multiplicetur, per agnitionem Dei &
N Domi

EPIST. II.

Domini nostri Iesu Christi.

Vt in epistolis fieri solet, orditur Apostolus à salutatione, & optat ñs, quibus scribit, gratiam & pacem, id quod per agnitionem Dei & Iesu Christi domini nostri. Hoc votum duo continet. Primum, quænam sit summa beneficiorum Euangelij ostendit, videlicet, gratia & pax à Deo per Iesum Christum. Alterum, quod ista beneficia contingant per agnitionem Iesu Christi. Nam, qui non credit in Filium, ira Dei manet super eum.

Quod omnia nobis diuina eius potentia, quæ ad uitam & pietatem requiruntur, donauerit, per cognitionem eius, qui nos uocauit per gloriam & uirtutem.

Voti confirmatio ex antea præstitis beneficijs. Christus diuina sua potentia iam largitus est nobis, quæ ad uitam & pietatem requiruntur. Ideo bonam spem habeo, ut idem eadem bona multiplicet & augeat. Est enim optima consequentia ab
incoa-

incoatione
Dei. Nam

Aug
Quædam
per loca,
non aut
tempora,
est Deus,
pora muta
Christus de
agnitionem
Dei patris
mur. Qu
& patren
nis addit
utem,
tem intel
in hoc ipse
intelligend
te, sed de C
stus lux gl
ta ad ipsu
us dilectu
audite. I
virtutibus
ciendam
virtutem

D. P E T R I.

incoatione ad perfectionem in operibus
Dei. Nam Deus est immutabilis.

Augustinus ponit tres rerum ordines.
Quædam res mutantur per tempora &
per loca, quædam per tempora tantum,
non autem per loca, quædam neq; per
tempora, neq; per loca. In tertio ordine
est Deus, qui neq; per loca neq; per tem-
pora mutatur. Quomodo autem hæc
Christus donauerit, explicat cum ait: Per
agnitionem illius, qui vocauit nos, id est,
Dei patris, ad quem per Christum duci-
mur. Qui videt me, ait Dominus, videt
& patrem meum. Porro, modum vocatio-
nis addit cum inquit: Per gloriam & vir-
tutem. Quam autem gloriam & virtu-
tem intelligat Apostolus, explicatur infra
in hoc ipso capite. Nequaquam sunt hæc
intelligenda de gloria & hominum virtu-
te, sed de Christi gloria & virtute. Chri-
stus suæ gloriæ accepit testimonium, dela-
ta ad ipsum patris voce: Hic est Filius me-
us dilectus, per quem placatus sum, hunc
audite. Hæc gloria se in Christo multis
virtutibus & stupendis miraculis conspi-
ciendam præbuit. Per hanc gloriam &
virtutem sumus vocati. Quia per ea diuini-

N 2 nitas

EPIST. II.

nitatis Christi, officium eiusdem, & Euangelij certitudo obfignata sunt. Qui in gloriam & virtutem vertunt, non tam quid Apostolus dicat, quàm quod ipsis videatur sequuntur. Totus enim contextus atque verborum vis, meæ suffragatur interpretationi.

Cæterùm, hæc pericopa multa continet. Primum enim testimonium habet de Christi diuinitate. Deinde ostendit, quòd à Christo nobis omnia, quæ ad vitam & pietatem requiruntur, donentur. Tertio monstrat, quòd nos suo verbo ducat Christus, nempe ad suum Patrem, vt illum agnoscamus. Hæc, inquit, est vita æterna, vt te agnoscant verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. Quarto indicat, quòd hæc ductio ad Patrem, fiat per prædicationem Euangelij, quæ gloriam & virtutem Christi nobis conspicienda proponit.

Per quæ maxima nobis & preciosa donata sunt promissa, ut per hæc fieretis diuinæ consortes naturæ, ubi refugeritis à
 cor

corrupt
 per con
 Dixit
 gloriam
 quid vo
 Christi d
 tionis spi
 generamu
 dicit, eos
 vbi aufuge
 na, periph
 ficationi
 videlicet
 & partici
 viuificat
 Christi,
 dum aute
 tur de don
 guit ad Ro
 loquitur;
 tiam erga
 frum, in m
 lus duas r
 am & de
 sio peccat
 ram Deo
 nobis, ex

D. P E T R I.

corruptione, quæ in mundo est
per concupiscentiam.

Dixit eos, quibus scribit, vocatos per
gloriam & virtutem Christi. Iam exponit
quid vocatis per gloriam & virtutem
Christi donatum sit, nimirum, sanctifica-
tionis spiritus, cuius præsentî virtute re-
generamur & sanctificamur. Nam, quòd
dicit, eos fieri consortes diuinæ naturæ,
vbi aufugerint à concupiscentia munda-
na, periphraſis est regenerationis seu san-
ctificationis. Cuius partes duas hîc facit,
videlicet fugam mûdanæ concupiscentiæ,
& participationem diuinæ naturæ, hoc est,
viuificationem, quæ fit virtute spiritus
Christi, habitantis in nobis. Obseruan-
dum autem est, quòd Petrus disertè loqua-
tur de dono, quod Paulus à gratia distin-
guit ad Romanos 5. vbi in hunc modum
loquitur: Gratia Dei & donum per gra-
tiam erga vnum hominem Iesum Chri-
stum, in multos superabundauit. Hîc Pau-
lus duas res complectitur, videlicet grati-
am & donum. Gratia est gratuita remis-
sio peccatorum, & acceptatio personæ co-
ram Deo. Donum est diuina præsentia in
nobis, ex qua concipitur plena consolatio,

N 3 quia

EPIST. II.

quia incoatur æterna vita per sanctificationem nostri. Hæc duo testatur Paulus nos habere, non ex nostris meritis, sed ex Christi gratia.

Observanda est hîc metonymia vstratissima in scripturis, qua causæ nomen effectui tribuitur. Vocat enim hîc diuinam naturam, id quod efficit diuina præsentia in nobis, id est, conformitatem nostri cum Deo, seu imaginem Dei, quæ in nobis reformatur per diuinam præsentiam in nobis. Hic ergo scopus est prædicationis Euangelij, vt paulatim conformes Deo reddamur, & trāsformemur ad imaginem eius, quantum quidem modulus noster ferre potest. Qui igitur peccatis & mundanis concupiscentijs indulget, non sine contumelia Dei, de Euangelio gloriatur.

Atq; in hoc ipsum omne studium applicantes subministrate in fide uestra uirtutem, in uirtute autem scientiam, in scientia uerò temperantiam, in temperantia autem patientiam, in pa-
tientia

tientia
autem f
fuerne

Hæc
stolus ex
ctificator
quit, omni
renunciatis
damini diu
des suos g
sunt, virtu
proponit.
honestos
Scientia
nis) Ten
bi & poru
tientia seu
sub mole
num, ne fr
ciamus.) E
rantia, v
amor (hi
mesticos,
os homi
complete
fructus su

D. P E T R I.

tientia uerò pietatem, in pietate
autem fraternum amorem, in
fraterno uerò amore caritatem.

Hæc prior exhortatio est, qua Apo-
stolus exhortatur gentes conuersas, ut san-
ctificationi studeant. Ad hoc ipsum, in-
quit, omne studium applicantes, scilicet, ut
renunciatis concupiscentiis, consortes red-
damini diuinæ naturæ. Quod cum fit, fi-
des suos germanos fructus profert, qui
sunt, virtutes, has, ut genus sequentium
proponit, per quas intelligit sanctos &
honestos mores, quorum fons est fides.
Scientia (hæc moderatur actiones virtu-
tis) Temperantia (hæc moderatrix est ci-
bi & potus, aliarumq; appetitionum.) Pa-
tientia seu tollerantia, (qua persistimus
sub mole ærumnarum & persecutio-
num, ne fracti animo confessionem abij-
ciamus.) Pietas (hanc ideo subiicit tolle-
rantia, ut eius sit reatrix.) Fraternus
amor (hic complectitur eiusdem fidei do-
mesticos.) Caritas, (hæc se etiam ad ali-
os homines extendit, ut hostes quoque
complectatur.) Hæc virtutes germani fidei
fructus sunt.

N 4 In gra-

EPIST. II.

In gradatione hac non tam rerum con-
secutio, quam earundem necessaria cum
fide connexio spectanda est. Porro virtu-
tes, quarum genitrix est fides, hoc pacto
distingui possunt. Homo fidelis & ad
Deum ipsum, & ad se ipsum, & ad proxi-
mum, & ad res alias respectum habere de-
bet. Cum Deum respicit, ex fide pietatem,
qua totus cultus primæ tabulæ intelli-
gitur, promit. Cum se ipsum intuetur, ex
fide sanctificationi animi & corporis stu-
det, satagitq; ea, quæ officij sui sunt haud
fraudulenter præstare. Cum se ad proxi-
mum suum conuertit, ex fide fraternalium
amorem erga domesticos fidei, & carita-
tem erga omnes homines producit. De-
niq; cum res alias contemplatur, vel in a-
gendo versatur per prudentiam, vel in usu
rerum occupatur per temperantiam, vel
in ferendis aduersis persistit per patienti-
am, vel in expectandis promissis perseue-
rat per spem, quæ non confundit. Hæc om-
nia ex fide pius profert animus.

Hic locus Petri monet, ne Dei gratiæ
desimus. Huc illud ad Hebræos 12. Pro-
spicientes, ne quis desit gratiæ Dei. Et illud
Pauli; Commonefacio te, vt exuscites do-
num,

num, qu
ti sumus,
vix Ch
Dei est e
obediens
cepta pr
placemu
tas capu
sed per f
& quæ re
luntas far
præstare, e
riores &
frustra co

H
ubere
ctuosos
nostri I

Rati
rum, que
effecta m
gnitionis
enumer
sti cogni
ctuosam

D. P E T R I

num, quod in te est. Postquam enim renati sumus, non sumus stipites aut trunci, sed viua Christi membra, in quibus spiritus Dei est efficax, vt iam possimus aliquam obedientiam Deo præstare, quæ illi est accepta propter Iesum Christum, per quem placemus Deo. Non enim amplius voluntas captiua tenetur sub seruitute peccati, sed per spiritum Christi manumissa est, vt & quæ recta sunt mens intelligat, & voluntas sanata studeat Deo obedientiam præstare, atq; adeo vires ipsæ omnes interiores & exteriores diuinitus adiutæ non frustra conentur.

Hæc cum uobis adsint & exuberent, haud ociosos nec infructuosos constituunt in Domini nostri Iesu Christi cognitione.

Ratio exhortationis ab effectis virtutum, quæ cum fide coniunctæ sunt, quæ effecta manifesta indicia sunt efficacis cognitionis Christi, ac si dicat: Virtutes quas enumeravi cum fidei adsint, indicant Christi cognitionem non esse ociosam & infructuosam in uobis. Nam, cum Christi co-

N 5 gnitio

EPIST. II.

gnitio viua & efficax existit, fieri non potest, vt quis verè ea præditus dicatur, qui fructus germanos fidei non habeat adiunctos. Cum hac Petri sententia conuenit precatio Christi Iohan:17. Sanctifica eos in veritate, sermo tuus veritas est. Hic non quærit ociosam veritatis cognitionem, sed actuosam & fructuosam, vt quæ veram sanctificationem habeat sibi coniunctam. Item precatio Dauidis Psalm: 86. Doce me Domine viam tuam, & ingrediar in veritate, vnias cor meum, vt timeat nomen tuum.

Obseruetur hic locus, qui docet inanem esse fidem, & vanam Christi cognitionis iactationem, vbi vera pietas & vita non relucet. Deinde obseruetur etiam, quòd Christianæ virtutis indices magis magisque exuberare debeant.

Cum enim hæc non adsint, cæcus est, manu palpans, oblitus sese à ueteribus peccatis suis purgatum fuisse.

Aetiologia à consequentibus contrariorum. Potest autem hæc ætiologia illustrari

strari
Christi
que non
amplius
quædam
rum ten
dei app
Euange
huiusme
dicium e
cem, in t
elle purg
Hoc erge
ter de sic
rum vit
dicatio
ipsis qu
Cæcitas
viam, pe
perspicaci
quod non
peccato
nerint, se
nem vo
4. Hæc
stra. Hi
sint nece

D. P E T R I.

strari hac antithesi. Quemadmodum Christi cognitio est veluti lux quædam, quæ non finit nos in tenebris peccatorum amplius aberrare, & eius ignoratio caligo quædam est, qua inuoluimur in peccatorum tenebris: Ita ubi germani fructus fidei apparent, testantur homines in luce Euangelij ambulare. Contrà autem, ubi huiusmodi fructus defunt, manifestum iudicium est, homines extra Euangelij lucem, in tenebris cæcutire, adeoq; oblitos esse purgationis suæ à veteribus peccatis. Hoc ergo loco obseruemus, nō solū inaniter de fide & Euangelio gloriari eos, quorum vita non mutatur in melius ad prædicationem Euangelij, verum etiam quòd ipsis quoq; tribuatur cæcitas & obliuio. Cæcitas quidem, quòd non prospiciant viam, per quam eundum sit, vtut de sua perspicacia gloriantur. Obliuio verò, quòd non cogitent, cur Christi sanguine à peccato sint purgati, & quòd non meminerint, se per Euangelium ad sanctificationem vocatos esse. Vnde Paulus 1. Thess: 4. Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra. Hinc proinde perspicuum est, quàm sint necessaria bona opera in conuersis.

Qua-

EPIST. II.

Quapropter fratres magis
studete uocationem & electio-
nem uestram firmam facere.

Hæc altera est huius capituli exhorta-
tio, quam ex priori infert Apostolus.
Quemadmodum virtutes Christianæ,
quas recitauit, ostendunt haud ociosam
esse in hominibus & infructuosam cog-
nitionem Christi; Ita, quò firmior est co-
gnitio Christi, eò est etiam virtutis studii
& pietatis exercitium plenius atq; per-
fectius, est enim hoc illius effectus. Quare
hortatur Apostolus, vt studeamus fir-
mam efficere uocationem & electionem
nostram, quod sanè ad certitudinem do-
ctrinæ referendum esse docet loci *πρὸς ἁ-
στὴς*, & huius exhortationis confirmatio.
Sensus est igitur, studete vt certi & firmi
sitis in doctrina religionis Christianæ, ad
quam vocati estis, adeoq; electi, modò Eu-
angelio prædicato fidē adhibueritis. Vult
itaq; Petrus, vt pñ quotidie magis magisq;
abundent in cognitione Christi, confir-
menturq; de religionis Christianæ doctri-
næ certitudine. Commendatur proinde
hic serium scripturæ sacræ studium, & di-
ligens

ligens cau
bi De me
tion, N
libita tu
propria c
quod san
atibus
damnatio

Quod
ribus interfe
ex margine
non dico, v
Nam bon
dam exte
Nam qu
in actioni
proferunt
gnitionem
le est, & con
lppenibus.
in cognitio
itaq; veteri
dico hic pe
quàm ope
& immora
infructuos

D. P E T R I.

ligens caularum certitudinis immotæ ver-
bi Dei meditatio, cum perpetua inuoca-
tione, Ne vel Satanas, vel sophistæ, vel
infinita turba hostium Euāgelij, vel etiam
propria caro nos à fonte salutis abducat,
quod sanè multis (proh dolor) omnibus
ætatibus contigit, in illorum certissimam
damnationem.

Quòd autem in nonnullis exempla-
ribus interferitur, Per bona opera, omnino
ex margine in textum irreperat, quod
non dico, vt sententiam ipsam improbem.
Nam bona opera sunt veluti sensus qui-
dam externus, internæ pietatis & fidei.
Nam quod intus in animo latet, apparet
in actionibus externis, quò enim magis se
proferunt pietatis fructus, eò maiorem co-
gnitionem Christi & firmiorem esse neces-
se est, & contra. Quare Paulus optat Phi-
lippensibus, vt magis magisque abundant
in cognitione & omni sensu. Sententiam
itaque veteris interpretis non improbo, sed
dico hîc potius fieri mentionem doctrinæ
quàm operum, quæ doctrina cum firma
& immota mentibus insideat, nequaquam
infructuosa esse potest.

Hæc

EPIST. II.

Hæc enim si feceritis, non labemini unquam.

Ratio exhortationis ab utili. Quò firmior est cognitio Christi, eò est certior salus & constantior vita. Facit enim firma Christi cognitio, vt immoti in fundamento persistamus, & Christo innitentes non labamur in recto cursu ad propositam metam vitæ æternæ. Contingit autem lapsus dupliciter, videlicet in doctrina & moribus. Vtrumq; lapsum impedit firmata Christi cognitio.

Sic abundè subministrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini nostri & saluatoris Iesu Christi.

Rationis redditio est. Affirmat enim nequaquam labi posse eos, qui certam & immotam Christi cognitionem retinent. Nam ñs suppeditatur rectus in æternum regnum introitus, idq; per Iesum Christum, qui solus via in æternum regnum existit.

existit Qu
tur.
Qua
nos sen
his, etfi
in præ
Occu
gentes con
in veritate,
Evangelio.
lapsus à
Apostolu
nihilomi
firmat, v
dem rec
& nos, q
nem docer

Iustu
diu sum
citare u
nem, cu
depona
um, sic

D. P E T R I.

existit. Quare & ipsius regnum iure dicitur.

Quapropter haud negligam
uos semper commonefacere de
his, etsi periti & confirmati estis
in præsentī ueritate.

Occupatio est. Quia poterant forte
gentes conuersæ dicere, se benè edoctas esse
in ueritate, id est, in Christi cognitione seu
Euangelio, atq; adeò confirmatos esse, ut
lapsum à doctrina non pertimescerent.
Apostolus fatetur id quidem uerum esse,
nihilominus tamen officium suum esse af-
firmat, ut sæpius imò semper ipsos de ea-
dem re commonefaciat. Hoc exemplum
& nos, qui in scholis & in templis religio-
nem docemus, inuitemur.

Iustum enim arbitror, quàm
diu sum in hoc tabernaculo, ex-
citare uos per commonefactio-
nem, cum scio breui futurum, ut
deponam hoc tabernaculū me-
um, sicut & Dominus noster Ie-
sus

EPIST. II.

sus Christus indicauit mihi, sed
& studebo, ut uos post exitum
meum horum mentionem face-
re possitis.

Triplicem rationem reddit, cur peri-
tos & confirmatos in veritate commone-
faciat. Prima est, quod hoc requirat of-
ficij eius ratio. Iustum est enim debitum of-
ficium præstare. Secunda, quòd breui
hanc ærumnosam vitam morte, id est,
transitu ab his miserijs ad beatitudinem, sit
commutaturus. Debet igitur fugacitas
huius vitæ instar calcaris cuiusdam esse, ad
fideliter strenueq; faciendum officium.
Tertia, vt ipsi plenius edocti & sæpius ad-
moniti possint horum mentionem facere
post Apostoli exitum. Hæc & nos com-
monefacere oportet, vt non solum curam
habeamus Ecclesiæ, dum adhuc supersti-
tes sumus, verum etiam vt posteritati con-
sulamus: quò perpetuò conseruetur do-
ctrinæ puritas. Hoc fuisse studium Pro-
phetarum & Apostolorum patet ex illo-
rum monumentis.

Porro tabernaculum, suum corpus
appellat, quo significatur imbecillitas stru-
cturæ

ctura hu
migratio
adicitur
non est co
re donati

Ne
tas fab
fecimus
sti uirtu
spectato
illius.

Cor
in qua e
rat, Opp
lendum e
se verè no
Christi virt
oculis aspe
fratem Chr

Accep
norem
delata h

D. P E T R I.

Æturæ huius corporis, caduca conditio & migratio. Huic tabernaculo opponitur ædificium firmum & stabile, quale futurum est corpus nostrum, vbi immortalitate donati fuerimus. Vide 2. Corinth: 5.

Non enim argutè excogitatas fabulas secuti, notam uobis fecimus domini nostri Iesu Christi uirtutem & aduentum, sed spectatores facti magnificentiæ illius.

Confirmatio est veritatis Euangelicæ, in qua eos paulò antea confirmatos dixerat. Opponit autem argutis fabulis ad fallendum excogitatis, veritatem, affirmatq; se verè notam fecisse ñs domini nostri Iesu Christi uirtutem & aduentum, vt qui suis oculis aspexerit magnificentiam & maiestatem Christi in monte.

Acceptit enim à Deo patre honorem & gloriam, uoce ad eum delata huiusmodi magnifica gloria:

O

ria:

EPIST. II.

ria: hic est Filius meus dilectus
in quo mihi complacui.

Vnum ex præcipuis testimonijs de gloria Christi in medium adducit Apostolus, vt veritatem Euangelij eodem suffulciat, quò stet immota. De hoc gloriæ Christi testimonio scribitur Matth: 17. Nam postquam Christus se & doctrina & miraculis verum esse Messiam comprobasset, accessit & hoc testimonium Patris in monte, quemadmodum antea in Baptismo, qui testatus est propria voce, hunc Iesum suum dilectum Filium esse, in quo sibi complacuit. Ita enim ait Pater: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, seu per quem sum placatus, Hunc audite. Hæc concio summam Euangelij continet, & quatuor partibus absolvitur, quarum Prima est, de persona Christi. Secunda, de differentia inter hunc filium Dei, & alios qui adoptantur. Tertia, de beneficijs huius filij Dei erga genus humanum. Quarta, de modo applicationis beneficiorum Dei.

De persona ita ait: Hic est Filius meus.
His verbis tria insinuantur. Primum,
quòd

quod
ra
nir
de
hic
bus
Ex
hunc
que
autem
est,
diarorem
coniunct
Paulus
ergo
stræ
hinc
dientia
nitate
na
&
pendet
passionum
de
redemption
qui
ficiens
tribus,
Deus,

meus dilectus
lacui.

is testimonijs de
im adducit Apo-
angelij eodem
De hoc gloria
itur Matth: 17.
se & doctrina &
am comprobaf-
oniam Patris in
antea in Baptil-
pria voce, hunc Je-
lium esse, in quo si-
im ait Pater: Hic est
quo mihi compa-
placatus, Hunc au-
mmam Evangelij
rtibus absoluitur,
rfona Christi. Se-
inter hunc filium
antur. Tertia, de
erga genus huma-
do applicatio

c est Filius meus
ur. Primum,
quod

D. PETRI.

quòd hæc persona sit Deus, vt quæ natu-
ra sit filius Dei. Deinde, quòd hæc perso-
na sit verus homo. Loquitur enim hîc pa-
ter de Iesu Mariæ filio. Tertium, quòd
hic Deus & Homo sit vna persona in dua-
bus naturis subsistens.

Ex his fides nostra Primum colligit
hunc Iesum potentiolem esse Satana, adeo-
que posse efficere omnia, quæ vult. Vult
autem omnia, quæ promittit, quia Deus
est. Deinde, hinc alitur fiducia in Me-
diatorem, quia est nobis naturæ societate
coniunctus, natus ex semine Dauid, vt
Paulus loquitur, secundum carnem. Vult
ergo reuera nostram salutem, vt qui no-
stræ naturæ sit particeps. Præterea fides
hinc æstimabit precium passionis & obe-
dientiæ Christi in ipsius sanctissima huma-
nitate. Nam ex vnione hypostatica, diui-
næ & humanæ naturæ in vno Christo
pendet precium & æstimatio omnium
passionum & operum Christi. Est proin-
de mors Iesu Christi sufficiens $\lambda\upsilon\tau\rho\nu\mu$ pro
redemptione nostri, quia est mors hominis,
qui est Deus, est & obedientia Christi suf-
ficiens iusticia, in salutem omnibus creden-
tibus, quia est obedientia hominis, qui est
Deus.

O 2 Diffe-

EPIST. II.

Differentia inter hunc filium Dei & adoptiuos hac voce significatur, Dilectus. Est enim hic Patri dilectus in se & propter se. Quia natura est filius. Fideles autem omnes, qui filij Dei dicuntur, sunt quidem dilecti, sed in illo & propter illum, quia adoptionis sunt filij.

Beneficia huius filij Dei erga genus humanum, hac voce Patris significantur: In quo mihi benè complacui, seu potius, in quo placatus sum. Vt enim sine Christo Deus nobis irascitur: Ita per Christum Deus nobis reconciliatur & adoptat nos in filios. Erat, inquit Paulus, Deus in Christo, mundum sibi reconcilians. Item, Eum qui non nouit peccatum, fecit peccatum, ut nos fieremus iusticia Dei in ipso.

Modus applicationis beneficiorum Christi significatur mandato Dei dicentis: Hunc audite. Nam, qui hunc audierit & crediderit, saluus erit. Fides enim quæ est ex auditu, inducit hominem in possessionem beneficiorum Christi. Quia autem hoc mandatum obligat homines omnes ad obedientiam, vult reuera Deus omnium hominum salutem, sed per Christum.

D. P E T R I,

stum. Nam qui hunc Christum non audi-
uerit, sed contumaciter eius Euangelium
contemserit, æternum peribit, non consilio
creantis Dei, Sed suapte culpa, quia dex-
tram Dei, hoc est, Iesum Christum, sibi
porrectam apprehendere noluit.

Et hanc uocem nos audiui-
mus de cœlo delatam, cùm esse-
mus unà cum eo in monte san-
cto.

Petrus de se ipso, Iohanne & Iacobo
loquitur. Hi enim tres fuerunt cum Chri-
sto in monte, cum ibi transformaretur, &
exhiberet specimen suæ magnificentiae &
gloriæ, idq; ideo factum est, ut post resur-
rectionem Christi à mortuis huius magni-
ficentiæ Christi testes essent. Quòd autem
in monte cum Christo fuerint præsentem
Helias & Moses, cum quibus & discipuli
Domini aderant, significat, quòd ut Mo-
ses adeoq; Prophetæ omnes vaticinati fue-
rint de Christo venturo: Ita discipuli ipsi-
us forent testes exhibiti Christi, atq; ita u-
nus Christus scopus est Mosi, Prophetarum
omnium & Apostolorum.

O 3 Et

EPIST. II.

Et habemus firmiorem sermonem propheticum, cui rectè facitis attendentes, uelut lucernæ splendenti in obscuro loco, usq; dum dies illucescat, & Lucifer exoriatur in cordibus uestris.

Aliud testimonium adfert Apostolus de certitudine doctrinæ Euangelicæ, uidelicet Propheticum sermonem. Omnes enim Prophetæ de Christo vaticinati sunt, & fuerunt interpretes primæ promissionis: Semen mulieris conteret caput serpentis.

Cum autem hîc pronunciat, Propheticum sermonem firmiorem, scilicet Euangelio, per Apostolos prædicato, nō ita accipiendum est, quòd propheticus sermo per se sit Euangelio per Apostolos annunciato firmior, sed ita loquitur Apostolus hominum respectu, quib. scribit, apud quos doctrina Prophetarum absq; omni controversia habebatur certissima. Quarè, cum viderent gentes conuersæ Euangelium per Apostolos prædicatum, cum Mosis & Prophetarum doctrina conuenire, libentius

tius illuc
ut in uerba
tam, &
mus, ne
ti, qua
Apostol
laudatu
quibus
generos
ceperint
quotidie
se haberet
ris, & gra
pauci, C
Spiritus
nobis F
secto c
gerere.
Obse
collatio
Prophetis
collatio
licæ. T
tur noct
quædam
de Chri
confertu
lucet. V

D. P E T R I.

tius illud amplexi sunt. Vult ergo Petrus, vt intueamur consensum Mosis & Prophetarum, & inde nostros animos confirmemus, ne dimoueamur à cognitione Christi, quæ nobis in scriptis Propheticis & Apostolicis commendatur. Hoc studium laudatur Actorum 17. in Bereensibus, de quibus ita ait Lucas: Fuerunt autem isti generosiores Thessalonicensibus, vt qui receperint sermonem cum omni alacritate, quotidie scrutantes scripturas, an hæc ita se haberent. Multi igitur crediderunt ex ijs, & græcæ mulieres honestæ, & viri non pauci. Cum ergo hîc Petrus, imo potius Spiritus sanctus per os Petri commendet nobis Prophetarum lectionem, nostri profectò officij erit Spiritui sancto morem gerere.

Obseruetur præterea hîc pulcerrima collatio temporis promissi Christi sub Prophetis, & temporis exhibitî. Deinde collatio doctrinæ Propheticæ & Apostolicæ. Tempus promissi Christi comparatur nocti obscuræ, cuius veluti stellulæ quædam fuerunt Propheticæ conciones de Christo, sed tempus exhibitî Christi confertur claro diei, in quo Sol clarissimè lucet. Vt enim doctrina Prophetica tan-

O 4 quam

EPIST. II.

quam lucerna splendens erat in nocte: Ita Euangelium veluti aurora quædam lucidissima, diem adesse adeo quæ ipsum solem, videlicet Christum, nunciat. Istius proinde Propheticæ lucernæ vsus erit, vt tantisper ea vtamur, donec lucifer & plena Christi cognitio oriatur in cordibus nostris, quæ sanè meræ tenebræ sunt sine lucerna Prophetica & aurora Apostolica. Obseruetur ergo hîc discrimen inter doctrinam Propheticam & Apostolicam: Quarum illa lucernæ: hæc lucifero comparatur. Sunt enim Apostoli clariores Prophetarum interpretes.

Sed illud primum noueritis, quòd nulla prophetia scripturæ sit privati impulsus. Non enim libidine hominis allata est olim prophetia, sed spiritu Dei acti locuti sunt sancti Dei homines.

Hæc omnium maxima Propheticæ scripturæ est commendatio, videlicet quòd prophetia non habeat homines autores, sed Deum ipsum, cuius spiritu acti & impulsî locuti sunt Prophetæ Dei.

Voca-

Vo
apud gra
pulum,
Verum
pro imp
runtur
seu age
tui sanct
ostendit
Propheta
certitudin
veritas p
accedit C
batio.

C

SV

Q
randem
in Eccle
ctores,

D. P E T R I.

Vocabulum ἐπίλυσις ambiguum est apud græcos, nunc enim impetum seu impulsus, nunc interpretationem significat. Verum antithesis apertè indicat, quòd hîc pro impetu accipiatur, quo homines feruntur seu aguntur, ad aliquid dicendum seu agendum. Opponitur autem Spiritui sancto, qui autor est prophetiæ, id quod ostenditur ex tribus, videlicet, ex perpetuo Prophetarum consensu, ex prædictionum certitudine, ex stupendis miraculis, quibus veritas prophetiarum est obfirmata. Huc accedit Christi & Apostolorum approbatio.

CAPVT SE=

C V N D V M.

SVMMA CAPITIS
S E C V N D I.

Quemadmodum in veteri populo fuerunt falsi prophetæ, qui pœnas tandem suæ luerunt impietatis: Ita etiam in Ecclesia noui Testamenti falsi erunt doctores, quibus Deus non parcat, sed vt

O s pios

EPIST. II.

pios potenter eripiet: Ita falsos doctores cum ijs, qui ab ipsis seducuntur, iuste puniet.

ORDO ET PARTES CAPITIS SECUNDI.

Primum prædicit fore falsos doctores in Ecclesia, sicuti fuerunt in veteri populo, sed hos suo tempore puniendos diuinitus, multis confirmat exemplis. Deinde, interposita consolatione de liberatione piorum, longam attexit falsorum doctorum descriptionem. Tum de ijs agit, qui per falsos doctores seducuntur, quorum conditionem deteriorem fore, quam erat ante conuersionem, prædicit.

EXEGESIS CAPITIS SECUNDI, CVM OBSERVATIONE doctrinarum.

Fuerunt autem & pseudoprophetæ in populo, quemadmodum & inter uos erunt falsi doctores, qui introducent hæreses perditionis. Etiam Dominum, qui ipsos redemit, abnegantes, accer-

D. P E T R I.

accersentes sibi ipsis celerem in-
teritum, & multi sequentur eor-
um exitia, per quos uia uerita-
tis blasphemabitur, & in auari-
tia fictis sermonibus uos nego-
ciabuntur, quibus damnatio
iam olim non tardat, & quorum
exitium non dormitat.

Hæc pericopa sex membra habet de
pseudoprophetis seu falsis doctoribus,
quorum singula suam doctrinam & ad-
monitionem continent.

Primum itaq; membrum est prædi-
ctio, uidelicet quòd quemadmodum in
veteri populo, hoc est Israëlítico, stante ad-
huc republica Moïsis, fuerunt varij pseudo-
prophetæ: Ita sint futuri in Ecclesia falsi
doctores, quod etiam ipse Dominus præ-
dixit. Hic primum Satanæ tyrannis co-
gitanda est, qui non sinit Ecclesiam quie-
tam esse, sed semper eam conatur erronea
turbare doctrina. Quemadmodum enim
primos parentes nostros in paradiso so-
phistica est adortus; ita etiam perpetuo
vîq;

EPIST. II.

vsq; ad diem iudicij Ecclesiæ insidiabitur. Quare, nostra refert Christo domino obtemperare, qui iubet vt caueamus nobis à falsis prophetis, vtq; vigilemus & oremus. Deinde, hoc vaticinio confutatur Staphilus, qui definit Ecclesiam cœtum esse hominum, in quo nullæ sunt diuersæ opiniones, nullæ sectæ, nulla schismata, quæ eius opinio manifestissimè hoc Petri dicto refellitur, Præterea & Christus prædixit fore, vt inimicus homo iaceret zizaniorum semina in agrum triticiferum, hoc est, spargeret hæreses in Ecclesiam. Et Paulus Christi apostolus Corinthiacam Ecclesiam agnoscit esse Christi Ecclesiam, in qua tamen non paucae fuerunt sectæ, Quemadmodum videre est in Epistolis ad Corinthios scriptis. Adhæc admonemur, vt Iohannes etiam monet, vt discernamus spiritus, an à Deo sint, caueamusq; iuxta mandatum Christi à falsis Prophetis.

Secundum est indicatio studij falsorum doctorum. Introducent, inquit, hæreses perditionis: abnegabunt Dominum qui eos redemit: facient vt blasphemetur via veritatis, hoc est, sanctum Christi Euan gelium.

Hære-

D. P E T R I.

Hæresis, etsi medium vocabulum est, ut quod nunc in bonam, nunc in malam partem accipiatur, Tamen sæpius vsu scripturæ, quia dissentionem notat, in malam partem accipitur.

Est autem hæresis selectio & defensio alicuius erronei dogmatis, pugnantis cum fundamento, cum pertinacia coniuncta. Sunt ergo duo, quæ hæresin faciunt, videlicet error cum fundamento pugnans, & pertinacia seu contumacia. Hinc Augustinus: Qui in Ecclesia Christi morbidum aliquid, id est, periculosum prauumq; sapiunt, si correpti, ut sanum rectumq; sapiant, resistunt contumaciter, suaq; pestifera dogmata emendare nolunt, sed defensare persistunt, hæretici sunt & habentur in exercitibus inimicis. Ex hoc manifestum est discrimen inter simplicem errorem & hæresin. Ille corrigibilis est per sanam doctrinam, hæc pertinaciter resistit & aduersatur veritati.

Abnegatio domini tribus fit modis, videlicet, professione, doctrina & moribus. Professione abnegauerunt Dominum Turcæ, Iudæi, prophanae gentes, quos Augustinus vno nomine Paganos appellat.

17.
Hæresis infidiabitur,
risto domino ob-
caueamus nobis a
vigilemus & ore-
ticio confutatur
Ecclesiam coetum
ullæ sunt diuerse
nulla schismata,
tissime hoc Petri
& Christus præ-
mo iaceret ziza-
triticiferum, hoc
Ecclesiam, Et Pau-
Corinthiam Ec-
Christi Ecclesiam, in
cæ fuerunt scilicet,
ere est in Episto-
s, Adhæc admo-
m monet, ut di-
Deo sint, cauea-
Christi à falsis

atio studij falso-
cent, inquit, hæ-
bunt Dominum
vt blasphemetur
m Christi Evan

Hære-

EPIST. II.

appellat, propterea quod non sint milites in Ecclesia Christi arma sumentes spiritua-
lia, aduersus Diabolum & eius membra. Doctrina abnegant Dominum, qui articu-
los fidei conuellunt, aut aliquam doctrinæ
partem, quæ ad fundamentum pertinet,
deprauant. Moribus abnegant Domi-
num, qui vel hypocrisis, vel superstitioso
cultu, vel Epicurea securitate, vel propha-
nitate vitæ ipsum negant. Hi enim quod
verbis profitentur factis abnegant, abo-
minabiles & ad omne bonum opus re-
probi.

Tertium est fructus hæreseos, qui est
multorum certus interitus. Multi, inquit,
sequuntur eorum exitia. Nam non solum
autores sectarum peribunt, verum etiam
qui ab illis in errorem seducuntur. Quem-
admodum sæpe Propheta Ezechiel indi-
cat, & hîc Petrus clarè affirmat. Hoc pul-
crè pingitur in exitio Datan, Chore &
Abiron. Nam hi non soli, sed omnes qui
ihs adhæserunt, hiatu terræ absorpti sunt.
Interest igitur piorum omnium, vt summa
cura sibi caueant, ne hæreticorum impo-
sturis inuoluantur, atq; ita cum ipsis, sua
culpa pereant.

Quar-

Quæ
bus mali
red. V
est pl
ficat, &
tia prof
quippia
bus, in p
superiore
vêratu dic

Quin
retici inca
Fictis serr
fictos se
las intell
bus tan
nem abun
drare in f
cocus est. F
firitas opes
cjs aurum
tantes, in
qui men
Petri succ
que hoc
um de n
magis co

D. P E T R I.

Quartum, hæreseos causa in hominibus malis est auaritia omnium malorum radix. Vocabulum, quo Apostolus vtitur est pleonexia, quæ & auaritiam significat, & peculiariter est vitium ab insolentia profectum, quo quis in re præcipuum quippiam habere appetit, vt in honoribus, in præmijs, in consilijs. Breviter, qui superiores partes semper sectantur *πλεονέκτου* dicuntur.

Quintum, Modus indicatur, quo hæretici incautos fallere solent. Ita enim ait: Fictis sermonibus eos negociabuntur. Per fictos sermones astute excogitatas fabulas intelligit, quibus vsi hæretici, hominibus tanquam pecoribus ad nundinationem abutentur. Qui hæc verissimè quadrare in Papatum non cernit, plusquam cæcus est. Hac enim negociandi ratione infinitas opes cumulârunt, fumis & mendacijs aurum, argentum & prædia commutantes, in hac nundinatione primas tenet, qui mendaciter & impudenter se Simonis Petri successorem iactitat. Obseruetur itaque hoc loco grauissimum hoc vaticinium de nundinatione hac Papistica, quò magis confirmati Belluam istam Romanam

EPIST. II.

nam fortiter contemnamus cum omnibus anathematis excommunicationibus & execrationibus.

Sextum, Est pœna, quam hæretici olim patientur. Quibus, inquit, damnatio iam olim non tardat, & quorum exitium non dormitat. Hoc sextum membrum nonnullis exemplis illustrat Apostolus, quemadmodum in textu sequitur.

Nam si Deus angelis, qui peccauerunt, non pepercit, sed catenis caliginis in tartara detrusos tradidit, ad damnationem seruos.

Exemplo confirmat puniendos hæreticos, Deus puniuit angelos peccantes. Ergo multò magis puniet homines hæreticos. Catenam caliginis vocat miserrimam, & horribilis terroris plenam conditionem malorum spirituum, qui densissima caligine quasi catenis constricti seruantur in iudicium. Metaphora sumpta est à facinorosis & damnatis, qui in carceris fœdore retinentur constricti, donec ad vltimum supplicium pertrahantur.

Et prisco

D. P E T R I .

Et prisco mundo non pepercit, sed octauum Noë iusticiæ præconem seruauit, diluuiuo in mundum impiorum inducto.

Alio exemplo confirmat hæreticos adeoq; omnes impios puniendos. Historia, cuius hic meminit Petrus, legatur Geneseos 7. Hæc verba, octauum Noë iusticiæ præconem, distinctè intelligenda sunt. Est enim sensus. Noë octauus, id est, ipse Noë cum septem alijs seruatus est à diluuiuo per arcam. Hic Noë fuit iusticiæ præco, impletus spiritu Christi, dum ferè centum & viginti annos impios sui temporis commonefaceret de ventura super ipsos ira Dei, nisi resipiscerent.

Et ciuitates Sodomorum & Gomorræ in cinerem redactas subuersione damnauit, fecitq; ut essent exemplar eorum, qui impiè sunt uicturi.

Hæc historia habetur Genes. 19. quæ
est

EPIST. II.

est testimonium iræ Dei aduersus libidines, quas vt verè abominatur Deus: Ita serio tandem puniet. Nam cum has Sodomiticas libidines punit, non est dubium quin etiam sit puniturus hæreticos, qui spirituale adulterium committunt, & multos ab amplexu Dei abstrahunt. In historia de Sodoma & Gomorra peculiari- ter obseruetur, quòd Dominus ab Abrahamo rogatus, voluisset propter decem iustos pepercisse ciuitatibus istis. Vnde sequitur, Deum multis malis haud raro parcere propter paucos bonos, qui suis precibus iram Dei auertunt. Cum autem addit: Fecitq; vt essent exemplar eorum, qui impiè essent victuri, Docet quòd omnes historię de calamitatibus hominum & pœnis peccatorum sint nobis commonefactiones de imminentibus nobis propter peccata supplicijs, nisi maturè resipiscamus. Punita est libido Sodomæ, punientur ergò & nostri seculi horrendæ libidines.

Punita est tyrannis Iuliani, proinde nec aliq; hostes Ecclesiæ euadent, quin puniantur. Punitus est Heli ob malam familiæ gubernationem. Pœnas ergo & hodie dabunt, qui suos liberos in admonitione
&

& corrup
Apostoli
lenus iu
nullis est
in alio, ni
vltoris r
lerum vi
qui à su
nitentia a

Et it
nephari
fatigat

Ha
pertinet
enim op
impr̄s, ta
enim semp
Genel. 19. l
exemplum
namus ne

Na
stus ill
fos qu

D. P E T R I.

& correptione Domini iuxta consilium
Apostoli non erudiunt, atq; ita de alijs sce-
leribus iudicandum est. Nam Deus immu-
tabilis est, quod in vno puniuit, puniet &
in alio, nisi pœnitentia peccatoris manum
vltoris retraxerit. Nam vt iustus est sce-
lerum vindex: ita misericors est in omnes,
qui à sua iniusticia discedentes, vera pœ-
nitentia ad se conuertuntur.

Et iustum Loth libidinosa
nephariorum conuersatione de-
fatigatum eripuit.

Hæc antithesis ad consolandos eos
pertinet, qui inter impios viuunt. Tamen
enim opprimi ad tempus videntur p̄i ab
imp̄is, tamen Deus suos non deserit. Est
enim semper sibi similis. Historia legatur
Genes. 19. Præter alia moneat nos præsens
exemplum, ne multitudinis contagione si-
namus nos contaminari.

Nam oculis & auribus ius-
tus ille, cum habitaret inter ip-
sos quotidie, animam iusti ini-
P 2 quis

EPIST. II.

quis illorum operibus excrucia-
bat.

Ratio defatigationis iusti Loth. Quo-
cunq; (inquit) aures aut oculos appli-
cuit, ea & audiuit & vidit, quæ ipsum
miserrimè torquebant. Vbiq; enim ini-
qua Sodomitarum opera cernebantur &
audiebantur. Hic sensus huius loci simpli-
cissimus est. Vetus interpres cum reddit;
aspectu enim & auditu iustus erat (hoc est,
habuit oculos & aures abhorrentes ab om-
ni turpitudine) peruertit Apostoli sen-
tentiam. Nam articulus in græco textu
hanc interpretationem non patitur. Osten-
dit enim articulus, quòd vox iustus, sit
subiectum & excruciauit, prædicatum,
ablatiui oculis & auribus, siue ad verbum
visu & auditu ad modum referuntur.
Nam videndo & audiendo, hoc est, dum
vidit & audiuit illorum nepharia opera,
animam iustam cruciabat. Hæc hypothe-
sis hanc admonitionem suppeditat, quòd
iusti & pñ iniquis nephariorum operibus
crucientur, idq; tribus de causis. Quarum
prima est Dei contumelia. Nam cum ma-
ximo animi dolore audiunt Deum ab ho-
minibus contumelia affici, quos condidit
in su-

in suam
nis qua
dammic
iurunt,
bunt ob

N
tatione
in diem
uare.

Ratio
Dei, & ex
dio, Su
to decre
Deus. I
è pericul
eripit: Ita
nitentes p
corruptione

Hæc
solatione
impis &
rorem in
tentia ser
rant. Ve
sententia

I. I.
bus ex crucia
s iusti Loth. Quo-
ut oculos appli-
idit, quæ ipsum
Vbiq; enim ini-
cernebantur &
ius loci simpli-
es cum reddit:
is erat (hoc est,
norentes ab o-
it Apostoli sen-
s in græco textu
on patitur. Oten-
d vox iustus, sit
at, prædicatum,
siue ad verbum
m referuntur.
, hoc est, dum
epharis opera,
Hæc hypothe-
ppeditat, quod
orum operibus
ausis. Quarum
Nam cum ma-
nt Deum ab ho-
quos condidit
in su-

D. P E T R I.

in suam gloriam. Secunda, Satanæ tyran-
nis, qua captiui tenentur impij. Tertia est
damnatio eorum iustissima, qui nephariè
viuunt, militantes peccato, à quo reporta-
bunt obsonia æternos cruciatus.

**Nouit Dominus pios è ten-
tatione eripere, iniustos autem
in diem iudicij puniendos ser-
uare.**

Ratio punitæ impietatis in hostibus
Dei, & erepti iusti Loth de medio incen-
dio. Sumitur autem hæc ratio ab immo-
to decreto Dei, à quo nunquam discedat
Deus. Nam vt pios semper tuetur, eosq;
è periculis, etsi non semper eodem modo,
eripit: Ita impios & iniustos adeoq; impœ-
nitentes puniendos seruat, donec tempus
correctionis aduenerit.

Hæc vt pñs in medijs ærumnis con-
solationem summam adferunt; Ita meritò
impijs & impœnitentibus horrendum ter-
rorem incutiunt, eosq; monent, vt pœni-
tentia seria iustam iudicis iram anteuer-
tant. Verbum noticiæ hoc loco significat
sententiam Dei, consequentem noticiam,

P 3 qua

EPIST. II.

qua sententia ut iustos decreuit è periculis eripere: Ita statuit impios ad pœnam reservare. Porro, hîc opus est, ut diligenter distinguamus eripiendi modos. Sunt aut tres modi, quibus Deus solet pios è medio periculorum eripere. Primus est, cum ipsos ex hac vita euocat, antequam veniant pœnæ. Secundus modus est, cum ipse Deus pios servat inter fluctus & procellas pœnarum. Tertius modus est, cum Deus interiorum infundit cordibus piorum consolationem, quæ est victrix ærumnarum. Cum vel ab impijs afficiuntur supplicio, vel unâ cum colluione impiorum affliguntur.

Præsertim uerò illos, qui post carnem in concupiscentia pollutionis ambulant, dominationes despiciunt, audaces, præfracti, qui excellentias non verentur probro afficere.

Redit ad hypothesein, à qua nonnihil ad thesin deflexerat, & significat fore, ut falsi doctores iustam pœnam aliquando sint daturi. Recenset autem hîc quasdam
notas,

notas, que
nes hereti
tur, &
monstrare
tunc con
luunt, q
quàm cor
earum co
aures turp
gistratum
bus, ut Hel
Henrici col
ba ex impi
alpidem &

Præ
placentes
tinaces, in
satione aut
autem græc
& ad ep. pla
tis aliorum
dret in Pa
vsq; adeo
tur, ut no
pheticæ &

Porro

D. P E T R I.

notas, quæ tamen non conueniunt in omnes hæreticos, sed tantum in ordinem certum, & videtur quasi digito Papatum monstrare. Nam hi spreto honesto sanctoq; coniugio nefandis libidinibus se polluant, quas satius est silentio præterire, quàm commemorare. Nam supra modum earum commemoratio, honestas & pias aures turpitudine offendit. Deinde, magistratum contemnunt, & calcant pedibus, vt Hellebrandi successor, qui Cæsaris Henrici collum pede conculcans, hæc verba ex impuro suo rostro eructauit: Super aspidem & Basiliscum ambulabis.

Præfracti græcè ἀυθαδέες, hoc est, sibi placentes, aliorum contemptores, sunt pertinaces, intractabiles, qui nullius conuersatione aut consilio capiuntur. Dicitur autem græca vox ἀυθαδέες ab ἀυτός ipse, & ἀδέρ, placere, quasi sibi ipsi placens spreto aliorum iudicijs, hoc quàm verè quadraret in Papatum, nemo non videt. Nam vsq; adeò sua placita ac decreta admirantur, vt non vereantur ea scripturæ Prophetiæ & Apostolicæ antepone.

Porro, cum concupiscentiam cum
P 4 epi-

EPIST. II.

epitheto pollutionis nominat, manifestè distinguit eam à naturali non excedente suos limites, & à spiritali, quæ filiorum Dei propria est. Vocat autem hîc concupiscentiam pollutionis ab effectu, vt quæ polluat animum hominis, eumq; impurum reddat. Huic ergo opponitur pura & sancta concupiscentia.

Cùm ipsi angeli, qui sunt robore & potentia maiores, non ferant coram Domino contumeliosum iudicium.

Quò magis coarguat eos, qui dignitates contemnunt, producit exemplum bonorum angelorum, qui non saltem, vt ministri Dei regnis seruandis præficiuntur, verum etiam reuerentur dignitates, adeò vt non ferant vllum blasphemum iudicium aduersus dignitates, multo minus ergo hoc in hominibus ferendum est. Videtur autem Petrus respicere ad historiam, quæ est 3. Regum capite 22. vbi nullum conuitium ab angelis profertur aduersus impium regem Achab. Hoc exemplum pñ ministri verbi imitari debebunt, digni-
tates

D. P E T R I.

tates habebunt in honore, ita tamen vt sceleribus eorum non parcant, sed ea prudenter arguant vt Nathan, vt Baptista, vt Ieremias &c.

Isti autem tanquam bruta animantia naturaliter genita in capturam & perniciem, in quibus nihil intelligant, maledicentes in sua corruptione peribunt, recipientes mercedē iniusticiæ.

Confert falsos doctores, de quibus hîc sermo est, brutis animalibus, eò quod nec consilio nec ratione, ne dum spiritu Dei regantur, sed cœco ad beluinas voluptates ferantur impetu. Quemadmodum ergo feræ capiunt alias, & capiuntur vicissim ab alijs: Ita falsi doctores cum alios impia doctrina perdiderunt, ipsi quoq; peribunt. Atq; hoc est quod subiungit, mercedem recipientes suæ iniusticiæ, Suis enim perditis & corruptis moribus, vt alijs sunt exitio; Ita certum sibi ipsis accersunt interitum. Notetur mercedis vocabulum pro supplicio accipi, quod iustè debetur pro malefactis.

P 5 Pro

EPIST. II.

Pro uoluptate ducentes quo-
tidianis frui delitijs.

Longam descriptionem instituit, in qua suis veluti coloribus depingit falsos doctores, quales prædixit in mundum venturos esse. Pertinet autem hæc descriptio eò, vt ostendat falsos doctores nihil aliud quàm carnem sapere, cuius desideria etiam faciunt. Itaq; primum locum occupat summam voluptatem ducere quotidianis frui delitijs. Significat ergo falsos doctores similes fore procis Penelopæ, & porcis Epicuri. At pñ hîc meminerint dicti Syracidæ: Qui voluptatibus resistit, coronat vitam suam. Execrentur itaq; pñ dogma Epicuri, qui in voluptate summum hominis bonum posuit, & huic impuro porco opponant castissimum Philosophum Ciceronem, qui ita ait: Si quis voluptatem esse summum bonum dixerit, eius vox pecudum videtur esse & non hominum.

Labes & maculæ delician-
tes in fraudibus, dum conuiuan-
tur uobiscum.

Hæc

Ha
tabit
cubicu
leg
videtur
eutoi
euboxe
vestris
cabantur
fiastico
pauperib
ἀγαπᾶ
comple
tes. Di
πκ. In
las futu
ctores,
natur, qu
tum quac
rasi & v
uio priuat
cam horr
non sol
foedant,
stum co
commac

D. P E T R I.

Hæc græcorum verborum interpretatio est ad verbum, vt nunc est in græcis codicibus, sed vetus interpres pro ἀπάταις legit ἀγάπαις, quæ lectio germana videtur, ex Epistola Iudæ, vbi sic scribitur, οἱ τοῖ ἐισὶν ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν ἀπὸ τῶν σατανῶν. Hoc est, Hi sunt in agapis vestris maculæ vobiscum epulantes. Vocabantur autem & ea conuiuia, quæ Ecclesiastico cœtui apparatus fuere, & ea quæ pauperibus refocillandis exhibebantur ἀγάπαι, propter caritatem, qua se mutuò complectebantur Christiani conuiuantes. Dicta est & sacra cœna à græcis ἀγάπη. In his sacris conuiujs, labes & maculas futuros prædicit Petrus falsos istos doctores, de quibus hîc potissimum vaticinatur, quàm autem appositè hoc in Papatum quadret manifestum est. Nam isti rasi & vncti sacrificuli ex publico conuiuio priuatum faciunt, ac cœnam Domini horrendis maculis contaminant, dum non solùm histrionicis gestibus omnia fœdant, verùm etiam sacrilega in Christum contumelia institutionem Domini commaculant.

Ocus

EPIST. II.

**Oculos habentes plenos adul-
terij, & inquietos à peccato.**

Insignem libidinem vocat, quæ in ip-
sorum oculis apparet. Sunt enim oculi o-
mnium affectuum infallibiles testes, quem-
admodum ille ait: Oculi sunt in amore
duces. Et Augustinus: Oculus impudici
impudici cordis est nuncius. Hæc li-
bidines præferunt Romanenses sancto &
impolluto coniugio, in contumeliam Dei
ordinantis coniugium, & abominantis
omnes uagas libidines.

**Inescantas animas instabi-
les.**

Hoc est, quemadmodum aucupes suis
quibusdam illecebris in rete pelliciunt auis-
culas: ita falsi doctores homines simplices
sua superstitione sibi adiungunt, ut ita tan-
dem enescati miserè cum ipsis autoribus
pereant. Hoc in Monachos optimè qua-
drat, qui vanis pollicitationibus multos in
sua lustra pertraxerunt.

**Cor exercitatum auaritia ha-
bentes.**

Nota-

D. P E T R I.

Notatur inexplebilis auaritia falso-
rum doctorum, de quibus hîc agit Apo-
stolus, quos ita ad rapinas exercitatos fore
prædicit, vt facillè multorum odes menda-
cijs ad se pertrahant. Hinc collectum est
maximum illud patrimonium, quod Pe-
tri vocant.

Execrationis filij, qui relicta
recta uia aberrarunt, secuti uiam
Balaam, filij Bosor, qui merce-
dem iniusticiæ amauit. Sed re-
dargutionem suæ iniquitatis su-
stinuit: animal subiugale, mu-
tum, humana uoce loquens pro-
hibuit Prophetæ dementiam.

Comparat falsos doctores Balaam,
qui linguam habuit venalem ad maledi-
cendum populo Dei, cuius insaniam Deus
miraculo prodidit. Nam cum Balaam
proficisceretur ut malediceret populo Dei,
Angelus Domini ei occurrit, & asina, qua
uectus est, auari Prophetæ dementiam hu-
mana uoce locuta coarguit. Historia lega-
tur Nume. 22. Adumbrat igitur Balaam
omnes

EPIST. II.

omnes Prophetas & falsos doctores, qui amore non Christi, sed honoris causa & quæstus omnia agant.

Isti sunt fontes aqua carentes, nebulæ à turbine agitatae.

Duobus similibus ingenium falsorum doctorum depingit. Primum enim eos fontibus aqua carentibus confert, qua similitudine significat falsos doctores iactare scientiam salutis, cum tamen eius vacui sint, & pro salutis aqua interitum propinant. Deinde eosdem nebulis vento agitatæ comparat. Nam quemadmodum nubes, quæ spem aliquam pluiæ mortalibus præbet, mox in ventum dissipatur: Ita falsi doctores aliquam faciunt cœlestis doctrinæ spem, sed solo vento & arrogantia turgent. Similitudo hæc Prouerb: 25. hoc pacto absoluitur: Nubes & ventus est sine pluuia, qui glorientur pollicendo, & nihil præstant. Hoc quàm rectè in Canonicos & Papisticos, & Monachos competat, vt interim nihil de Episcopis & Cardinalibus dicam, nemo est qui non videat, pollicentur suis pompaticis ceremoniis salutem & vitam, sed qui eos sequuntur nihil

D. P E T R I

hil inueniunt præter damnationem & mortem.

Quibus caligo tenebrarum in æternum seruata est.

De pœnis falsorum doctorum obiter admonet Apostolus, idq̃ in hunc finem, vt caueamus nobis quàm diligentissimè ab ipsorum insidijs. Nam vt suprâ dictum est, qui seducuntur à falsis doctoribus, in eandem cum illis incurrunt damnationem. Caligo tenebrarum significat densissimas tenebras ignis obscuri, vrentis eos, qui damnantur, quæ pars quædam est pœnarum æternarum.

Nam fastuosa uanitatis uerba sonantes inescant cupiditibus carnis & lasciujs eos, qui uerè aufugerant ab ijs, cui in errore conuersantur, libertatem eis promittentes, cùm ipsi sint serui corruptionis.

Cur falsos doctores nebulis comparat, exponit. Fastuosa, inquit, sonant, sed in aërem abit istorum fumus. Videtur autem hîc Petrus non solum Papatum describere, ve-

EPIST. II.

re, verum etiam sectam Libertinorum, qui hac nostra ætate in finibus Italiæ multos decipiunt, promittentes libertatem omnibus, qui degunt in concupiscentiis carnis, & lasciujs se omnis generis polluunt, modo non statuunt se peccare. Talis fuit olim secta Gnosticorum, qui multos qui iam ab erroribus Ethnicorum aufugerant, rursus in præcipitium omnis incontinentiæ præcipitauerunt. Papistæ qui se omni lasciuia prostituunt, & quouis libidinis genere polluunt, hæc Petri verba in pios Euangelij præcones torquent, ac si huiusmodi libertatem carnis suis sectatoribus pollicerentur. Sed fallunt, & falluntur. Nequaquam enim prædicamus libertatem peccandi, sed prædicamus libertatem à iure peccati & damnationis omnibus ijs, qui ad Christum liberatorem fide confugiunt, iuxta illud: Si Filius vos liberauerit, verè liberi eritis. Veram libertatem opponit inani titulo & vmbrae libertatis. Sunt enim illi verè liberi, quibus peccatum deletum est. Iohan: 8. Quibus placata ira Dei est, quibus abolita mors est, quibus sublatae omnes calamitates humanæ, quibus donata est iusticia æterna, lux, vita, gloria. Deinde prædicamus mortificationem

nem v
 prauor
 circum
 fration
 dem ex
 mines
 tiam. I
 quadra
 corrupt
 prostitu
 ipsi non h
 tunt. Pro
 sed per al
 sum Chr
 nes mer
 quibus
 dum pi
 vitam æ
 hoc loco
 qui dicunt
 dem non p
 etum, que
 nus petul

 Siq
 ratus et
 tem est

D. P E T R I.

nem veteris hominis, id est, iugulationem prauorum affectuum, quæ est spiritualis circumcisio, & prædicamus veram sanctificationem spiritus, & apertè fatemur fidem excuti & Spiritum sanctum, cum homines peccatis indulgent contra conscientiam. Multò igitur rectius hæc in Papistas quadrant, qui non solum ipsi sint serui corruptionis, omni turpitudinis generi se prostituentes, verum etiam illud, quod ipsi non habent, alijs mendaciter promittunt. Promittunt, n. libertatem à peccato, sed per aliud medium, quàm per vnum Iesum Christum. Humanas enim traditiones meritorias huius libertatis esse docent, quibus miserè stultos homines inescant, dum propter istas contingere salutem & vitam æternam falsò docent. Obseruetur hoc loco testimonium contra quosdam, qui dicunt eos, qui semel crediderunt, fidem non posse amittere & Spiritum sanctum, quantumuis in omne scelerum genus petulanter ruant.

Siquidem quis à quo superatus est, huic etiam in seruitutem est addictus.

Q Dixit

EPIST. II.

Dixit falsos doctores seruos esse corruptionis, hoc est, peccati (nam anima peccato corrumpitur) id nunc probat per principium firmissimum & immotum à iure militari petatum. Victus est victoris seruus. Isti falsi doctores à peccato victi sunt. Proinde serui sunt peccati. Minor ab effectu seruitutis probatur. Nam faciunt imperata peccati, dum concupiscentiis prauis indulgent & obsequuntur. Quare reuera sunt victi à peccato, & se seruos eius esse obedientia ostendunt. Cum hisce congruit dictum Domini: Qui facit peccatum, seruus est peccati.

Nam si hi, qui aufugerant ab inquinamento mundi, per agnitionem Domini & seruatoris, his rursus implicati superentur, facta sunt illis postrema peiora prioribus.

Qualis nam conditio eorum futura sit, qui post agnitionem Christi relabuntur in inquinamenta mundi, exponit. Inquinamenta mundi & in doctrina & in vita spectantur. Vt enim inquinamenta doctrinae

Exrit
Euan
recla
occup
sunt fi
Etifica
um.
nes r
phiam
solum
seruator
ficax m
in noti
qua f
Nam
praed
ditior
tur, et
sui ore
ritibus
puli Isra
locus n
nis & U
illum
Nam
pris F
except
stus cl

D. P E T R I.

Erinç sunt errores Ethnici pugnantes cum
Euangelio, quibus omnes homines ante
reuelationem Christi in ipsorum cordibus
occupantur miserè: ita inquinamenta vitæ
sunt studia et actiones pugnantes cum san-
ctificatione, ad quam nos vocat Euangeli-
um. Ab his inquinamentis mundi homi-
nes nequaquam liberantur per Philoso-
phiam, aut per vlla humana consilia, sed
solummodo per agnitionem Iesu Christi
seruatoris nostri. Hæc Christi agnitio ef-
ficax monstratur in Euangelio, & consistit
in noticia Christi & in eius fiducia, cum
qua fiducia sanctificatio coniuncta est.
Nam ad hæc tria ordinatur Euangelij
prædicatio. Quòd autem pronunciat con-
ditionem posteriorem eorum, qui relabun-
tur, esse peiorem priori, hoc ex magistri
sui ore hausit, qui Matth: 12. de impuris spi-
ritibus disserit, & de futura calamitate po-
puli Israëlitiçi ob defectionem à Deo. Hic
locus nequaquam patrociniatur Nouatiani-
nis & Donatistis, qui negârunt lapsis post
illuminationem redditum ad gratiam.
Nam omnia comminatoria dicta in scri-
ptis Prophetiçis & Apostolicis cum ea
exceptione accipienda sunt, quam Chri-
stus clarè ponit cum inquit: Nisi pœni-
Q 2 tenti-

EPIST. II.

tentiam egeritis, vos omnes similiter peribitis.

Satius enim illis fuisset, non cognouisse uiam iusticiæ, quàm cognita illa cōuerti ab eo, quod illis traditum erat sancto præcepto.

Ætiologia est, cuius hic est sensus. Maior condemnatio eorum erit, qui à cognito Euangelio deficiunt, quàm eorum, qui Euangelium nunquam cognouerunt. Respicit autem Petrus hoc loco ad dictum Domini Lucæ 12. Seruus sciens uoluntatem Domini, & non faciens, vapulabit plagis multis.

Sed accidit eis, quod uero prouerbio dici solet: Canis reuersus ad suum ipsius uomitum, & sus lota ad uolutabrum cœni.

Vt pericula eorum, qui relabuntur in pristina uitia post agnitionem Christi, exaggerat, duas adfert parœmias veteres. Nam primum confert eos canibus, deinde

D. P E T R I,

de suibus. Siquidem, vt canes in suum malum resorbent, quod prius euomuerant, & porci loti prius, rursus se cœno obvoluunt: Ita illi salutari medicina Euangelij purgati & loti, ad priores sordes ingrati redeunt. Respicit hîc Petrus ad dictum Salomonis prouerb: 26. Sicut canis rediens ad vomitum, sic stultus geminans stulticiam suam. Hîc tamen monendi sunt lapsi, vt sciant se rursus restitui posse, modo pœnitentiam egerint. Ita enim ait Iohannes: Si peccauerimus, habemus aduocatum in cœlo, Iesum Christum Iustum.

C A P V T
T E R T I V M.

S V M M A C A P I T I S
T E R T I I.

CAuillationibus illusorum de aduentu Domini refutatis, monet Apostolus, vt fideles se in aduentum Domini præparent, caueantq; ne erroribus Ethnicis imbuti, excidant à propria stabilitate.

Q 3 OR-

EPIST. II.
ORDO ET PARTES CA-
PITIS TERTII.

Partes huius capituli plura sunt. Prima, commonefactio est de fine scriptio-
nis cum huius Epistolae tum superioris. Se-
cunda, admonitio de illusoribus, qui ad-
uentum Domini in dubium erant reuoca-
turi. Tertia, confutatio istius perniciosi
erroris. Quarta, conclusio exhortatoria de
vitae innocentia. Quinta, conclusio exhor-
tatoria, ut persistant in doctrina ipsis tra-
dita, caueantque sibi ab erroneis opinio-
nibus.

EXEGESIS CAPITIS
TERTII, CVM OBSERVA-
tione doctrinarum.

Hanc iam, dilecti, secundam
scribo uobis Epistolam, in qui-
bus excito per commonefactio-
nem uestram sinceram mentem,
ut memores sitis uerborum, quae
praedicta sunt à sanctis Prophe-
tis, & praeepti nostri, qui su-
mus

D. P E T R I.

mus Apostoli Domini & salua-
toris.

Finis scriptionis cum huius tum supe-
rioris Epistolæ, videlicet commonefactio,
vt fideles sint memores doctrinæ Prophe-
ticæ & Apostolicæ, in qua Deus suam vo-
luntatem reuelauit hominibus. Hæc com-
monefactio summè necessaria est omnibus
temporibus. Munit enim nos contra om-
nes hæreses, & monstrat verum salutis
fontem, qui est verbum Dei, Prophetis
& Apostolicis scriptis comprehensum. Hic
locus monet, vt Christiani legant, audiant,
meditentur & discant doctrinam Prophe-
ticam & Apostolicam, eiusq; sint custodes.
Deinde refutat hic locus Stenckfeldium &
Anabaptistas, qui spreto vocali verbo En-
thusiasmus & nescio quas reuelationes ia-
ctant.

Hoc primum scientes, quod
uenient in extremo dierum illu-
sores, qui in suis ipsorum cupi-
ditatibus incedant & dicant,
ubi est promissio aduentus eius?

Q 4 Ex

EPIST. II.

Ex quò enim patres dormierūt,
omnia sic permanent ex principi-
cipio creationis.

Admonitio de futuris illuforibus,
qui verbum Dei sacrilega contumelia af-
ficient, & reuocabunt in dubium spem re-
furrectionis & finem feculi huius. Dicent
enim: Omnia in eodem ftatu permanent,
iamdudum mortui sunt Patres, quibus
eft facta promiffio. Irrita eft ergo promiffio
aduentus Domini. Hic notantur,
qui præcipuæ Ecclefiæ Dei columnæ dici
volunt, videlicet Cardinales, qui vt funt
carnales palam in fuis conuiujs, has fannas
eruçant, nugantes homines vt pecora in-
terire. Contra hos irrifores vult nos Apo-
ftolus munitos, Propheticis & Apostoli-
cis fcriptis, quæ cum Deum autorem ha-
beant, fallere non poffunt. Simus proin-
de hac Apostolica admonitione armati
aduerrus huiufmodi Satanicas illufiones,
per quas fiunt infidiæ faluti noftræ, & la-
quei mortis ftuuntur.

Hoc enim eos uolentes latet,
quòd cœli iam olim & terra (ex
aqua

aqua
erant p
ra is,
qua in
nunc fu
uerbo r
igni, in
piorum

Duo
Primum e
freti illuf
aduentur
ftructioni
Fundame
geli hoc fi
fic permane
fum effe pe
lus, quod
Quemadm
cœli & ter
do defieru
ctabilis m
permutata
quo nitun

D. P E T R I.

aqua & per aquam consistens)
erant per Dei uerbum, propte-
rea is, qui tunc erat mundus a-
qua inundatus perijt, qui uero
nunc sunt cœli & terra, eiusdem
uerbo repositi sunt & seruantur
igni, in diem iudicij & exitij im-
piorum hominum.

Duo his verbis facit Apostolus.
Primum enim evertit fundamentum, quo
freti illusores isti in dubium reuocârunt
aduentum Domini. Deinde, modum de-
structionis mundi in die Iudicij indicat.
Fundamentum illusionis hostium Euan-
gelij hoc fuit, Omnia ab initio creationis
sic permanent. Sed hoc principium fal-
sum esse per diluuium ostendit Aposto-
lus, quod illos volentes ignorasse dicit.
Quemadmodum enim per Dei uerbum
cœli & terra cœperunt: Ita quodammo-
do desierunt, Deo ita volente, cùm aspe-
ctabilis mundi forma per diluuium est
permutata, proinde est falsum principium,
quo nituntur illusores isti.

Q 5 Modus

EPIST. II.

Modus destructionis mundi in die iudicij per collationē significatur. Quemadmodum enim olim ob scelera hominum mundus quodammodo aqua est destructus: Ita in die iudicij igni conflabit mundus. Idēq; cū in signum æternarum pœnarum, quas sustinebunt impij, tūm propter reparationem, qua Mundus ab omnibus suis sordibus igni repurgatus reformabitur. Nam vt domus leproforum contagio lepræ contaminatæ sunt: Ita mundus pollutus est reatu & maledictione impiorum. Debet igitur igni purgari, vt sit omnium angelorum & hominum sanctorum iucundissimum & pulcherrimum theatrum. Hæc de sententia Petri sint dicta. Nunc verba quædam textus altius expendamus.

Primum dicit, Cœlum & terram exitisse per Dei verbum, Hoc est, dicente Deo creata esse, sicuti ex Genesi patet. Hoc verbum interpretatur Epistola ad Hebræos esse λόγον ὁμοιωθέν, videlicet ipsum æternum Dei filium. Ita enim ait: Locutus nobis est per Filium, quem posuit hæredem omnium, per quem & secula fecit,

Dein-

D. P E T R I.

Deinde dicit terram ex aqua & per
aquam constituisse, hoc quid sit ex Genesi
patet: Ibi enim Deus dicitur primum creaf-
se chaos magnum, quod fuit materia re-
rum corporalium. Ex hoc chao, dicente
Deo, terra emerfit & apparuit, & simul
per medias aquas constitit, quemadmo-
dum ipse rerum euentus manifestè con-
uincit. Non ergo sensus est Apostoli, quòd
terra sit ex aqua, sed quod terra emineat
super elementum aquæ, quæ aqua non-
nullis in locis terram circumdat, vt terra
per medias aquas fulcita esse videatur.

Vnum autem hoc non lateat
uos dilecti, quòd una dies apud
Dominum ueluti mille anni, &
mille anni tanquam unus dies.

Docet pios quid statuunt de tempo-
re aduentus Domini. Vult enim vt car-
nis iudicio renunciato nos Domino sub-
ijciamus, qui quod semel decreuit, verè
perficiet. Neq; enim mora diuturnior
eius propositum euertit, cum mille anni
ante ipsum sint vt dies vnus, & vnus dies
vt mille anni, hoc est, Deo nullum tempus
neq;

EPIST. II.

neq; breue neq; longum est, verum quod semel statuit, certissime complebit. Hinc nos admonemur, ex Dei decretis pendere, & non sectari iudicium carnis in promissionibus diuinis, praesertim cum salus animarum agitur.

Non tardat Dominus in promissione, sicuti quidam tarditatem putant, sed patiens est erga nos, non uolens ullos perire, sed omnes ad poenitentiam recipere.

Causam vnam dilati promissi aduentus Domini exponit, & eam esse dicit patientiam Dei, qua expectat hominum poenitentiam, significans quod in suo aduentu non sit vllus poenitentiae locus futurus. Nunc enim tempus poenitentiae est, tunc iudicij erit. Nunc expectat poenitentiam, tunc poenas infliget impoenitentibus, iuxta suum immotum decretum, qua statuit poenitentibus vitam aeternam donare, sed impoenitentes & contumaces aeternis poenis obruere. Obseruetur hic duplex doctrina, Vna, quod Deus differat aduentum

tum h
adhuc
ad poen
loquitur
uitias h
longan
bonitas
Altera c
ferre eni
verborum
non velle
nitentiam
moria te
sus eos,
vniuers
ueat no
dictum
scribit.
verbis Ap
nondum e

Ad
vniuersal
Qualia s
Item, V
mo & or
Christus
vandum

D. P E T R I,

tum filij sui ad iudicium, vt homines, qui adhuc alieni sunt à familia Dei, hac mora ad pœnitentiam inuitentur. De hac causa loquitur etiam Paulus ad Rom:2. An diuitias benignitatis Dei, & tolerantiae & longanimitatis contemnis, ignorans quòd bonitas Dei te ad pœnitentiam inuitet. Altera quòd gratia Dei sit vniuersalis. Disertè enim absq; omni ambiguitate, cum verborum, tum sensus, pronunciat Deum non velle vllos perire, sed omnes ad pœnitentiam colligi. Quarè, hoc dictum memoria teneamus, vt nos muniamus aduersus eos, qui hodie negant gratiam Dei vniuersalem esse. Neq; est quod nos moueat noui interpretis autoritas, qui hoc dictum restringit ad pios quibus Petrus scribit. Nam hoc manifestè pugnat cum verbis Apostoli, qui loquitur de ijs, qui nondum egerunt pœnitentiam.

Ad confirmandam doctrinam de vniuersali gratia multa dicta pertinent, Qualia sunt: Veni saluare, quod perierat. Item, Venite ad me omnes &c. Certus sermo & omni approbatione dignus, quòd Christus Iesus venit in mundum, ad saluandum peccatores. Item, Deus vult omnes

EPIST. II.

omnes homines saluos fieri, & ad agnitio-
nem veritatis venire. Ita ergo statuit Deus
homines seruare, si salutis medium Iesum
Christum fide apprehenderint. Est pro-
inde salus hominis conditionata, id quod
multis testimonijs confirmatur. Ad Co-
loff. 1. Si modo in fide permaneat fundati.
Ad Hebr. 3. Participes facti sumus Chri-
sti, si modo principium hypostaseos vsq;
ad finem firmum teneamus. Iohan: 13. Si
manseritis in me, & verba mea in vobis
manserint. 1. Timoth: 2. Mulier saluabitur,
si manserit in fide. 2. Corinth. 5. Si tamen
vestiti & non nudu inueniamur. Et Chri-
stus clarè pronunciat: Beatus, qui perse-
uerauerit vsq; ad finem. Hæc ipsa condi-
tio annectitur vniuersali mandato Chri-
sti, Apostolos suos in vniuersum orbem
emittentis prædicatum Euangelium omni
creaturæ. Ita enim ait: Quisquis credide-
rit & baptizatus fuerit, saluus erit, qui ve-
rò non crediderit, condemnabitur. Et alibi
Dominus ait: Nisi pœnitentiam egeritis,
omnes similiter peribitis. Ex his testimo-
nijs clarissimè patet, quòd Euangelium of-
ferat salutem omnibus, sed cum conditio-
ne pœnitentiæ seu conuersionis.

Veni

ficut
cum
bunt
solue
sunt
Me
Domine
niet, inq
hoc est,
tò ader
tuò in
prima
flagrat
num
nos qu
occurra
cum ait
C
uantu
in sa
pietas
prop

D. P E T R I

Veniet autem dies Domini,
sicut fur in nocte, in quo cœli
cum magno impetu præterit-
bunt, Elementa uerò æstuantia,
soluentur, terrarq; & quæ in ea
sunt opera, exurentur.

Modum aduentus Domini, & quid
Domino veniente accidet, exponit. Ve-
niet, inquit, dies Domini sicut fur in nocte,
hoc est, quando minimè expectatur, subi-
tò aderit. Hoc dicto monemur, vt perpe-
tuò in excubijs simus, ne nos incautos op-
primat. Deinde, veniente Domino con-
flagrabit mūdus igni, vt purgatus Domi-
num suum excipiat. Hinc monemur, vt
nos quoq; puritati studeamus, quò ipsi
occurramus puri, atq; id est, quod subiicit,
cùm ait:

Cum hæc igitur omnia sol-
uantur, quales oportet esse uos
in sanctis conuersationibus &
pietatis officijs, expectantes &
properantes ad aduentum diei
Dei,

EPIST. II.

Dei, in quo cœli conflagrantes
soluentur, & Elementa æstuan-
tia liqueſcent?

In quem finem tam multa dixerit de
cœli & elementorum expurgatione ex-
plicat. Vult enim vt nobis ſint incitamen-
ta quædam ad pietatem & ſanctitatem, &
vt patienter expectemus diem Domini,
& in diem aduentus eius ſimus parati.

Sed cœlos nouos & terram
nouam ſecundum promiſſio-
nem expectamus, in quibus iu-
ſticia inhabitat. Quapropter di-
lecti hæc expectantes, ſtudete
ut immaculati & incontaminati
ab eo reperiamini in pace.

Ad promiſſionẽ, quæ eſt Eſaiæ 65, respi-
cit, vbi ita ait Dominus per os Prophetæ:
Ecce ego creabo cœlos nouos & terram
nouam, priorum non erit memoria, neq; in
cor aſcendent, ſed gaudete & exultate in
perpetuum in ihs quæ creo. Nam ecce ego
creo Ieruſalem exaltationem, & populo
eius

D. P E T R I.

eius gaudium. Hæc prophetia, etsi de toto Christi regno loquitur, tamen potissimum ad eius consummationem referenda est. Quando enim nos fuerimus plenissime regenerati, cœlum etiam & terra penitus renouabuntur, integrumque suum statum recipient. Sed cur hoc monet Apostolus? Vt pacifice diem Domini in puritate & pietate viuentes expectemus, & non sinamus nos impostorum calumnijs à decreto Dei immoto de aduentu Domini ad iudicium abduci.

Et Domini nostri longanimitatem salutem arbitremini.

Repetit causam dilati aduentus Domini, quam supra copiosius exposuit. Ideo enim differt suum aduentum, vt multi pœnitentiam agant & saluentur. Quantum enim ad paternum propositum attinet, Deus reuera vult omnes saluos fieri. At quantum ad euentum attinet, multi damnantur, propterea quod porrectam dexteram Dei, hoc est, Dominum nostrum Iesum Christum fide apprehendere noluerunt. Quarè suapte culpa, & non destinatione diuina damnantur. Neque aliud vult

R gra-

EPIST. II.

grauissima Christi querela : Multi sunt vocati, pauci verò electi.

Quemadmodum & dilectus frater noster Paulus pro sibi data sapientia scripsit uobis, ut qui in omnibus ferè epistolis loquatur de istis.

De aduentu Domini ad iudicium locutus, prouocat ad testimonium Pauli apostoli, quem & fratrem agnoscit in Apostolatu, & diuinitus edoctum testatur. Tractat autem Apostolus hoc argumentum in multis locis. Roman. 8. 1. Corinth. 15. 1. Theff. 4. & 5. 2. Theff. 2. Quod autem ait: scripsit vobis, significat Petrus, quòd etsi Paulus certis Ecclesijs scripsit, doctrina tamen eius sit vniuersalis, vt quæ ad omnes Ecclesias pertineat. Deinde & hinc apparet, quàm auidè scripta Pauli non solum ipsi, quibus inscripta erant, verum etiam omnes pñ legerint, quorum exempla & nos imitari par est, præsertim cum nihil ex sancto ipsius pectore profectum sit, nisi quod spiritus CHRISTI dictauerit.

Inter

D. P E T R I.

Inter quæ sunt nonnulla difficilia intellectu, quæ indocti parumque stabiles detorquent, ut & reliquas scripturas, ad suum ipsum exitium.

Monet quædam esse in his, quæ differuntur cum à se tum à Paulo de adventu Domini, & de his, quæ circa adventum Domini futura sunt, difficilia intellectu, idque ab his, qui vera Christi cognitione præditi non sunt, & Christi spiritum non habent, hos enim indoctos & parum stabiles vocat. Non enim potest animalis homo percipere, quæ sunt spiritus Dei. Hæc difficilia affirmat indoctos & parum stabiles detorquere ad suum proprium exitium. In quorum numero fuerunt, qui dixerunt resurrectionem iam factam, & illi qui mille annos existimant pios imperium mundi potituros. Breuiter, omnes quicumque simpliciter verbo Dei non contenti, sequuntur carnis prauum iudicium, iudicaturi de hoc mysterio. Cæterum, qui hoc Apostoli dicto abutuntur ad deterrendos homines à lectione Pauli, duplici-

R 2 ter

EPIST. II.

ter peccant. Primum enim grammaticæ vim faciunt, non enim scriptum est $\kappa\upsilon\ \alpha\iota\varsigma$, vt referatur hæc difficultas ad Epistolas Pauli. Sed $\kappa\upsilon\ \delta\iota\varsigma$, vt referatur ad neutrum plurale, quod præcessit, hoc est, ad propositam disputationem de aduentu Domini, quemadmodum exposui. Deinde cum homines ab hoc thesauro Spiritus sancti arcent, apertè mandatum Christi reijciunt, qui mandat vt audiamus Apostolos, vt scrutemur scripturas. Paulus quoq; testatur omnia, quæ scripta sunt, in nostram doctrinam scripta esse. Neq; enim alia lux est, quæ nobis viam salutis monstrat, quàm verbum Dei, in Prophetis & Apostolicis scriptis nobis commendatum. Quapropter Spiritui sancto potius obtemperemus, eumq; rogemus, vt nobis clauem scientiæ clementer ostendat, quod sanè futurum est, modo cum timore & humilitate, vt Spiritus sancti discipulos decet, ad scripturæ lectionem accesserimus.

Vos igitur dilecti, præscientes cauetes, ut non nephariorum errore unâ abducti, excidatis propria stabilitate.

Hæc

D. P E T R I.

Hæc secundæ exhortationis conclusio est, quam ex proxima infert sententia, quasi dicat; Cum tanta sit illusorum & nephariorum hominum peruersitas, vt scripturas sacras ad suum proprium exitium detorqueant, cauete ne ab ijs seducti vnà cum illis stabilitate doctrinæ excidatis, & in perniciosos errores præcipites feramini.

Sed crescite in gratia & in cognitione Domini nostri & saluatoris Iesu Christi.

Hac breui exhortatiuncula repetit summam eorum, quæ fusè in tota hac Epistola disputata sunt. Crescite, inquit, in gratia, hoc est, in sanctitate & pietate quotidiana sumite incrementa. Vocantur autem pietas & sanctitas, adeoq; dona reliqua gratuita, gratia, quia ex gratia donantur pñs & inuocantibus Deum. Et crescite in cognitione, hoc est, in vera Euangelij noticia, quò non solum vobis recta viuendi ratio constet, verum etiam vt possitis cauere falsorum Prophetarum imposturas. Huius exhortationis Apostolicæ omnes sint memores, quibus vera pietas

R 3 cordi

EPIST. II.

cordi est. Nam qui non quotidie progreditur in pietatis curriculo, retrocedit planè, etsi hoc minus animaduertit. Rectissime enim dictum est à Bernardo: Si proficere currere est, ubi proficere ibi & currere deficis, ubi verò non currere, ibi & deficere incipis. Hinc planè colligitur, quia nolle proficere, non nisi deficere est. Hanc ipsam ob causam Paulus optat Philippen-sibus, vt magis magisque abundant in cognitione & omni sensu, vt probent, quæ sunt præstantiora, vt sint sinceri & sine offensa in diem Iesù Christi, pleni fructibus iusticiæ, per Iesum Christum, ad gloriam & laudem Dei.

Ipsi gloria & nunc & in diem æternitatis, Amen.

Claudit Epistolam *δοξολογία*. Optat enim, vt Christo tribuatur gloria in omni æternitate. Tribuitur autem Christo vera gloria, cum eius beneficia prædicantur, propagantur & agnoscuntur. Quod fit, cum prædicatur Euangelium, in quo beneficia Christi erga genus humanum enarrantur.

Obseruetur & hoc loco testimonium
de

II.
in quotidie prog
ulo, retrocedit pla
aduerit. Restilli
Bernardo: Si profi
ficere ibi & currere
irre, ibi & defice
olligitur, quia nol
ficere est. Hanc
optat Philippen
abundent in co
vt probent, quæ
tunc & sine of
isti, pleni fructibus
ritum, ad gloriam

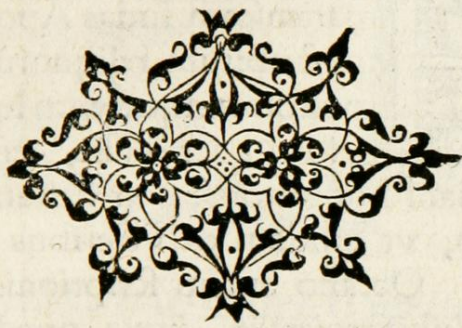
Et nunc & in di
lmen.

λογία. Oprat
ur gloria in omni
tem Christo ve
icia prædicantur,
ntur. Quod fit,
lium, in quo be
humanum enar

oco testimonium
de

D. P E T R I.
de diuinitate Christi. Nam cum tribuit
Christo æternam gloriam, ipsum verum
Deum absq; omni dubio agnoscit.

ΤΕΛΟΣ.

R ARGV.

ARGVMENTVM
IN EPISTOLAM
I V D A E A P O -
S T O L I .

HANC EPISTOLAM parænicam Iudas Apostolus post obitum reliquorum Apostolorum, excepto Ioanne, videtur scripsisse, tempore Domitiani Imperatoris, post vastatam Ierusalem, vt quidam ex veteribus autumant. Occasio autem scriptionis hæc fuit. Subintroierant, iuxta prædictionem Apostolorum, falsi doctores, qui prætextu gratiæ Dei peccandi licentiam suis permiserunt sectatoribus, quemadmodum nostro seculo secta Libertinorum facit. Hortatur igitur Iudas pios, vt persistant in doctrina Apostolica, & decertent pro fide, quæ semel ipsis tradita est. Vt autem hoc ipsis persuadeat facilius, exempla pœnarum eorum, qui ab agnita veritate defecerunt, proponit. Huc addit descriptionem falsorum doctorum, & eorum sectatorum, ex secundo, vt videtur, capite posterioris Epistolæ Petri, In qua descriptione ne ve-

S. IVDÆ.

ne veræ notæ falsorum doctorum, de quibus agit, signantur, non sine comminatione pœnæ impietatis & blasphemix. Post hæc redit ad exhortationem, cui rursus rationem subiungit à descriptione illusorum, quos venturos in extremo tempore prænunciat. Tandem voto & *δοξολογία* claudit Epistolam.

EXEGESIS EPISTOLÆ
IVDÆ, CVM OBSERVATIONE
doctrinarum.

Iudas Iesu Christi seruus, frater autem Iacobi, uocatis, qui sunt in Deo patre sanctificati, & in Iesu Christo custoditi.

HAec Epistolæ inscriptio est, cuius duæ sunt partes. Prima autorem Epistolæ indicat. Secunda, quibus sit scripta exponit. Autor Epistolæ est Iudas seruus Iesu Christi, hoc est, Apostolus. Dicitur enim hîc seruus *κατ' ἄρχω*, cum alioqui omnes, qui credunt, communi appellatione serui Christi dicuntur & sunt. Deinde, quia fuerunt plures hoc nomine, addit frater

R 5 Iaco-

EPISTOLA

Iacobi, scilicet minoris. Marci 6. Scribit autem non certo populo, sed toti Ecclesiæ, vnde & hæc Epistola Catholica inscribitur. Obseruetur hoc loco pulcherrima Ecclesiæ periphrasis seu definitio. Nominat enim Ecclesiam cœtum vocatorum, qui sunt à Deo Patre sanctificati, & in Christo Iesu custoditi, scilicet per fidem.

Proinde vocatio, sanctificatio, perseverantia, adeoq; salus ipsa à solo Deo est, per Iesum Christum. Confutantur hac descriptione, qui vel putant Ecclesiam esse extra cœtum vocatorum, vel abutuntur gratia Dei & libertate Christiana, vt inde sumant licentiam quiduis agendi, id quod ex diametro pugnat cum sanctificatione, ad quam vocati sumus.

Misericordia vobis & pax
& dilectio multiplicetur.

Hæc sancta imprecatio vice salutationis ponitur, & summam Euangelij continet. Primo loco fons salutis ponitur, videlicet misericordia Dei, quæ vt non est quærenda extra Christum: ita non possidetur sine fide Christi. Deinde additur
mise-

S. I V D Æ.

misericoidiæ huius effectus seu fructus apud homines, videlicet pax, hoc est, reconciliatio hominis cum Deo, quæ reconciliatio contingit per Iesum Christum mediatorem. His subiungitur caritas, quæ pacis fructus est. Nam qui Deo per Christum sunt reconciliati, nouam vitam meditantur, cuius præcipua pars est caritas fraterna.

Dilecti, cum omne studium adhibeam scribendi uobis, de communi salute, necesse habui uobis scribere, quò exhorter uos ad certandum pro fide, quæ semel sanctis est tradita.

Vt amica compellatione beneuolentiam captat: Ita studij sui pro communi salute significatione, cum attentos tum dociles reddit. Quo facto breuiter proponit scopum & finem suæ scriptionis, videlicet ut exhortetur ipsos, ut strenuè contendat, & se periculo obijciant, pro defendenda & retinenda fide, hoc est, doctrina, quæ semel ipsis tradita est, semel inquam, ut quæ nunquam sit posthac immutanda, &

EPISTOLA

& quæ semel amissa, non est quòd aliunde
salus expectetur.

Subingressi enim sunt quidam homines, qui olim præscripti sunt ad hoc iudicium, impij, Dei nostri gratiam transferentes in lasciuiam, & solum dominum Deum, & Dominum nostrum Iesum Christum negantes.

Necessitatem scribendi exponit. Subintroierunt, inquit, falsi doctores, qui prætextu gratiæ Dei omnem peccandi lasciuiam permittunt. Quod profectò nihil aliud est, quàm ipsum Deum, cui vt serui obedientiam debemus, & ipsum dominum Iesum Christum, qui à peccatis nos redemit, abnegare.

Porro, Deum & Christum abnegare non solum is dicitur, qui Deum omnino esse negat, vt Epicuræi, aut qui negant Deum curam habere rerum humanarum, vt Academici, verum etiam, qui factis suis aduersatur Deo, iuxta illud ad Titum 1.
Deum

S. IVDÆ.

Deum profitentur scire, sed factis negant, ut qui sint abominabiles & contumaces, & ad omne bonum opus reprobī. Ut autem Iudas pijs persuadeat fugiendos esse huiusmodi seductores, pronunciat ipsos iam olim præscriptos & destinatos ad damnationem. Nam hæc est immota regula iusticiæ diuinæ, quod ut pios & agentes pœnitentiam certæ salutis: Ita impios & impœnitentes damnationi destinarit. Hanc esse veram sententiam huius loci, ostendunt sequentia. Quare frustra hîc quidam disputant de suo stoico fato, & vrgent vocabulum προεγραμμένοι. Cum προεγραμμένοι aliud non significet, quàm eum, cui iam accusatio ob factum aliquod indicta est. Vnde facile intelligi potest scelus perpetratum, damnationis causam esse, & non fatalem necessitatem.

Commonefacere autem uos uolo, ut qui hoc semel sciatis, quòd Dominus, cùm populum ex terra Aegypti liberasset, rursus eos, cùm non crederent, perdidit.

Exem-

EPISTOLA

Exemplis exhortationem ad perseuerantiam in fide confirmat. Deus populum credentem ex Aegypti seruitute liberauit, traducens ipsum per medium maris rubri, sed eundem, abiecta fide in Deum, occidit in deserto, Num:14. Ergo Deus credentes tuetur & seruat, sed contrà, abijcetes fidem, supplicijs afficiet. Quapropter vos persistite in fide, quæ vobis tradita est, & iuxta eam Deo obedite.

Hoc exemplum est peculiariter obseruandum propter typum. Quemadmodum Aegyptiaca seruitus fuit typus hominis sub seruitute Diaboli constituti: ita liberatio corporalis à seruitute Aegyptiaca fuit figura liberationis spiritualis à iure Diaboli & peccati. Ad eundem modum, vt liberati ab Aegypto, & relapsi in priora scelera reuocati sunt ad pœnam: Ita Euangelij gratia manumissi à iure peccati, rursus reuocantur ad supplicia, si peccatis prioribus indulserint, atq; adeo amittunt gratiam et Spiritum sanctum, obstringunturq; perpetuo reatu, nisi redeant rursus per pœnitentiam. Quomodo quæso hæc cum stoico fato stare poterunt? Quomodo consistet oratio eorum, qui fidem semel

mel
san

E

uer

que

iudi

uinc

serua

A

manse

fueru

defec

vos c

gami

fuerit c

Iohan: e

dum lo

gnifica

videlic

rum,

casti, p

integr

mend

tumac

S. IVDÆ.

mel conceptam amitti posse, & Spiritum
sanctum excuti?

Et Angelos, qui non serua-
uerunt suam originem, sed reli-
querant suum domicilium ad
iudicium magni illius DEI,
uinculis æternis sub caligine
seruauit.

Aliud exemplum. Angeli, donec
manserunt in sua origine, beati & felices
fuerunt. Verum postquam à sua origine
defecerunt, pœnis sunt affecti. Quare &
vos cauete, ne simile iudicium subire co-
gamini, deficientes à fide. Qualis autem
fuerit origo Angelorum, docet Christus
Iohan: 8. cum de Diabolo in hunc mo-
dum loquitur: In veritate non stetit, si-
gnificans ex parte totum per synecdochen,
videlicet originalem integritatem angelo-
rum, qua angeli creati sunt iusti, veraces,
casti, placentes Deo. Cum autem ab hac
integritate defecerunt, facti sunt iniusti,
mendaces, impuri, & aduersus Deum con-
tumaces. Atq; hoc est, quod dicit: Reli-
que-

EPISTOLA

querunt domicilium suum, hoc est, integritatem & stationem, in qua diuinitus collocati fuerant. Quare & ad pœnas reservati sunt, vt sistantur coram iusto iudice in magno illo die, videlicet cum Christus iudicaturus est viuos & mortuos. Dicitur autem hic dies meritò magnus, propter celeberrimum conuentum sanctæ Trinitatis, Angelorum, omnium hominum & Diabolorum, in quo die Christus iustus iudex, vt coronam iusticiæ reddet omnibus p̄ijs: Ita suplicijs æternis adiuturus est omnes contumaces Diabolos & homines.

Sicut Sodoma & Gomorra, & his finitimæ ciuitates, cum simili modo scortati essent, & abissent post carnem alienam, propositi sunt in exemplar ignis æterni iudicij.

Tertium exemplum. Sodomitis & Gomorritis, donec innocentie studuerunt, bene erat. Verum postquam abierunt post carnem alienam, hoc est, sectati sunt prodigiosas libidines contra naturam, diuini-

S. IVDÆ.

uinitus sunt affecti supplicio. Nam igni
cœlitus demisso consumti sunt, & sunt
propositi toti mundo in exemplar iræ Dei
& damnationis iustæ, propter defectio-
nem ab obedientia erga Deum. Ignis So-
domiticus symbolum fuit ignis inferna-
lis inextinguibilis, quo in perpetuum
damnati homines & Diaboli punientur.
Hæc pœna quàm sit immensa, ira Dei in
peccatores ostendit. Neq; enim mirum
est, eos nunquam finiendis tormentis pu-
niri, qui infinitum bonum Deum ipsum
contumaciter offenderunt. Vnde fit, vt
qui perpetuò reatu tenentur, perpetuis et-
iam pœnis obnoxij puniantur.

Similiter sanè & hi delusi in
somnia, carnem quidem pollue-
unt, dominatum uerò reijciunt,
& dignitates conuitijs incessunt.

Iam notas quasdam falsorum Pro-
phetarum, à quorum moribus Iudas de-
hortatur pios, enumerare incipit. Primum
enim dicit eos perinde stolidos esse & ra-
tionis expertes, ac si altissimo veterno sen-
sus omnes haberent sopitos. Fœdè enim

S car-

EPISTOLA

carnem libidinibus polluunt, Magistratum indignè reñciunt, & omnes dignitates sacrilegè blasphemant, vide 2. Pet: 2.

At Michaël archangelus, cùm aduersus Diabolum certans disceptaret de corpore Moſis, non ausus est iudicium obijcere blasphemix, sed dixit, increpet te Dominus.

Exaggeratio est sceleris eorum, qui Magistratus & dignitates conuitijs incessunt. Michaël archangelus cùm tantus esset, veritus est conuitijs incessere Diabolum pessimum, qui iam erat damnatus, & isti, cum puluis & cinis sunt, non verentur blasphemare dignitates à Deo ordinaras.

Historia de disceptatione inter Michaëlem & Diabolum de corpore Moſis nullibi in scriptura, nisi hoc loco signatur. Quidam ex patribus dicunt noluisse Diabolum sepulcrum Moſis occultari, sed populo monstrari, specioso argumento disceptans aduersus archangelum, quasi mul-

S. I V D Æ.

multum referret sciri à populo, vbi tantus dux populi Dei sepultus esset, at sub hoc plausibili argumento venenum latuit. Nam ita voluit Diabolus paulatim populum ad idolatriam pellicere. Hoc cum intelligeret Michaël archangelus, Diabolo restitit, noluitq; hominibus monstrari sepulcrum Mosis. Hæc ratio disceptationis inter archangelum & diabolum verisimilis est, sed nos de hac disceptatione parum solliciti simus, quum verbo Dei non sit prodita. Quòd autem in Deuteronomio scribitur, neminem nouisse sepulcrum Mosis, id sciamus diuino consilio factum fuisse, eoq; pertinere, vt hoc facto admoneamur, Deum nolle reliquias sanctorum profiteri religionis gratia.

At hi, quæ non nouerunt, blasphemant, quæ uerò naturaliter tanquam expertia animalia sciunt, in ijs corrumpuntur.

Consequens argumenti est per antithesin. Angelus, quæ intelligit reuera mala esse, non tamen blasphematur. At hi, quæ non intelligunt, blasphemant & con-

S 2 uitij

EPISTOLA

uitiis incessunt, quæ verò instar brutorum animalium percipiunt vel intelligunt, in ea sine iudicio & ratione præcipites feruntur, se omni turpitudini ac libidini prostituentes.

Væ ipsis. Nam uiam Cain ingressi sunt.

Confert falsos doctores cum Caino, idq; cum in vita, tum in pœnis. Vita seu via Cain Genes. 4. describitur, cuius partes sunt plures. Prima, contemptus verbi traditi. Secunda, hypocrisis seu superstitiosus Dei cultus. Tertia, odium veræ Ecclesiæ. Quarta, tyrannis, persecutio & oppressio innocentis fratris. Quinta, mendacium. Sexta, excusatio imò inficiatio nefarij facti. Hac via & his gradibus peruenit Cain ad illud ἄπλωσθε ἐπίφθεγμα væ. Nam ira Dei oppressus æternum est damnatus. Consimili modo omnes, qui insistant vestigijs Cain, ad similem ruinam tendunt. Obseruandū diligenter est, qd Deus statim in initio post conditos homines proposuit duo exempla, quæ perpetuò nos de æterno Dei decreto & regula iusticiæ diuinæ commonefaciant. Vnum fuit exem-

ex
que
dier
hic
abo
vell
cip
conf
gula
dicant
E
dece
sunt
Balae
nolui
hic fu
Hic Ba
rum, q
accom
diuiti
impie
fuit.
E
rier

S. I V D Æ.

exemplum Abelis, in quo Deus declarat, quòd velit omnes pœnitentes & sibi obedi- entes tueri. Alterum fuit Cain, cuius hîc meminit Iudas, quo ostendit Deus se abominari hypocrîsin & tyrannidem, & velle punire contumaces æternis suppli- cîjs. Hæc exempla semper sint nobis in conspectu, vt nos commonefaciant de re- gula iusticiæ diuinæ, quam semper in iu- dicando intuetur.

Et deceptione mercedis, qua deceptus fuit Balaam, effusi sunt.

Honoris cupiditate & lucri spe victus Balaam, populo Dei maledicere voluit, sed noluit Dominus audire Balaam. Deut. 23. hic suæ impietatis pœnas luit, Nume. 31. Hic Balaam de numero est eorum docto- rum, qui Principum affectibus se libenter accommodant, vt honores applausum & diuitias consequantur, quorum finis erit impietatis stipendium, quale & Balaam fuit.

Et contradictione Choræ pe- rierunt.

S 3 Nume-

EPISTOLA

Numero: 16. scelus Choræ, & sociorum eius describitur. Primum enim non fuit contentus eo honoris gradu, in quem euectus erat. Deinde Magistratum blasphematur, & gradus inter ministros Dei tollere conatur, ad vtrumq; confirmandum vsus est specioso argumento, videlicet quod indignum sit, vt populus Dei sanctus vlli in terris subiiciatur capiti. Horum exemplum Papistæ sequuntur, dum suos rasos nolunt ciuili Magistratui subesse. Et nostro seculo Anabaptistæ Magistratui ciuili nullum in Ecclesia locum concedunt.

Hi sunt in fraternis uestris conuiujs macule, uobiscum conuiuantes.

In primitiua Ecclesia statim à temporibus Apostolorum, fraterna Ecclesiastici coetus conuiuia instituta sunt, quæ propter mutuam caritatem alendam & fouendam celebrabantur, vnde græcis ἀγάπαι, id est, caritates dicebantur, quo nomine etiam sacra cœna dicta est. Porro, de conuiujs fraternis seu ἀγάπαις ita scribit Tertullianus in Apologetico, cap. 39. Cœna nostra de nomine rationem suam ostendit.

Vo-

V
ne
luc
rum
isto
fiti
ratis
mel
ior e
nesta
nem c
gionis
defitiæ
quã
tur c
quar
vt qu
randi
qui se
manua
pruris
test, p
hinc p
oratic
tur n
classe
lasciu
fitiæ &

S. IVDÆ.

Vocatur enim ἀγάπη, id quod dilectio pe-
 nes græcos est, quantiscunq; sumtib. cōstet,
 lucrum est pietatis nomine facere sum-
 rum. Siquidem inopes quoq; refrigerio
 isto iuamur, non qua penes vos para-
 fiti affectant ad gloriam famulandi liber-
 tatis, sed autoramento ventris inter contu-
 melias saginandi, sed qua penes Deum ma-
 ior est contemplatio mediocrium, sed ho-
 nesta causa est conuiuij. Reliquum ordi-
 nem disciplinæ æstimate, quid sit de reli-
 gionis officio, nihil vilitatis, nihil immo-
 destiæ admittitur, non prius discumbitur,
 quàm oratio ad Deum prægustetur. Edi-
 tur quantum esurientes capiunt, bibitur
 quantum pudicis est vtile. Ita saturantur,
 vt qui meminerint etiam per noctem ado-
 randum Deum sibi esse. Ita fabulantur, vt
 qui sciant dominum audire. Post aquam
 manualet & lumina, vt quisquis de scri-
 pturis sanctis, vel de proprio ingenio po-
 test, prouocatur in medium Deo canere,
 hinc probatur quomodo biberint. Aequè
 oratio conuiuium dirimit. Inde discedi-
 tur non in cateruas Cælionum, neq; in
 classes discursationum, nec in eruptiones
 lasciuiarum, sed ad eandem curam mode-
 stia & pudicitia, vt qui non tam cœnam

S 4 cœna-

EPISTOLA

cœnauerint, quàm disciplinam. Hactenus
Tertullianus.

**Absq̃ metu seip̃os pascen-
tes.**

Maculas istos impuros doctores in fra-
ternis conuiujs appellat, idq̃ ideo, sicut
hic exponit, quia absq̃ vlla Dei & Eccle-
siæ reuerentia se ipsos pascunt & ingurgi-
tant, solius ventris habentes curas.

**Nubes aqua carentes, uentis
circumactæ.**

Allegoricè falsos doctores describit,
respicit autem Iudas ad dictum Salomo-
nis prouerb: 25, Nubes & ventus est sine
pluuia, qui gloriatur pollicendo, & nihil
præstat.

**Arbores autumnales infru-
giferæ, bis emortuæ & radica-
tæ.**

Hæc allegoria nihil aliud vult quàm
superior. Falli doctores, inquit, sunt velu-
ti arbores autumnales, hoc est, vt interpre-
tatur, infrugiferæ. Sunt enim arbores, quæ
in au-

S. IVDÆ.

in autumno videntur fructus polliceri, sed tantum inanem spem faciunt. Nam & mortuæ sunt, & nullam firmam radicem egerunt.

Vndæ efferatæ maris, despumantes sua ipsorum dedecora.

Hoc est, vt Petrus ait, fastuosa vanitatis verba sonant, & cum se ipsos omnis lasciuia & libidinis genere polluunt, inescant etiam alios cupiditatibus carnis, sed de his plura vide 2. Pet: 2.

Stellæ erraticæ.

Hoc est, micant in tenebris, sed imprudentes in naufragium pertrahunt, dum eos sequuntur. Metaphora videtur sumpta à nautis, qui cum in tenebris nauigant, sæpe erraticas stellas pro fixis sequentes se ipsos perdunt.

Quibus caligo tenebrarum in æternum seruata est.

Apertè notat futurum supplicium illulorum de quibus agit. Seruata est, inquit, caligo tenebrarum, id est, densissimæ

S 5 tene-

EPISTOLA

tenebræ. Priuati enim luce Dei sustinebunt
horribiles pœnas.

Prophetauit etiam de ipsis
septimus ab Adam Enoch di-
cens: Ecce uenit Dominus cum
sanctis millibus suis, ut ferat iu-
dicium aduersus omnes, & re-
darguat, quicunq; ex ipsis sunt
impj de factis omnibus, quæ im-
pj patrarint, deq; omnibus du-
ris, quæ locuti fuerint aduersus
ipsum peccatores impj

Maioris comminationis gratia testi-
monium Prophetæ Enoch adducit aduer-
sus omnes impios. Idq; primum in gene-
re, deinde in specie aduersus doctrinæ cor-
ruptores & falsos prophetas, qui locuti
fuerint aduersus Deum. Siue autem hoc
dictum Enoch fuerit ad posteros siue scri-
pto traditum, siue petitum sit ex aliquo
scripto, quod iam non extat, parum refert.
Nos autem certò statuimus Apostolum
nostrum testimonium certum & minimè
fictum adduxisse. Quòd autem hic Enoch
fuerit

S. I V D Æ.

fuerit septimus ab Adam, liquet ex genealogia decem Patrum, quæ textitur Genes. 5. Adiecit autem Iudas septimum ad differentiam Enoch, tertij ab Adam, qui fuit filius Cain. Enoch autem, cuius hîc fit mentio, ante diluuium, vt Helias post diluuium viuus in cœlum translatus est. Horum translatio testimonium est consensus doctrinæ, de vita & salute æterna consequenda, propter Christum mediatorem.

Hi sunt murmuratores, queruli, in cupiditatibus suis ambulantes, & os eorum loquitur prætumida, admirantes personas utilitatis gratia.

Multa vitia seu cohærentia falsorum doctorum extremi temporis, enumerat, ipsissima carnis opera, adeo vt planè appareat, quòd prorsus spiritui Dei vacui sint, frustra q̄ gloriantur de fide & Euangelio.

Murmuratores sunt, qui nec de se ipsis nec de alijs rectè iudicant, proprio iudicio se alijs præponunt, quod est superbix. Eodem

EPISTOLA

dem iudicio peruerso aliorum fortunis, dignitatibus & honoribus inuident, quod est inuidiæ. Cùm igitur murmuratores hi & superbi & inuidi sint, totam Legem Dei malignè abijciunt. Nam nec Deo suum honorem tribuunt, nec hominem vero complectuntur amore.

Queruli, græcè *μεμψιμοιροι*, sunt, qui de sua conqueruntur parte, sua sorte non contenti, vt qui se vel honore debito, vel digno officij gradu, vel iusto præmio fraudari, vel etiam se onere in vocatione sua grauari putant.

Hoc vitium *μεμψιμοιρία*, quod ex superbia proficiscitur, parit in dictis etiam tumorem quendam, ut facile uel inde ipsorum malitia agnosci possit. Verùm quia ad honores & facultates peruenire non possunt sua virtute, adulantur diuitibus & potentioribus, quò ipsorum autoritate aliquando emergant. Hos dicit ambulare in suis cupiditatibus. Nam quicquid suadet illorum avaritia, *καυνοδοξία* & voluptas, hoc faciunt. Nam hi tres affectus, vt rectè ab veteribus matres dicuntur omnium malorum: Ita ab iisdem appellantur

S. IVDÆ.

pellantur iustissimè nouercæ omnium virtutum.

Vos autem dilecti, memores estote uerborum, quæ prædicta fuerunt ab Apostolis domini nostri Iesu Christi.

Vt Petrus ad scripta Pauli suos remittit: Ita Iudas noster scripta Apostolica, quæ tum in manibus piorum fuerunt, nobis commendat. Hinc apparet plerisque Apostolos obiisse, cum hanc Epistolam scriberet Iudas. Nos proinde exemplo veteris Ecclesiæ in honore habeamus Apostolorum scripta. Quod autem Iudas ad Enoch, Prophetas & Apostolos remittat suæ Epistolæ lectores, significat omnium summum esse consensum, ut qui ex eodem fonte suam hauserint doctrinam. Confutantur præterea hoc loco, qui vocale uerbi ministerium abolere conantur.

Quod scilicet dixerunt uobis, in extremo tempore futuros irri-

EPISTOLA

irrisores, qui in impijs suis cupiditatibus incedant.

Hoc & Petrus ex Pauli scriptis discendum esse monet. Irrisores vocat eos, qui omnem religionem falsè derident, quod ideo faciunt, vt sibi liberum esse videatur, iuxta carnis desideria viuere.

Hi sunt, qui seiplos segregant.

Falsi doctores segregant seiplos à vera Ecclesia, nunc viciando doctrinæ substantiam, nunc nouam comminiscendo doctrinæ formam, interdum alia vitæ instituta sectando, nonnunquam etiam ceremonias sine graui causa mutando. Hæc partim ex insidijs Diaboli, partim ex superbia & petulantia ingeniorum proueniunt.

Contrà commendatur pijs hoc dicto, serium doctrinæ cœlestis studium, vt tueantur doctrinæ puritatem, & sanctam coniunctionem in Ecclesia colant. Conseruatur autem doctrinæ puritas, si apud ipsos fontes

S. IVDÆ.

fontes Prophetorum & Apostolorum
 scripta maneamus, si doctrinæ fundamen-
 tum rectè teneamus & firmum, & si ean-
 dem formam doctrinæ, quantum quidem
 ad fundamentum attinet, sequamur. Nihil
 ergo nec in substantia, nec in fundamento
 doctrinæ cœlestis est illi mutandum, cui
 cordi est doctrinæ puritas. Huc spectat
 optimum & utilissimum primitivæ Eccle-
 siæ consilium, quo institutum est, ut inte-
 gra doctrinæ forma, quam vocabant Ca-
 techismum, proponeretur, quæ non mo-
 do in publicis concionibus recitabatur,
 sed etiam reposcebatur ab auditoribus, ut
 propagarentur unà cum sententijs, certæ
 verborum formæ, certæ definitiones &
 diuisiones rerum. Ad hunc usum tradita
 sunt symbolum Apostolicum, & Nice-
 num. Ad hunc usum in scholis & in tem-
 plis, ubi piæ reformatæ sunt Ecclesiæ, cer-
 ta forma doctrinæ traditur. Sed potest
 hîc aliquis obiicere, liberum esse verbis
 quibusuis uti, modo nulla in doctrinæ
 substantia fiat mutatio. At ego nunquam
 liberum esse dixero, quod magis facit ad
 destructionem quàm ad ædificationem.
 Habemus enim, ut Paulus ait, potestatem
 non ad destructionem, sed ad ædificatio-
 nem,

EPISTOLA

nem. Huc facit quòd *μόρφωσις* doctrinæ in Iudæis commendat Apostolus Rom: 2. & suo Timotheo præcipiat, ne permittat vt quisq̃ *ἑτεροδιδασκαλῆς*, quod sanè & ad doctrinæ substantiam, & formam pertinet. Præcipit etiam vt retineat typum doctrinæ à se acceptum.

Basiliius magnus in quadam epistola ad Neocæsariensem testatur, se certam formam, quam puer dicit, perpetuò secutum fuisse. Ita enim scribit: Meæ fidei euidentis demonstratio est, quòd à laudatissima muliere Macharia (quæ ex vestra vrbe venerat) nutrice mea institutus sum, à qua didici beatissimi Gregorij verba, quæ illa quidem diligenter conseruabat, h̄scq̃ me puerum finxit & formauit. Postea vero, cum per ætatem accessisset iudicium, peragraui magnam terræ partem atq̃ maris, si quos inueni, qui iuxta pietatis traditam regulam incederent, hos & patres æstimauimus, & duces animarum nostrarum in via, quæ ad Deum ducit, fecimus, & vsq̃ ad hanc horam gratia eius, qui nos vocauit sancta vocatione in cognitionem sui, aliam doctrinam non nouimus. Hactenus Basiliius.

Ad

S. I V D Æ.

Adhæc dissimiles verborum formæ,
dissimiles definitiones etiam, vbi res non
discrepant propemodum, vt in cantu dis-
sonum quiddam $\mu\epsilon\lambda\lambda\acute{\iota}\ \alpha\nu\acute{\alpha}\rho\mu\omicron\sigma\omicron\upsilon$ faciunt,
vt taceam dissimilitudinem sæpe parere
nouas & absurdas opiniones. Postremò
etiam exemplū est periculosum. Nam qui
à recepta verborum forma & comproba-
ta graui autoritate discedunt, sæpe gignunt
nouas opiniones, sicut disputationes
Pelagij, Arrij & aliorum testantur, nec
desunt nostro seculo tristia exempla, quæ
potius silentio præterire, quàm recitare
volo. Deus det nobis, qui eundem Chri-
stum colimus, vt eodem etiam spiritu sa-
piamus, atq; ita consentiamus in doctrinæ
puritate, vt integra doctrina sine corru-
ptelis ad posteritatem transmittatur. Nam
vbi pura est doctrina, vna docendi for-
ma, illic quoq; sancta viget concordia, in
qua singulos ita vitam instituere oportet,
vt aliqua parte suorum laborum confe-
rant aliquid operæ ad ornandam gloriam
Christi. Hic scopus esse debet præcipuus
omnibus hominibus. Nam ad hunc finem
conditi sumus, vt per nos Deus innotes-
cat, ad hunc finem redempti sumus, vt De-
um ipsum purè colamus, quod sanè fieri

T non

OLA
quodam doctrinæ
apostolus Rom: 2.
piat, ne permittat
quod sanè &
n, & formam per-
retineat typum

quodam epistola
ur, se certam for-
perpetuo securum
Mea fidei evidens
d à laudatissima mu-
ex vestra vrbe vene-
ritus sum, à qua di-
orij verba, quæ illa
onseruabat, usq; ma-
mauit. Postea ve-
accessisset iudicium,
ræ partem atq; ma-
iuxta pietatis tra-
ent, hos & patres
animarum nostra-
m ducit, fecimus,
gratia eius, qui
tione in cognitio-
m non nouimus

Ad

EPISTOLA

non potest, nisi puritas doctrinae & sancta
concordia retineatur.

Animales, spiritum non ha-
bentes.

Hæc descriptionis pars omnium hæ-
resium causam aperit. Est enim hæresios
fons, quod homines spiritu Dei non præ-
diti in rerum diuinarum iudicatione, car-
nis intelligentiam & iudicium rationis se-
quuntur. Nam animales sunt, vt ipse
Apostolus interpretatur, qui spiritum non
habent. Hic per spiritum necesse est intel-
ligere, non veteris hominis spiritum, sed
noui, hoc est, Spiritum sanctum. Homo
proinde totus cum omnibus suis faculta-
tibus inferioribus & superioribus ψυχι-
κός est. Quatenus igitur noua luce spiri-
tus non est illuminatus, dicitur ψυχικός,
(1. Corinth: 15.) animalis. ψυχικόν enim
opponit Paulus spirituali (1. Corinth: 2.)
ψυχικός, inquit, homo, non capit ea,
quæ sunt spiritus Dei. Inferiora enim
(vt inquit Ambrosius) non capiunt su-
periorum consilia. Proinde hæretici, cum
spiritu Dei destituuntur, non possunt lo-
qui & facere, nisi quæ sunt inimica Deo.
Roman: 8. φρόνημα enim carnis inimici-
tia est

S. IVDÆ.

tia est cum Deo. Complectitur autem
φρόνημα ὁρμῶν & λόγον, adeoque quic-
quid est in homine nondum renato, &
verbo Dei docto.

Vos autem dilecti sanctissimi-
mæ uestræ fidei superstruentes
uos ipsos, in Spiritu sancto or-
rantes: Alij alios in caritate
Dei conseruate, expectantes mi-
sericordiam Domini nostri Ie-
su Christi in uitam æternam, &
alios quidem habito delectu
commiseramini, alios uerò ter-
rore seruate ex flamma rapien-
tes, odio habentes etiam eam tu-
nicam, quæ à carne commacu-
lata est.

Hæc exhortatio loco conclusionis est
præsentis Epistolæ, estq; admodum apta.
Postquam enim dehortatus est pios à fal-
sis doctoribus, oportunè hortatur Apo-
stolus eosdem, ad ea officia, per quæ in sa-
na doctrina securi conseruari possunt.
Quoniam autem hæc exhortatio præci-

T 2 pus

EPISTOLA

pua officia Christianæ vitæ continet, eam in certas hypotheses retexam, quò distinctius appareat, quid doctrinæ & admonitionis contineat, sunt itaq; sex huius exhortationis hypotheses.

PRIMA, pñ se ipsos superstruant sanctissimæ fidei, hoc est, crescant in cognitione doctrinæ, & sumant quotidiana incrementa fidei. Hæc enim duo natura coniuncta sunt. Nam pro modulo cognitionis, augetur fiducia. Vocat autem fidem sanctissimam, primum propter firmitudinem doctrinæ, deinde propter effectum. Sanctos enim efficit, cum per eam nascimur filij Deo, præterea dicitur sancta fides, quia operatione Sancti Spiritus in nobis concipitur ad prædicationem verbi.

SECUNDA, pñ in Spiritu sancto orent, hic est proximus fidei fructus, quo synecdochicòs intelligitur pietas erga Deum. Nam oratio ex fide profecta, præcipua cultus Dei pars est.

TERTIA, pñ alij alios in caritate Dei conferuent. Quemadmodum fides in prima tabula, pietatem erga Deum: Ita in secunda caritatem erga proximum gignit. Vbi ergo nec pietas erga Deum conspicitur,

OLA

vita continet, eam
texam, quò distin-
loctrinæ & admo-
itacq; lex huius ex-

iplos superstruant
, crescant in cogni-
ant quotidiana in-
enim duo natura
o modulo cogni-
Vocat autem fi-
imum propter fir-
deinde propter ef-
efficit, cum per eam
eterea dicitur sancta
ne Sancti spiritus in
predicationem ver-

in Spiritu sancto
fidei fructus, quo
ur pietas erga De-
profecta, præci-

alios in caritate
modum fides in
ga Deum: Ita in
proximum gignit,
Deum conspicit,

S. IVDÆ.

tur, nec caritas erga proximum, ibi planè
viua & vera fides nulla est.

QVARTA, p̄ij expectent miseri-
cordiam Domini nostri Iesu Christi in vi-
tam æternam, quia multa dura perferen-
da sunt Christianis in hac vita, quibus
tanquam igni exploratur eorum fides,
præcipit Apostolus, vt in omnibus ad-
uersis & prosperis proponant sibi miseri-
cordiam Domini nostri Iesu Christi, atq;
adeo vitam æternam, in qua omnia no-
stra officia & afflictiones compensabun-
tur. Quicunq; enim iudicium Dei solum
intuentur in afflictionibus, nequaquã pos-
sunt subsistere, sed vel irascuntur Deo, vel
desperant de venia, quare vtrunq; coniun-
gi oportet, videlicet iudicium Dei iustè
punientis, & misericordiam eiusdem in iu-
dicio, Nam ideo punit, vt locus sit miseri-
cordiæ.

QVINTA, p̄ij alios quidem habi-
to delectu commiserentur, alios verò ter-
rore seruent, è flamma eos rapientes. Hac
hypothesi docet Apostolus, quomodo
agendum sit cum fratribus, quorum duo
genera facit, alij enim minus, alij magis in
vita & moribus delinquunt. Illi lenius tra-
ctandi sunt, & cum commiseratione eri-
gendi.

T 3

EPISTOLA

gendi. Hi quia in ipsa flamma periculo-
rum versantur, denunciato periculo, & in-
cusso terrore castigandi sunt acrius.

SEXTA, p̄i odio habeant eam tu-
nicam, quæ à carne commaculata est. Hæc
hypothesis allegorica sumta est à lege Mo-
sis, qua interdictum erat, ne morticina tan-
gerent Iudæi, aut vestes attingerent macu-
latas morticino. Quare significatur absti-
nendum esse à peccatorum hominū (quales
sunt falsi doctores, blasphemi, hypocritæ,
& scelerati) conuersatione. Qui vt spiritua-
liter sunt mortui: ita sua contagione infici-
unt eos, cum quibus conuersantur, iuxta
Salomonis dictum: Qui picem tetigerit,
inquinabitur ab ea. Et qui communicat
stulto, similis ei efficitur. Et in Psalmo 17.
dicitur: Cum peruerso peruersus eris. Et
Paulus ex Menandro, φθειρσιν ἢ θη ῥησὶ
ὁμιλίαι κακαί.

Cæterum ei, qui potest uos
seruare à peccato immunes, &
statuere in conspectu gloriæ in-
culpato, cum exultatione, soli
sapienti Deo saluatori nostro,
gloria, & magnificentia, & im-
perium,

S. I V D Æ.

perium, & potestas, & nunc et in
omnia secula amen.

Claudit Epistolam *δοξολογία*, vnde monemur, nostri officij esse, ad mentionem beneficiorum Dei ad laudes Dei prorumpere. Hic locus cū eo, qui paulò antea processit, conferendus est, ne quis hoc inter se pugnare existimet. Suprà dixit, Superstruite vos sanctissimæ fidei, & seruate vos in caritate Dei. Hic autem Deo tribuit soli hanc gloriam, quòd nos à peccatis immunes seruare possit. Si nos id possimus facere, cur Deo tribuitur? Si solus Deus id facit, cur nobis ascribitur? Hæc duo videntur simul stare non posse sine contradictionis implicatione. Si solus Deus nos immunes à peccato seruat, rectè videntur quidam omnne studium & conatum auferre hominibus, etiam renatis, voluntatem hominum omnino passiuè se habere ad omnia pietatis exercitia pronunciantes. Contra verò, si homini relinquitur præstandi facultas, aliquid humanis viribus tribuendum esse videtur.

Sed hæc antilogia hoc pacto reconcilianda est. In renatis voluntas hominis reformata est spiritu Dei. Quare salutaria,
quæ

OLA
flamma periculo
iato periculo, & in-
sunt acius.
o habeant eam tu-
maculata est. Hæc
mta est à lege Mo-
ne morticina ran-
attingent macu-
significatur absti-
m hominū (quales
phemi, hypocritæ,
one. Qui vñ spiritua-
ua contagione infici-
s conuertantur, iuxta
Qui picem teigent,
Et qui communicat
itur. Et in Psalmo 17.
rto peruersus eris. Et
φθειρασιν ἡβη χροσ
qui potest vos
immunes, &
ctu gloriæ in-
ultatione, soli
atori nostro,
entia, & im-
perium,

EPIST. S. IVDÆ.

quæ non voluit per naturam ante regenerationem, iam regeneratus vult per gratiam, atq; ideo, quia diuinitus datur ea facultas, omnis profectus noster in pietate Deo ascribendus est. Et quia hanc facultatem donatam habemus, non debemus se-gnescere, sed magis magisq; excitare donum quod accepimus, cum gratia spiritus Dei, voluntas & mutata & reformata prius, & deinde adiuta, potest aliqua Deo gra-ta imperare. Huc pertinet illud Bernardi: Bona voluntas comitatur gratiam.

De vsu particulæ AMEN, hoc teneatur. Particula amen, vsum habet in pre-cationibus, in votis, in approbationibus, in promissionibus & in asseuerationibus. In pre-cationibus est fidei obsignatio. In votis est affectus comprecantis signacu-lum. In approbationibus est consensus te-stificatio. In promissionibus est rerum pro-missarum certificatio. In asseuerationibus adhibetur, vt Basiliius ait: εἰς βεβαίωσιν τῶν ῥηθσορμῶν ἐν πληροφορίᾳ τῶν ἀκροῦντων, hoc est, vt fides eorum, quæ dicun-tur, fiat auditoribus.

FINIS.

I V D Æ
turam ante regene-
tus vult per grati-
unitus datur ea fa-
s noster in pietate
quia hanc faculta-
, non debemus se-
gisq; excitare do-
um gratia spiritus
& reformata pri-
ft aliqua Deo gra-
net illud Bernardi:
tur gratiam,
A MEN, hoc venie-
vium habet in pre-
n approbationibus,
in alleuentionibus,
idei obfignatio. In
precaris signacu-
us est confenfus te-
us est rerum pro-
alleuentionibus
εἰς Θεωσιων ἁγίων
αὐτῶν ἀποστόλων,
quæ dicun-
ibus,

justa, quæ par est deusque promissa.
Lacrimis guttis inuagis q; furtibus.
Hic tunc dicitur sententia de dicitur animam.
Inter spem et metum audiam per fessum.
Familiis pueris, per tuo soluta sepulchro.
Virorum ne solio opinionis vestra su pety.
Inter dicitur si tunc nigheror et sedm.
Sicut in fine laquei capid.
Simec manet simec fuit indute
fuit purpurea

